

ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พ.ศ. 2550

करणकर प्रेमसिरी

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2560

**The Problems Concerning Jurisdiction of the Court in Domestic Violence
Pursuant to Domestic Violence Act. BE. 2550**

Kunchakorn Preamsiri

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pradi Banomyong, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2016

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาความเหมาะสมเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีความรุนแรง
ในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. 2550

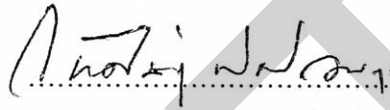
เสนอโดย นายครรชกร เปรมศิริ

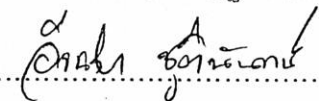
สาขาวิชา นิติศาสตร์

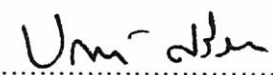
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล)

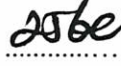
.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กรรกริรมย์ โกมลารุณ)

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตน์ชื่อสกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ.

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
ชื่อผู้เขียน	กรรชกร เปรมศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลภายในครอบครัว ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ละเอียดและซับซ้อนกว่าปัญหาความรุนแรงทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาม่าบังคับกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวจึงต้องใช้กระบวนการที่สามารถกำหนดรูปแบบ ขั้นตอน และมีวิธีการที่มีลักษณะพิเศษกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไป เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงไม่ให้กระทำความผิดซ้ำ และมุ่งรักษาสัมพันธ์ภาพของครอบครัวไว้

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้ศาลเยาวชนและศาลธรรมดามีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว แต่เนื่องจากศาลธรรมดาไม่มีกระบวนการเหมาะสมที่สามารถกำหนดรูปแบบ ขั้นตอน และวิธีการที่มีลักษณะพิเศษได้ การให้ศาลธรรมดามีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว จึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวให้อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวเพียงศาลเดียว เพื่อให้การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวได้รับการพิจารณาโดยกระบวนการที่สามารถกำหนดรูปแบบ ขั้นตอนและวิธีการที่มีลักษณะพิเศษกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไป เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

Thesis Title	The Problems Concerning Jurisdiction of the Court in Domestic Violence Pursuant to Domestic Violence Act. BE. 2550
Author	Kunchakorn Premsiri
Thesis Advisor	Prof. Assoc. Achariya Chutinun
Department	Laws
Academic Year	2016

ABSTRACT

Domestic violence is a problem that occurs between individuals within a family that is more closely related and more complex than general violence. Criminal enforcement under the Penal Code is not appropriate for domestic violence. The criminal law is intended to punish the offender rather than rehabilitate the offender. Domestic violence resolution requires a process that can be defined in a procedural and procedural manner that is more specific than typical criminal proceedings to rectify the offender, repeat the offense and to maintain the relationship of the family.

Currently, the Family Violence Prevention Act, BE 2550 (2007), requires juvenile courts and ordinary courts to have jurisdiction over domestic violence cases. The ordinary court does not have the appropriate procedures to determine the types, procedures, and procedures that have special characteristics. Common court rulings have jurisdiction over domestic violence cases. It is not in accordance with the intent of the Domestic Violence Victims Protection Act.

This thesis proposes the amendment of the provisions on the determination of domestic violence jurisdiction in the jurisdiction of the court of first Instance and the civil court. The domestic violence trial is considered by the process that can determine the pattern of domestic violence, procedures and procedures that are more specific than general criminal proceedings that is in accordance with the intent of the Domestic Violence Victims Protection Act, BE 2550 (2007).

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณด้วยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากท่านรองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เขียน ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท ท่าน ดร. กรรภิรมย์ โกมลารชุน ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยที่ท่านอาจารย์ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ชี้แนะแนวทางและให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ ท่านรองอัยการจังหวัด อลงกรณ์ นาคประเสริฐ ที่เป็นผู้จุดประเด็นความคิด ให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ นางสุภาพร เปรมศิริ มารดา และนางสาวปัทมา รุ่งนาค ภรรยา ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา และเป็นแรงผลักดันให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จลุล่วงจนสำเร็จการศึกษา หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่มารดา คณาจารย์ตลอดจนทุกท่านที่มีพระคุณแก่ผู้เขียนและผู้เขียนน้อมรับไว้ผู้เดียวในความบกพร่องไม่สมบูรณ์ใดๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ครรรชกร เปรมศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว.....	7
2.1 ที่มาและปัญหาเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว	7
2.2 ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา	25
2.3 อำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย.....	41
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีที่ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว	49
2.5 เขตอำนาจและวิธีพิจารณาความอาญาของศาลไทยในคดีความรุนแรง ในครอบครัว.....	60
2.6 เหตุผลของการบัญญัติมาตรา 8 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2553.....	65
3. เขตอำนาจของศาลในต่างประเทศในการพิจารณาตีความรุนแรงในครอบครัว.....	69
3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	69
3.2 ประเทศอังกฤษ.....	74
3.3 ประเทศออสเตรเลีย	79
3.4 ประเทศสิงคโปร์.....	82
3.5 ประเทศมาเลเซีย	83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. วิเคราะห์ปัญหาความเหมาะสมเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลในการพิจารณาคดี ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	88
4.1 วิเคราะห์ปัญหาความเหมาะสมในการพิจารณาคดีความรุนแรง ในครอบครัวของประเทศไทย.....	88
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวของ ประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	105
4.3 วิเคราะห์ปัญหาผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัวถึงแก่ความตายกับ ขอบเขตของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.....	111
4.4 เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรง ในครอบครัว.....	114
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	120
5.1 บทสรุป.....	120
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	122
บรรณานุกรม.....	124
ประวัติผู้เขียน.....	135

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพิจารณาความผิดเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวของศาลไทยนั้น มีวิวัฒนาการเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2494 ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน ขึ้นเป็นครั้งแรก มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด และมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใดๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์ ส่วนปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวก็ยังคงอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2534 ฝ่ายนิติบัญญัติได้ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และให้ “ศาลเยาวชนและครอบครัว” มีอำนาจพิจารณาคดีครอบครัวเพิ่มเติมด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับครอบครัวในทางแพ่งซึ่งแต่เดิมเป็นอำนาจของศาลธรรมดา ให้มีวิธีการพิเศษที่ช่วยเหลือและคุ้มครองสถานภาพของการสมรส สามี ภรรยา และบุตรได้อย่างเต็มที่ เพื่อลดปัญหาการแตกแยกของครอบครัว แต่ศาลเยาวชนและครอบครัว ยังไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ขึ้นใช้บังคับเพื่อวัตถุประสงค์ในแก้ไขปัญหาค่าการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีความละเอียดซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด ไม่เหมาะสมที่จะใช้การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ โดยกฎหมายฉบับนี้ มีการกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นครั้งแรก

ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมาตรา 10 (5)¹ กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งในคดีอื่นที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับมาตรา 4 วรรคแรก² ประกอบกับมาตรา 8 วรรคสอง³แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม...” นั้น หมายความว่า หากการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตามมาตรา 4 วรรคแรก เป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ถ้าหากความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีโทษสูงกว่าความผิดอาญาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท ให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตาม

¹ มาตรา 10 บัญญัติว่า “ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด
- (2) คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง
- (3) คดีครอบครัว
- (4) คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ
- (5) คดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว”

² มาตรา 4 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

³ มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม”

กฎหมายอื่นนั้น เช่น หากสามีทำร้ายร่างกายภริยา เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 295⁴ มี ระยะเวลาโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นความผิดธรรมดาผิดต่อกฎหมายหลายบทซึ่งความผิดตามมาตรา 295 นั้นมีโทษหนักกว่า ให้ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาความผิดอื่นนั้นเป็นผู้พิจารณาตามความผิดกฎหมายอื่นนั้น ซึ่งก็คือ ศาลแขวง กรณีเช่นเดียวกัน หากสามีทำร้ายร่างกายภริยาให้ได้รับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297⁵ ซึ่งมีระยะเวลาโทษจำคุก ตั้งแต่ 6 เดือนถึง 10 ปีแล้ว ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวกรณีนี้ คือ ศาลจังหวัดหรือศาลอาญา⁶

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มีวัตถุประสงค์เนื่องจากต้องการศาลเยาวชนและครอบครัวมีวิธีพิจารณาเป็นการพิเศษที่จะช่วยเหลือและมีเจตนารมณ์ที่มุ่งคุ้มครองสถานภาพของการสมรส สามี ภริยาและบุตร ได้อย่างเต็มที่ แต่การดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวในศาลยุติธรรมทั่วไป ซึ่งมีรูปแบบ วิธี และขั้นตอนที่ไม่มีวิธีการพิเศษและไม่สามารถยืดหยุ่นได้ ประกอบกับเป็นการนำเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไปพิจารณาคดีปะปนกับคดีอาญาทั่วไป จึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในอันที่จะมุ่งรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวและไม่เป็นการคุ้มครองและรักษาสถานภาพของครอบครัวได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้อย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงลักษณะของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา เจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและ

⁴ มาตรา 295 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้ที่กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับ ไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁵ มาตรา 297 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี”

⁶ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 19 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญารธนบุรีมีอำนาจพิจารณาพิพากษา คดีอาญาทั้งปวงที่มีใ้ได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่นรวมทั้งคดีอื่นใดที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา แล้วแต่กรณี”

ครอบครัว ตลอดจนความเหมาะสมเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลไทยในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาของศาลในประเทศไทยในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจของศาลในต่างประเทศในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

4. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาบทบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลในกรณีพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

5. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างและความเหมาะสมในการทำหน้าที่แตกต่างว่าต่างให้กับผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวระหว่างทนายความและที่ปรึกษากฎหมาย และการมีที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

1.3 สมมติฐาน

ตามมาตรา 8 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้น กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลธรรมดา โดยศาลยุติธรรมทั่วไปนั้น มีกระบวนการพิจารณาที่เคร่งครัด ไม่มีความยืดหยุ่น ไม่มีบุคลากรและองค์การ ที่ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการทำงาน และไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ทำให้การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการนำเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไปพิจารณาคดีปะปนกับคดีอาญาทั่วไป จึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในอันที่จะมุ่งรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และไม่เป็นการคุ้มครองและรักษาสถานภาพของครอบครัวตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8 วรรคสอง เพื่อกำหนดเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ให้อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวทุกกรณี เพื่อที่จะมุ่งรักษาสัมพันธ์ภาพและสถานภาพของครอบครัวไว้ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร โดยมุ่งศึกษาถึงที่มา วัตถุประสงค์ และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมุ่งที่จะศึกษาในมาตรา 4 ประกอบมาตรา 8 ของบทบัญญัติดังกล่าว และศึกษาเปรียบเทียบกับการพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาถึงขอบเขตของศาลต่างประเทศที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาใช้วิธีการทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยจะค้นคว้าศึกษาจากเอกสารทางกฎหมายเป็นหลัก (Documentary Research) โดยเปรียบเทียบข้อมูลในส่วนต่างๆ โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีความสัมพันธ์เกี่ยวกับครอบครัว สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทย โดยศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษ อเมริกา ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย รวมทั้งถึงเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย และเอกสารอื่นๆ ทัวไป เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา เจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ตลอดจนความเหมาะสมเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลไทยในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับศาลในประเทศไทยในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
3. ทำให้ทราบถึงเขตอำนาจของศาลในต่างประเทศในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาบทบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลในกรณี

พิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

5. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างและความเหมาะสมในการทำหน้าที่แก้ต่างว่าต่างให้กับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวระหว่างทนายความและที่ปรึกษากฎหมาย และความเหมาะสมของที่ปรึกษากฎหมายในการทำหน้าที่ในคดีความรุนแรงในครอบครัว

PPU

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

2.1 ที่มาและปัญหาเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทยนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวระหว่างบุคคลภายในครอบครัว ได้แก่ สามี ภริยา บุตร หรือบุคคลที่อาศัยอยู่ภายในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อร่างกายและจิตใจต่อบุคคลในครอบครัวและคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี หรือคนชราก็ตาม ซึ่งในปัจจุบันมีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่จะกระทำต่อเด็กและสตรี ร้อยละ 70-80⁷

เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ประชากรจะมีคุณภาพหรือไม่ ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ จะต้องมียุทธศาสตร์ครอบครัวที่เข้มแข็ง ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ก็จะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของครอบครัวด้วย ในปัจจุบัน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน่วยงานราชการและความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อพยายามแก้ไขและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว และมีกระบวนการต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือ คุ้มครองและมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความรุนแรงในครอบครัวกับบุคคลภายในครอบครัวอีก ทั้งนี้ ผู้เขียนจะขอศึกษาเกี่ยวกับความหมาย ลักษณะ สาเหตุ สภาพปัญหา รูปแบบของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

2.1.1 ความหมายและลักษณะของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

“ครอบครัว” นั้น เป็นหน่วยของสังคมหน่วยเล็กๆ เมื่อเทียบกับสังคมอื่นๆ แต่ “ครอบครัว” กลับเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุด เพราะสังคมจะดีได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ที่อยู่ในสังคม ได้รับการขัดเกลาให้เป็นคนดีในสังคม ในการพัฒนาความคิด ลักษณะนิสัยของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม แต่การให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “ครอบครัว” มีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้นิยามว่าประสงค์จะนำไปอธิบายในแง่ใดหรือมุมมองใด เช่น ในแง่ของสังคมวิทยา ในแง่ของกฎหมาย เป็นต้น

⁷ ที่มาจากเว็บไซต์ <http://www.vcharkarn.com/blog/36292>

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสภานุกรมไทยฉบับเยาวชน ให้ ความหมายของคำว่า “ครอบครัว” หมายถึง ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนทางสายโลหิต และการ แต่งงาน วัฒนธรรมการจัดระบบครอบครัวและเครือญาติของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการ กำหนดวิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้าน หรือหมายถึงกลุ่มคนที่ประกอบด้วยบุคคล 2 คนขึ้นไป อันมี ความเกี่ยวข้องผูกพันกันทางสายโลหิต การสมรส หรือการรับไว้ เช่น บุตรบุญธรรม คนรับใช้ คน สวน เป็นต้น ซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นครัวเรือน⁸

พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน⁹ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ครอบครัว” ไว้ว่า “สถาบันสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและบุตรเป็นต้น” เป็นการให้ ความหมายในลักษณะขององค์ประกอบของความเป็นครอบครัว ต้องประกอบด้วยบุคคลใดบ้าง และมีความหมายอย่างแคบ ทำให้ไม่สามารถรู้ได้ว่า บุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวนั้น เป็น ครอบครัวด้วยหรือไม่

จากคำนิยามของ “ครอบครัว” ประกอบด้วยสามี ภรรยา บุตร บุคคลที่มีความสัมพันธ์ ทางสายโลหิต รวมทั้งบุคคลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องทางสายโลหิต แต่อาศัยอยู่ด้วยกัน เช่น คนรับใช้ บุตรบุญธรรม เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็น “บุคคลในครอบครัว” ซึ่งคำนี้ พระราชบัญญัติ คู่สมรสผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 3 วรรคสอง¹⁰ หมายถึง คู่สมรส คู่สมรส เดิม ผู้ที่อยู่กิน หรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกใน ครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็เด็ก ผู้หญิง ผู้ชาย หรือผู้สูงอายุหรือชราภาพ¹¹

⁸ พิษณุภา เจียมแท้, “ความหมายและมาตรการทางกฎหมายต่อการกระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555) น. 12 – 15.

⁹ พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, 2544) น.113.

¹⁰ พระราชบัญญัติคู่สมรสผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กิน หรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยา โดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน”

¹¹ อังคณา ช่วยคำชู, “ความรุนแรงในครอบครัว : สาเหตุ ผลกระทบและแนวทางการช่วยเหลือ”, น. 3.

จากคำนิยามดังกล่าว ทำให้สามารถเข้าใจได้ว่า “บุคคลในครอบครัว” มีความหมายกว้างนอกเหนือจากความหมายตามกฎหมายครอบครัวในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่จำกัดไว้เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาและบุตรเท่านั้น ไม่รวมถึงบุคคลอื่น

บุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ให้คำนิยามบุคคลต่างๆ ไว้ดังนี้

“คู่สมรส” หมายถึง ชายและหญิงที่อยู่ร่วมกันโดยจดทะเบียนสมรส

“คู่สมรสเดิม” หมายถึง ชายและหญิงที่เคยจดทะเบียนสมรส ต่อมาภายหลังได้จดทะเบียนหย่า

“ผู้ที่อยู่กิน หรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส” คือ ชายและหญิงที่อยู่กินกันเป็นคู่เมียกัน โดยมิได้จดทะเบียนสมรส และปัจจุบันยังคงอยู่กินกันฉันสามีภรรยาอยู่ หรือแยกทางกันแล้ว

“บุตร” หมายถึง บุตรตามความเป็นจริง (บุตรที่สืบสายโลหิตจากบิดามารดาของตน) ไม่ว่าจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม¹²

“บุตรบุญธรรม” จะต้องมีกรจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

“สมาชิกในครอบครัว” มีความหมายกว้าง หมายถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือทางญาติพี่น้องกัน เช่น บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ลูก ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น

“บุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน” หมายถึง บุคคลใดที่มีใช้บุคคลข้างต้น ที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และจะต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นต้องพึ่งพาอาศัยหรืออยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ในขณะที่มีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เช่น คนรับใช้ โดยคนรับใช้นั้น จะต้องเป็นคนรับใช้ จะต้องเป็นคนเก่าแก่อยู่ด้วยกันมาเป็นเวลานาน และมีการดูแลแบบญาติ จึงจะถือว่าเป็นบุคคลในครอบครัว แต่หากเพิ่งมาอยู่ไม่นานและมิได้ให้การดูแลแบบญาติ แม้จะอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ย่อมไม่เป็นบุคคลในครอบครัว

ความหมายของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” (Domestic Violence)

¹² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, รายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดความรู้สำหรับพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงาน ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ,

ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)¹³ คือ ปรากฏการณ์ของการใช้กำลัง ประทุษร้ายหรือการกระทำรูปแบบอื่นๆ ที่คุกคามต่อชีวิต จิตใจ เสรีภาพ หรือกระทำล่วงเกิน ทางเพศระหว่างคู่ครองโดยไม่ได้ได้รับความยินยอม หรือระหว่างบุคคลในครอบครัว เพื่อให้ได้มาซึ่ง อำนาจที่เหนือกว่าและการควบคุมผู้ถูกกระทำ โดยความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการทำร้ายมี หลายกรณี เช่น สามีทำร้ายภรรยา ผู้หญิงถูกทำร้ายจากคู่รักของตนเอง บิดาหรือมารดาทำร้ายบุตร ผู้ ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพหรือญาติผู้ใหญ่ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ รวมทั้งผู้ที่ ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจสังคม โดยภรรยาที่ทำร้ายสามีนั้นมีเพียงส่วนน้อย

คนโดยทั่วไปส่วนใหญ่เชื่อว่า การกระทำรุนแรงในครอบครัวนั้นเกิดไม่บ่อย สาเหตุ เกิดมาจากสุราเท่านั้น บางส่วนเห็นว่าผู้ถูกกระทำทำความผิดอะไรบางอย่างจึงสมควร โดนลงโทษ เป็นเรื่องส่วนตัวในครอบครัวไม่ควรไปยุ่งเกี่ยว และมักจะไม่น่าจะอันตรายร้ายแรง น่าจะเป็นการ สั่งสอนกันด้วยกำลังมากกว่า แต่จะสถิติพบว่า พบอุบัติการณ์ของการถูกกระทำรุนแรง 5-20% ใน ผู้ป่วยหญิงที่มารับบริการในบริการปฐมภูมิสถิติจากผู้ขอความช่วยเหลือของมูลนิธิเพื่อนหญิง พบว่ามีผู้หญิงที่มาขอความช่วยเหลือเรื่องปัญหาความรุนแรงในชีวิตคู่ถึง 50% และ 45% ในจำนวน นั้น เกิดจากสามีของตนเองเกือบทั้งหมด และจากการสำรวจพบว่า 50% ของผู้หญิงใน กรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่สำรวจ เคยประสบปัญหาความรุนแรงทางกายหรือทางเพศในช่วง ชีวิตหนึ่ง 23% ของผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร เคยโดนคู่ของตนทำร้าย ในขณะที่ต่างจังหวัดมีถึง 34% และจากระบบข้อมูลภายใต้เว็บไซต์¹⁴ พบว่า จำนวนเหตุการณ์การกระทำรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ในปี 2553 มีจำนวน 916 เหตุการณ์ มีจำนวนผู้กระทำความ รุนแรงเป็นเพศชาย (645 ราย) มากกว่าเพศหญิง (86 ราย) หรือร้อยละ 86.23 ไม่ระบุเพศผู้กระทำ 17 ราย หรือร้อยละ 2.27 ของจำนวนผู้กระทำทั้งหมด มีจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว เป็นเพศหญิง (653 ราย) มากกว่าเพศชาย (77 ราย) หรือร้อยละ 87.18 ไม่ระบุเพศผู้ถูกกระทำ 19 ราย หรือร้อยละ 2.54 ของจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงทั้งหมด

จากสถิติการให้บริการของศูนย์พึ่งได้ในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ พ.ศ. 2552 มีเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ ที่ถูกกระทำทารุณเข้ารับบริการจำนวนทั้งสิ้น 26,565 ราย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2550 จำนวน 7,497 ราย เฉลี่ยมีผู้หญิงและเด็กถูกทำร้ายวันละ 73 ราย หรือทุก 20 นาที มีเด็ก สตรีถูก

¹³ จาก http://fmkkh.com/FMKKH/bthkhvam_wichakar/Entries/2013/10/14_kark_ra_tha_runng_n_khrxbkhrw___Domestic_Violence.html

¹⁴ สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2560, จาก www.violence.in.th

กระทำความรุนแรง 1 รายที่น่าตกใจคือผู้กระทำความรุนแรงเป็นคนใกล้ชิด สามี หรือคนในครอบครัวมากถึง 80 %¹⁵

การนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” จึงต้องกำหนดถึงลักษณะของการกระทำและความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ที่ถูกกระทำให้ชัดเจน โดยไม่จำกัดเพศจะเป็นผู้ก่อเหตุ ความรุนแรงหรือได้รับผลกระทบจากความรุนแรง ซึ่งในภาษาอังกฤษมีคำศัพท์หลายคำที่หมายความถึงความรุนแรงในครอบครัว เช่น family violence , domestic abuse , violence to women from known men และ domestic violence เป็นต้น แต่คำว่า domestic violence เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางที่สุด¹⁶ เป็นภาษาทางกฎหมายที่หลากหลาย ประเทศ นำเอาไปใช้ในกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัวได้มีการให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

ความหมายของคำว่า “ความรุนแรง” หมายความว่า การที่ฝ่ายหนึ่งใช้กำลังเข้าทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง โดยมุ่งประสงค์เข้าทำร้ายต่อร่างกายเป็นสำคัญ แต่ “ความรุนแรงในครอบครัว” นั้น มิได้จำกัดไว้เพียงการกระทำต่อร่างกายเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง การทำอันตรายต่อจิตใจและอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งด้วย (Physically and Psychologically)¹⁷

ความรุนแรง (Violence) หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งกาย วาจา จิตใจและทางเพศ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทำร้ายทรมาน คุกคาม จำกัดกีดกันสิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้กระทำ¹⁸

ความรุนแรง (Violence) หมายถึง การที่บุคคลใช้กำลังทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ ทำลายทรัพย์สิน ข่มขู่ รวมทั้งการใช้กำลังบังคับ กักขัง หน่วงเหนี่ยว และรุกรานสิทธิหรือเสรีภาพส่วนบุคคล¹⁹

¹⁵ สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2560 , จาก <http://www.phdb.moph.go.th/phdb/site/index.php?p=4>

¹⁶ Marianne Hester, Chris Pearson, and Nicole Harwin, “Making an Impact : Children and Domestic Violence” (London: Jessica Kingsley Publishes Ltd., 2000), p. 14.

¹⁷ จิตฤดี วีระเวสส์, “ความรุนแรงในครอบครัว”, *บทบัญญัติ*, 56, 3, น. 223.

¹⁸ คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา, “ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และผู้สูงอายุในครอบครัว”, ลำดับที่ 19, (กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา, ม.ป.ป.), น. 3.

¹⁹ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, *หลักสูตรฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550*, น. 38.

สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ได้ให้คำนิยามของคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การใช้ความรุนแรงใดๆ ระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัว เช่น สามีภรรยา บุตร เป็นต้น ซึ่งมีผลให้เกิดอันตรายหรือความเดือดร้อนทางกายทางจิตใจหรือทางเพศต่อฝ่ายที่ถูกกระทำ และรวมไปถึงการขู่เข็ญหรือคุกคามว่าจะใช้ความรุนแรง การบีบบังคับเพื่อทำให้สูญเสียอิสรภาพโดยพลการ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในชีวิตส่วนตัวหรือสาธารณะก็ตาม สอดคล้องกับคำนิยามของ ศ.พญ. อูมาพร ที่หมายถึง การกระทำที่มีหรือสื่อว่ามีเจตนาจะทำให้บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บ การบาดเจ็บนี้อาจเนื่องมาจากการกระทำทางกายหรือทางเพศ อาจจะบาดเจ็บเล็กน้อยไปจนถึงรุนแรงหรือถึงขั้นเสียชีวิตได้²⁰

สำหรับนักกฎหมายในประเทศไทย ให้คำจำกัดความไว้ว่า ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ความรุนแรงต่อร่างกาย (Physical Abuse) การกระทำทารุณกรรมทางเพศ เช่น ลวนลาม อนาจาร ข่มขืน ฯลฯ การกระทำที่เป็นอันตรายต่ออารมณ์หรือจิตใจ (Emotional Abuse) เช่น ขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย หึงหวงเกินเหตุ ตำหนิกล่าวโทษ เย็นชา เยาะเย้ยถากถาง แกล้งทำให้ตกใจ ไม่ดูแล ทอดทิ้งเวลาเจ็บป่วย แกล้งปล่อยสัตว์เลี้ยงของอีกฝ่าย ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีความรุนแรงในจารีตประเพณี เช่น การขลิบอวัยวะเพศ การเลือกปฏิบัติต่อเพศชายและเพศหญิง การบังคับให้ค้าประเวณี (การขายลูกสาว/การตกเขียวทางภาคเหนือของประเทศไทย) ก็เข้าข่ายนี้²¹

ในแง่ของสังคมจิตวิทยานั้น ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ชอบใช้อำนาจบังคับและควบคุมคู่ครอง (Intimate relationship) ด้วยวิธีขู่เข็ญ คุกคาม ทำอันตรายหรือรบกวน ก่อความรำคาญ

Mary Ann Dutton นิยามความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมใช้อำนาจควบคุมด้วยวิธีการใช้กำลังประทุษร้ายต่อร่างกายเพศและจิตใจของผู้ถูกกระทำ นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงการใช้อำนาจควบคุมกระทำต่อเด็ก ทรัพย์สิน สัตว์เลี้ยง หรือบุคคลอื่น ผู้ใช้ความรุนแรงหรือขู่เข็ญว่า จะใช้ความรุนแรงต่อเด็กย่อมมีแนวโน้มว่า จะกระทำต่อผู้หญิงในครอบครัวเช่นกัน

Buzawa, Eva S. & Buzawa Carl G. (1990) นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง ความรุนแรงระหว่างชายและหญิง ซึ่งอยู่ด้วยกันหรือเคยอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยา เป็นการ

²⁰ เฟิงอ้าง, น.38 - 39.

²¹ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, รายงานการสัมมนา การใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว, น. 9-10.

นิยามในความหมายกว้าง ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย และผู้กระทำความรุนแรงอาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้

กล่าวโดยสรุป การนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ด้านสังคมจิตวิทยา มักจะนิยามในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง กระบวนการใช้ความรุนแรงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของผู้กระทำ (Batterer) ในการให้ได้มาซึ่งอำนาจครอบงำและควบคุมบุคคลในครอบครัว หรือให้ได้มาซึ่งการยอมรับ (Self-respect) จากบุคคลในครอบครัว อันเนื่องมาจากอารมณ์แปรปรวนของตน พฤติกรรมดังกล่าวหากไม่ได้รับการแทรกแซงและควบคุมอย่างเหมาะสมก็จะเกิดซ้ำอีก และอาจจะขยายความรุนแรงขึ้นไปเรื่อยๆ ระหว่างความสัมพันธ์ในครอบครัว

ในแง่กฎหมาย การให้คำนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” มีลักษณะแคบกว่าด้านสังคมจิตวิทยา เพราะต้องกำหนดถึงลักษณะของการกระทำและความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ที่ถูกกระทำให้ชัดเจน โดยไม่จำกัดว่าเพศใดจะเป็นผู้กระทำความรุนแรงหรือผู้ถูกกระทำความรุนแรง

คณะกรรมการกฎหมาย (The Law Commission) ของประเทศอังกฤษได้ให้คำนิยามคำว่า “ความรุนแรง” ไว้ในรายงานฉบับที่ 207 (1992) ว่าถ้อยคำ “รุนแรง” (Violence)” ในตัวของมันเองมักใช้ในสองความหมาย กล่าวคือ ในความหมายอย่างแคบ หมายถึง การใช้กำลังหรืออาวุธประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายแก่กายผู้อื่น แต่ถ้าเป็นความรุนแรงในครอบครัวมีความหมายกว้างกว่าการใช้กำลังประทุษร้ายแก่กาย แต่หมายรวมถึง การประทุษร้ายทางเพศ จิตใจ อนามัยและความเป็นอยู่ตามปกติสุข หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญ อันมีผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจ อนามัยและความเป็นอยู่ปกติสุข แม้ว่าจะไม่มีการใช้กำลังประทุษร้ายก็ตาม ความร้ายแรงและผลกระทบแห่งการกระทำย่อมขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติของผู้กระทำ โดยนิยามความรุนแรงตามกฎหมายได้ดังนี้

1) การนิยามของกฎหมายต่างประเทศ

Deborah Lockton & Richard Ward²² นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง ความรุนแรงเกิดขึ้นหรือถูกกล่าวหาว่าเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสหรือผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยกันหรือผู้ถูกกระทำมีความสัมพันธ์เป็นคู่ครองกับผู้กระทำความรุนแรง

²² Deborah Lockton , Richard Ward, “Domestic Violence”, Cavendish Publishing Limited , 1997

ตามกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1966 ของประเทศอังกฤษคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและหญิงที่เป็นคู่สมรส หรือเคยเป็นคู่สมรสมาก่อน ไม่รวมถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคู่ครองเพศเดียวกัน

กฎหมายฟอริริดา นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง บุคคลที่อยู่ในครอบครัว หรือครัวเรือนเดียวกัน ทำร้าย ทำร้ายสาหัส ทุบตี ทุบตีสาหัส กระทำรุนแรงทางเพศ กระทำรุนแรงทางเพศสาหัส เข้มยันทิ่มแทง เล็กๆ กักขัง หรือกระทำอาญาแก่สมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัว หรือครัวเรือนเดียวกัน จนได้รับอันตราย หรือถึงแก่ความตาย

“สมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวหรือครัวเรือนเดียวกัน” หมายถึง คู่สมรส ผู้ที่เคยเป็นคู่สมรส ผู้ที่มีความเกี่ยวพันทางสายโลหิตหรือการสมรส ผู้อาศัยอยู่ด้วยกันเหมือนครอบครัวหรือเคยอาศัยอยู่ด้วยกันเหมือนครอบครัว และผู้ที่มีบุตรด้วยกัน โดยไม่คำนึงถึงว่าจะสมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือเคยอยู่ด้วยกันมาก่อน

ตามกฎหมาย Woman Charter ของประเทศสิงคโปร์ มาตรา 64 นิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึงการกระทำได้ดังต่อไปนี้

1. กระทำโดยจงใจหรือพยายามกระทำด้วยประการใดๆ จนน่าจะเกิดอันตรายแก่สมาชิกในครอบครัว
2. การกระทำใดโดยรู้ หรือควรจะรู้ว่าเกิดอันตรายแก่สมาชิกในครอบครัว
3. กักขัง หรือควบคุมสมาชิกในครอบครัวโดยมิชอบ และฝืนเจตนาของบุคคลนั้น
4. ก่อความเดือดร้อนรำคาญต่อเนื่อง โดยเจตนาให้สมาชิกในครอบครัวได้รับความเสียหายหรือเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ การกระทำ ความรุนแรงดังกล่าว ไม่รวมถึง การกระทำป้องกันโดยชอบ หรือเพื่อการอบรมสั่งสอนเด็กอายุต่ำกว่า 21 ปี

2) การนิยามของกฎหมายระหว่างประเทศ

ตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women CEDAW 1979) ไม่มีฐานความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงระหว่างเพศ ต่อมาในการประชุมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนระดับโลก (The World Conference on Human Rights) ที่กรุงเวียนนาเมื่อปี 1993 ที่ประชุมได้ยอมรับว่าสิทธิของผู้หญิงและเด็กไม่อาจโอนเปลี่ยนแปลงหรือแบ่งแยกออกจากสิทธิมนุษยชนได้ (an inalienable integral and indivisible part of universal human rights) ประเทศสมาชิกที่มาร่วมประชุมสมัชชาขององค์การสหประชาชาติเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1993 ได้รับปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง สารสำคัญของปฏิญญานี้มีฐานความคิดเกี่ยวกับความรุนแรงระหว่างเพศชายหญิง โดยมีสมมติฐานว่า ผู้หญิงเป็นเหยื่อของความรุนแรงทุกรูปแบบ โดยนิยามคำว่า “ความรุนแรงต่อผู้หญิง”

หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นความรุนแรงต่อผู้หญิง ยังผลให้เกิดอันตรายต่อกายและจิตใจ หรือเกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้หญิง รวมทั้งการขู่เชื้ญว่าจะทำอันตราย เช่น การบังคับ กดขี่หรือการจำกัดสิทธิเสรีภาพไม่ว่าจะเกิดขึ้นในที่สาธารณะหรือที่รโหฐาน อีกทั้งปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานสำหรับชายหญิงทุกแห่งในโลกโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติ อีกทั้งได้วางหลักการพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน²³

เป็นที่น่าสังเกตว่า การนิยามความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิงตามปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงมีความหมายกว้างมาก มิได้จำกัดเฉพาะความรุนแรงที่เกิดจากคู่ครองหรือสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น แต่หมายรวมถึง ความรุนแรงต่อผู้หญิงอันเนื่องมาจากกลไกของสังคมที่บังคับให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะค้อยกว่าผู้ชาย ดังนั้น คำนิยามความรุนแรงต่อผู้หญิงตามปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง มีความหมายครอบคลุมความรุนแรงต่อผู้หญิงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ความรุนแรงต่อผู้หญิงในบริบทของชุมชนหรือชนกลุ่ม เช่น จารีตประเพณีปฏิบัติหรือความเชื่อต่างๆ และความรุนแรงต่อผู้หญิงจากเจ้าหน้าที่ หรือกลไกของรัฐ หรือรัฐยอมให้มีการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง แต่ในความหมายของเหยื่อกลับแคบไป เพราะจำกัดเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น

3) การนิยามของกฎหมายไทย²⁴

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง ให้ความหมายคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

โดยทั่วไป “ความรุนแรง” หมายความว่า การที่อีกฝ่ายหนึ่งใช้กำลังเข้าทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง อันมีผลกระทบต่อร่างกายเป็นสำคัญ แต่ “ความรุนแรงในครอบครัว” มิได้หมายความว่าเพียงแค่นั้น แต่หมายความรวมถึง กรณีการทำร้ายกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งด้วย²⁵

²³ ไพโรจน์ พลเพชร, สราวุธ ประทุมราช และอัญญิณี เอมะ, “สิทธิมนุษยชน”, 2540, หน้า 3-17.

²⁴ อูมาพันธ์ ตั้งคจิวงกูร, “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเยียวยาความรุนแรงในครอบครัว ศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2554). น.35 - 47.

²⁵ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 17

ลักษณะของการกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้น สามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว คือ ผู้กระทำความผิดหรือละเว้นการกระทำใดๆ โดยมีเจตนาเพื่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ก็ถือเป็นการกระทำ “ความรุนแรงในครอบครัว” ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลบาดเจ็บสาหัส บาดเจ็บธรรมดา หรือไม่ถึงกับเป็นอันตรายใดๆ ดังนั้น จะต้องพิจารณาจากเจตนาที่มุ่งประสงค์เป็นสำคัญว่าถึงขนาดที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพด้วยหรือไม่²⁶

1. การกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว คือ ผู้กระทำความผิดใดๆ โดยเจตนาซึ่งการกระทำดังกล่าว “น่าจะก่อให้เกิดอันตราย” แก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ แม้ว่าผู้กระทำจะไม่รู้ว่าการกระทำดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว²⁷ และอาจหมายรวมถึงการทอดทิ้งบุคคลในครอบครัว การไม่ให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ

2. บังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

ลักษณะของการใช้ความรุนแรงหรือการกระทำรุนแรงในครอบครัว สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท ดังนี้²⁸

1. ความรุนแรงที่กระทำต่อชีวิตและร่างกาย (Physical Abuse) หมายถึง การกระทำไม่ว่าโดยวิธีการใดๆ โดยมีเจตนากระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ได้รับผลร้าย โดยปราศจากอำนาจตาม

²⁶ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน และผู้ประนีประนอม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552) น. 3-5.

²⁷ เพิ่งอ้าง, น. 6.

²⁸ มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, รายงานวิจัย ร่างพระราชบัญญัติการขจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. : ศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย สิงคโปร์และมาเลเซีย, (สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ตุลาคม 2547), น. 11-14.

กฎหมาย ซึ่งอาจมีการใช้กำลังประทุษร้ายหรือไม่ก็ได้ และไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะส่งผลเป็นการฆาตกรรม²⁹หรือเป็นเพียงการร้ายร่างกาย³⁰ก็ตาม

2. ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพ หมายถึง การกระทำใดๆ ที่กระทบต่อเสรีภาพในการตัดสินใจและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยเทียบกับการกระทำที่อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 และ 310 เป็นหลัก

3. ความรุนแรงทางเพศ (Sexual Abuse) หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อความสมัครใจในการมีความสัมพันธ์ทางเพศหรือทำให้ผู้เสียหายขาดเสรีภาพทางเพศ อาทิเช่น การข่มขืนกระทำชำเรา (Rape) ภิรยาของตน การกระทำอนาจาร เป็นต้น

4. ความรุนแรงที่กระทบต่อชื่อเสียง เกียรติยศและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Emotion abuse) หมายถึง การกระทำใดๆ ที่กระทบต่อสภาวะทางจิตใจและอารมณ์เป็นอาจิม อันเป็นผลให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกถูกลดคุณค่า รู้สึกด้อยค่า ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ถูกเหยียดหยามในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเทียบเคียงกับการกระทำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาท ตามมาตรา 393 และ 326 แห่งประมวลกฎหมายอาญาตามลำดับ การขับไล่ไสส่งให้ออกจากบ้าน การพุดจาเยาะเย้ยถากถางทำให้ขายหน้า หรือเรียกขานด้วยถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมทำให้รู้สึกต่ำต้อยไร้เกียรติ การบังคับให้ภิรยาหรือบุตรค้าประเวณี รวมถึงการเพิกเฉยเอ็นหาไม่สนใจและปฏิเสธความช่วยเหลือเมื่ออีกฝ่ายเจ็บป่วย เป็นต้น

2.1.2 สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มสูงมากขึ้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้จึงได้รวบรวมจำนวนคดีที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวทุกๆ ปี รวบรวมเป็นสถิติ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว และสามารถหาวิธีหรือแนวทางรณรงค์ป้องกันการใช้ความรุนแรงในครอบครัวให้เท่ากันต่อสถานการณ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลของแต่ละหน่วยงานได้แบ่งแยกเป็นหลายรูปแบบและมีจำนวนมาก

กรมสุขภาพจิต เปิดเผยว่าสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีเพิ่มสูงขึ้นในทุกๆ ปี โดยข้อมูลของคณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุคนพิการ และผู้ด้อยโอกาส³¹ พบว่า ในปี 2558 เก็บสถิติความรุนแรงกว่า 30,000 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2557 มีจำนวนกว่า 28,000 คน

²⁹ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษ...”

³⁰ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 290 บัญญัติว่า “ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษ...”

³¹ เอกสารการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ. “ยกระดับ...การยุติความรุนแรงในครอบครัว สตรีและเด็ก”, วันที่ 17 พฤศจิกายน 2558.

โดยแบ่งเป็นเด็กกว่า 19,000 คน สตรีกว่า 12,000 รายในกลุ่มของเด็กพบว่าร้อยละ 90 เป็นหญิงอายุระหว่าง 10-15 ปี โดยอันดับหนึ่งเป็นกระทำความรุนแรงต่อร่างกายทั้งกักขัง บังคับ ทบตี อันดับสองเป็นคดีทางเพศทั้งข่มขืน กระทำชำเรา ล่วงละเมิดทางเพศและข้อมูลของศูนย์ฟังได้ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า สตรีและเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงและเข้ารับบริการศูนย์ฟังได้ ตามโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยปี 2556 มีสตรีและเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรง 31,866 ราย เฉลี่ยการถูกทำร้าย 87 รายต่อวันหรือกล่าวได้ว่า ในทุกชั่วโมงมีเด็กและสตรีถูกกระทำความรุนแรง 4 รายในขณะที่ปี 2555 มีสตรีและเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรง 20,572 ราย หรือเฉลี่ย 56 ราย/วัน ทั้งนี้ พบว่าเด็กถูกกระทำความรุนแรงทางเพศมากที่สุด ในขณะที่สตรีถูกกระทำความรุนแรงทางกายมากที่สุดสำหรับผู้กระทำความรุนแรงในเด็กมากที่สุด คือแฟน เพื่อน และคนในครอบครัว ขณะที่ผู้กระทำความรุนแรงในสตรีมากที่สุด ได้แก่ สามี แฟน และคนในครอบครัว ส่วนสาเหตุของการกระทำความรุนแรงในเด็ก อันดับ 1 ได้แก่ สภาพแวดล้อม อาทิ สื่อลามกต่างๆ หรือความใกล้ชิด รองลงมา คือ การใช้สารกระตุ้น อาทิ การดื่มสุราใช้สารเสพติดอื่นๆ และสัมพันธภาพในครอบครัว ขณะที่สาเหตุการกระทำความรุนแรงในสตรี อันดับ 1 ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว เช่น การนอกใจ ทะเลาะ หึงหวง รองลงมา คือการใช้สารกระตุ้น และสภาพแวดล้อม

สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น มีหลายสาเหตุ และมีแนวความคิดต่างๆ มากมายที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุของการใช้ความรุนแรงดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีแนวความคิดใดที่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมพฤติกรรมได้ทั้งหมด แต่สามารถสรุปได้ 3 แนวคิดได้ คือ³²

1. แนวคิดวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา (Psychological Approach) แนวคิดนี้มองว่า ความรุนแรงต่อคู่สมรสเกิดจากความผิดปกติทางจิต (Psychopathological) ของบุคคล จึงได้สนใจศึกษาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย หรือความผิดปกติในบางลักษณะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เช่น ผู้ที่มีนิสัยเป็น Sadism หรือผู้ที่มีความสุขทางเพศด้วยการทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด ผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์มาก เป็นต้น

2. แนวคิดวิเคราะห์เชิงสตรีนิยม (Feminist Approach) แนวคิดนี้มองว่า ความรุนแรงต่อคู่สมรสเป็นผลมาจากสภาพสังคมที่ชายมีอำนาจ (Patriarchal) สังคมและวัฒนธรรมมีส่วนสนับสนุนให้ผู้ชายแสดงความก้าวร้าวรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิงในปกครองของตนได้ ความรุนแรงที่สามีจะ

³² ปัญชลิ โขติคุต, “การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น.14-15.

กระทำต่อภริยาเป็นเครื่องมือในการชำระไว้ซึ่งอำนาจของตน (Gelles and Loseke 1982 : 49) แต่อย่างไรก็ตามประเด็นที่แนวคิดได้ให้ความสนใจ คือ ประเด็นที่เพศชายจะเป็นผู้แสดงความรุนแรงต่อเพศหญิง เช่น การใช้ความรุนแรงต่อภริยา (wife violence) มากกว่าจะเป็นการใช้ความรุนแรงต่อสามี (husband violence) หรือการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส (spouse violence)

3. แนวคิดวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยา (Sociological Approach) มองว่าโครงสร้างของสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล อนึ่ง สถาบันสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมต่างก็มีอิทธิพลต่อการเกิดความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น

นอกจากนี้ สาเหตุของปัญหาการใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัว³³ อาจแยกสาเหตุในภาพรวมได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. บุคลิกลักษณะของบุคคล

ทฤษฎีศึกษาถึงบุคลิกลักษณะสามีภริยา บุตร และบุคคลในครอบครัว จากการศึกษาพบว่าสาเหตุของความรุนแรงภายในครอบครัวอยู่ที่ความบกพร่องของบุคลิกภาพของสามีหรือภริยาหรือบุคคลในครอบครัวนั่นเอง หรือเป็นกรณีที่เกิดจากความกดดันจากสภาพภายนอกที่มากระทบกันกับบุคคลในครอบครัว สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากความบกพร่องทางบุคลิกภาพ ได้แก่ ความเบี่ยงเบนทางจิตใจ หรือลักษณะเฉพาะตัวที่ผิดปกติหรือบกพร่อง เช่น การติดสุรา การเสพติดการติดการพนัน ความเจ็บป่วยทางจิต และการควบคุมตนเองได้ระดับต่ำ หรือมีความรู้และประสบการณ์การเลี้ยงดูอย่างผิดปกติที่ตนได้รับและนำวิธีการที่ตนเองเคยได้รับหรือเคยได้เห็นในวัยเด็กมาใช้กับบุตรของตนจึงกลายเป็นการทำร้ายเด็กไป ส่วนสาเหตุจากสภาพภายนอกที่เป็นปัจจัยให้มีการใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัว ได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการว่างงาน ซึ่งทำให้สภาวะจิตใจตึงเครียด กับข้อใจ รู้สึกสิ้นหวัง ปัจจัยเหล่านี้จะก่อให้เกิดความรุนแรงหรือไม่ขึ้นอยู่กับจริยธรรมหรือระดับชนชั้นทางสังคมตลอดจนวัฒนธรรมต่างๆ ประกอบกันในพื้นฐานของบุคคลนั่นเอง

2. ลักษณะของครอบครัว

สาเหตุหนึ่งของปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อบุตรหรือผู้เยาว์มักเกิดขึ้นในครอบครัวที่มีบิดามารดาคนเดียวที่เป็นผู้เลี้ยงดูบุตร บุตรนั้นมักถูกกระทำรุนแรงหรือปล่อยปละละเลยมากกว่าเด็กธรรมดา เนื่องจากบิดาหรือมารดาที่เหลืออยู่จะทำหน้าที่ทั้งบิดาและมารดาในเวลาเดียวกันซึ่ง

³³ รุประณีญ์ จุฬารมย์, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549), น. 35-38.

มักจะทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์นัก ถ้าหากในเรื่องการเลี้ยงดูเด็กบกพร่องไปอันจะเป็นการปล่อยปละละเลยเด็กซึ่งอาจจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย บิดามารดาจึงมักใช้วิธีการทำโทษเพื่อเป็นการควบคุมความประพฤติของเด็กมากกว่าการอบรมสั่งสอน นอกจากนี้การเป็นครอบครัวเดียวทำให้มีความกดดันต่อการเผชิญปัญหาเศรษฐกิจตามลำพัง บุตรหรือผู้เยาว์อาจจะเป็นที่ระบายนหรือรองรับอารมณ์ของบิดามารดาได้ง่าย ถ้าเด็กมีส่วนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ด้วยแล้ว โอกาสที่เด็กจะถูกทุบตีหรือถูกทำร้ายมีมากขึ้น เมื่อเพื่อนบ้านพบเห็นบิดามารดาอาจจะอ้างว่าเป็นการอบรมสั่งสอนลงโทษบุตรที่กระทำผิด ส่วนครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงอาศัยอยู่ด้วยมักจะมีการทำร้ายเด็กเกิดขึ้นในครอบครัวนั้น เนื่องจากพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับเด็กเท่าบิดามารดาที่แท้จริงของเด็ก นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากตัวเด็กเองที่มีความพิการหรือมีความผิดปกติ มีอาการป่วยอ่อนที่ไม่ปรากฏอย่างชัดเจน สภาพร่างกายภายนอกปกติแต่มีสภาพจิตใจอ่อนแอหรือไม่สมบุคลิกภาพหรือเกิดมารูปร่างลักษณะที่ผิดปกติหรือเป็นเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เป็นเด็กเจ้าอารมณ์ เด็กพวกนี้ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ความยุ่งยากลำบากนี้ทำให้บิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัวเดียวกันส่วนใหญ่ใช้ความรุนแรงต่อเด็ก

3. สถานะไม่เป็นที่ต้องการของสังคม

สาเหตุหลักของการใช้ความรุนแรงที่เกิดกับผู้สูงอายุเกิดจากกรณีของผู้สูงอายุจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดูแลตามที่ถูกจัดให้ ทำให้ตัวผู้ดูแลไม่เห็นคุณค่าของคนชราจนอาจทำให้เกิดการทำร้าย การใช้ความรุนแรง หรือการทอดทิ้งเกิดขึ้นได้ในที่สุด ประกอบกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีสภาพร่างกายอ่อนแอเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากและซับซ้อน ภาระหน้าที่ในการดูแลคนชราก่อให้เกิดความเครียดอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจซึ่งต้องการดูแลเป็นพิเศษ อาจก่อให้เกิดความเครียดแก่ผู้ดูแลมากขึ้นในบางกรณีตัวผู้ดูแลเองก็อาจมีปัญหาด้านสุขภาพ ด้านการเงิน หรือด้านอารมณ์ที่จะยิ่งเพิ่มความเครียดขึ้นอีก ซึ่งเป็นผลให้มีโอกาสเสี่ยงที่คนชราจะถูกทำร้ายหรือทอดทิ้ง นอกจากนี้ผู้ดูแลอาจมีปัญหาความเครียดกดดันจากสภาพบีบบังคับทางสังคม มีการใช้ยาเสพติด การคิดสุรา ประวัติการเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ ปัญหาจากการจ้างงาน หรือมีความประพฤติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรง ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้สภาวะทางอารมณ์ของผู้ดูแลมีความไม่มั่นคง อันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุอยู่ในสภาพที่อ่อนแอกว่าและอยู่ในสภาวะที่อาจจะไม่สามารถดูแลตนเองได้

4. โครงสร้างทางสังคม

ทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมยอมรับการใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัว³⁴ สะท้อนให้เห็นโครงสร้างของสังคมในมุมกว้างว่ามีความไม่เท่าเทียมทางเพศและเศรษฐกิจในสังคมนั่นเองที่มีจากความเชื่อว่ามีคุณค่าและความสำคัญน้อยกว่าชาย สังคมจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นส่วนหนึ่งของบริบททางสังคมที่ยอมรับว่าฝ่ายหญิงคือน้อยกว่าฝ่ายชาย ในการเลือกปฏิบัติในการทำงาน การศึกษา รวมทั้งในการดำเนินชีวิตอื่นๆ และการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย การใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัวจึงไม่ใช่เพียงเรื่องส่วนตัวหรือปัญหาครอบครัวเพียงอย่างเดียว แต่อาศัยที่มาจากวัฒนธรรมของสังคมด้วย นอกจากนี้ ประเพณีในสังคมโบราณบิดามารดาชอบที่จะนำบุตรไปขายเป็นทาสได้ สะท้อนเห็นค่านิยมของสังคมในอดีตที่มีการยอมรับอำนาจเด็ดขาดของบิดามารดาเหนือชีวิตบุตร และถือว่าอำนาจของบิดามารดาคล้ายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อมาฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย ในปัจจุบันบิดามารดายังมีความคิดว่าบุตรคือสมบัติของตนและมีสิทธิ์ที่จะปฏิบัติอย่างไรกับบุตรของตนก็ได้ การที่บิดามารดาทำโทษเมียนติบุตรแม้จะรุนแรงทารุณเพียงไร สังคมเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง บุคคลภายนอกจึงไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวห้ามปราม แต่ความสัมพันธ์ที่ชัดเจนที่สุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสหรือระหว่างภายในครอบครัวที่ถือว่าฝ่ายชายเป็นฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายหญิง เด็ก คนชราที่อยู่ในครอบครัวเพราะเป็นบุคคลที่อ่อนแอกว่าต้องพึ่งพาฝ่ายชายในด้านเศรษฐกิจ ทำให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้รับการยอมรับจากสังคมซึ่งมีมุมมองที่ยอมรับความเป็นส่วนตัวและอำนาจปกครองภายในครอบครัวตนเอง

หากพิจารณาแนวความคิดในทางสังคมศาสตร์ มองว่าโครงสร้างของสังคม สถาบันทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น เนื่องจากสถาบันครอบครัวเกิดความตึงเครียดที่ปรับตัวตอบสนองต่อสถาบันอื่นๆ การทำร้ายร่างกายที่เกิดจากการกระทำของสามีภริยาหรือบุคคลในครอบครัวเดียวกันมักจะเกิดซ้ำอีก สาเหตุและกระบวนการที่ความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวเดียวกันมักจะเกิดซ้ำอีก สาเหตุและกระบวนการที่ความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัวเดียวกันเกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไปสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความรู้สึกของบุคคลที่เรียนรู้ว่าไม่สามารถ

³⁴ UNITED NATIONS, “Violence Against Women in the Family”, 1989 pp. 30-31. อ้างถึงใน รุชปะนิษฐ์ พารมย์, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549)

ช่วยเหลือตัวเองได้³⁵ บุคคลที่ถูกคนในครอบครัวเดียวกันกระทำรุนแรงรู้สึกไม่มีความปลอดภัยในร่างกายและชีวิตของตนและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความรุนแรงนั้นได้ และจะทนอยู่กับปัญหาต่อไปอันเป็นการสร้างวงจรของความรุนแรง (cycle of violence) ให้คงอยู่³⁶

2.1.3 รูปแบบของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น มี 3 รูปแบบใหญ่ คือ³⁷

1. ความรุนแรงต่อคู่สมรส (Spousal abuse) เป็นการกระทำที่ใช้ความรุนแรงทางร่างกายและทางเพศจนได้รับบาดเจ็บ ตั้งแต่ระดับของความรุนแรงที่ปรากฏต่อร่างกายบาดเจ็บไม่มากนัก อาการฟกช้ำ ไปจนถึงขั้นอาการกระดูกหักบางรายร่างกายอาจพิการหรือถึงแก่ชีวิตได้ รวมถึงการทำร้ายทางจิตใจอันเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานใจ การพูดจาต่อ ดุถูกเหยียดหยาม การบังคับให้ร่วมหลับนอนและมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอม การแสดงอาการหึงหวงเป็นเจ้าของที่มากเกินไป การลิดรอนสิทธิด้านทรัพย์สินหรือทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การควบคุมค่าใช้จ่าย การจับไล่ให้ออกจากบ้านไม่ให้อยู่บ้าน การปล่อยปละละเลยไม่ดูแลไม่ใจ การทำให้อับอาย การปิดกั้นทางสังคมโดยกำหนดห้ามไม่ให้ติดต่อพบปะกับคนอื่น การกักขังหน่วงเหนี่ยว การนอกใจคู่สมรส เป็นต้น ในขณะที่ความรุนแรงระหว่างคู่สมรสที่ปรากฏส่วนใหญ่มักเป็นกรณีที่สามีเป็นฝ่ายใช้ความรุนแรงต่อภรรยา แต่มีในบางกรณีภรรยาใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายสามี เพื่อป้องกันตนเองให้พ้นจากการถูกทำร้ายจากสามีหรืออีกเหตุผลหนึ่งก็เพื่อแก้แค้นสามี แต่บาดแผลและการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นก็ยังมี ความรุนแรงน้อยกว่าที่สามีกระทำต่อภรรยา

2. ความรุนแรงต่อเด็ก (child abuse)

ความหมายของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติได้ระบุว่า “เด็ก” คือผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ความรุนแรงต่อเด็กเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานในสังคมไทยจนกระทั่งบุคคลในสังคมยอมรับว่าเป็นเหตุการณ์ปกติที่บิดามารดาสามารถลงโทษต่อบุตรหรือผู้เยาว์ได้ ส่วนใหญ่มักปรากฏในลักษณะบิดามารดาหรือผู้ปกครองอ้างว่าการใช้ความรุนแรง เพื่อเป็นการอบรมสั่งสอนหรือแก้เป็นการลงโทษแต่เพียงเล็กน้อย และในกรณีที่บุตรหรือผู้เยาว์ได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลภายนอกก็ตาม จนเป็นเหตุให้บุตรหรือผู้เยาว์ได้รับอันตรายแก่

³⁵ Mollie Whalen, “Counseling to end violence against women”, 1996, pp.62-65. อ้างถึงใน ฐะปะนีย์ จุฬารมย์, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549), น.21.

³⁶ วิลาสินี พนานครทรัพย์, “ความรุนแรงต่อผู้หญิงในกลุ่ม : เสียงของผู้หญิง”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545). น. 17.

³⁷ รณชัย คงสกนธ์, 100(ร้อย) เรื่องรักรุนแรง, (กรุงเทพมหานคร : สหประชาพานิชย์ 2549), น. 35-36.

ร่างกาย หรือ กระแทกกระเ็นด้านจิตใจ และทางเพศ ตลอดจนการกักขังหน่วงเหนี่ยวหรือละเลย ไม่สนองตอบต่อความต้องการพื้นฐานของเด็กในชีวิตประจำวัน³⁸ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การขาดความรักและการอบรมเลี้ยงดู การทอดทิ้งให้อดอยาก เป็นต้น และในจำนวนหลายครอบครัว บุตรหรือผู้เยาว์ถูกล่วงเกินทางเพศจากบิดาของตน พ่อเลี้ยง ญาติพี่น้อง และบุคคลในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบลักษณะบางประการของบิดามารดาที่มีแนวโน้มในการทำร้ายบุตร เช่น มีการทะเลาะเบาะแว้งตบตีกันเป็นประจำ บิดามารดาเคยถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็กและขาดที่พึ่งพิง การติดยาเสพติด การดื่มสุราเป็นอาเจิน ชอบเล่นการพนัน หมกมุ่นในเรื่องเพศ เป็นต้น

3. ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (elder abuse)

ความหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยยังไม่ปรากฏชัดเจน ความหมายจากองค์การสหประชาชาตินำมาปรับใช้ในสังคมไทย ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ หมายถึงการที่ผู้สูงอายุถูกระทำการใดที่ล่วงละเมิดทางร่างกาย จิตใจ การเงิน ทางเพศ หรือการถูกทอดทิ้งการกระทำรุนแรงกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เป็นการใช้ความรุนแรงในลักษณะการทำร้ายร่างกาย โดยการผลัก การตบตี หรือเป็นการกระทำเพียงการพุดจาอันเป็นการทำร้ายจิตใจแก่ผู้สูงอายุ หรือเป็นการทอดทิ้งบิดามารดาผู้ชราไว้ให้อยู่ตามลำพัง อันมีสาเหตุมาจากการขาดการดูแลคนชราซึ่งมีร่างกายอ่อนแอกว่าบุคคลปกติทั่วไป รวมทั้งการบำบัดดูแลรักษาสุขภาพในชีวิตประจำวันอันเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากพอสมควร ประกอบกับค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ทำให้คนชราอยู่ในสถานะอันไม่เป็นที่ต้องการของสังคม รวมถึงความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจในบางกรณีซึ่งผิดปกติทำให้คนชราต้องการดูแลเป็นพิเศษ บุคคลที่ทำหน้าที่ดูแลจำเป็นต้องเข้าใจถึงความผิดปกติและต้องมีทักษะในการดูแลหากบุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลไม่เข้าใจถึงความผิดปกติ ทำให้มีการใช้ความรุนแรงต่อคนชราเกิดขึ้นได้

2.1.4 ผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว³⁹

ผลกระทบความรุนแรงเกิดต่อร่างกายและจิตใจของผู้กระทำและคนที่อยู่รอบข้าง เช่น กรณีพ่อทุบตีแม่ เด็กอาจถูกทุบตีไปด้วย เด็กที่ถูกทุบตีจะฝังใจเรื่องความรุนแรง นอกจากนี้ การอยู่ในภาวะแวดล้อมที่มีความรุนแรง เด็กจะซึมซับและเลียนแบบ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะกระทำ ความรุนแรงต่อครอบครัวของตนเอง โดยคิดว่าเมื่อบิดามารดาสามารถทำได้ ตนเองก็สามารถทำได้ เช่นกัน เป็นเรื่องธรรมดา

1. ผลต่อสตรีที่ถูกทำร้าย

³⁸ มานะ จิตตะสังคะ, “ความรุนแรงในครอบครัว” สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.nu.ac.th/office/gentle/violence.htm>

³⁹ อ่างแล้ว เชนงอรุณี 37, น. 26-28.

- ผลกระทบทางร่างกาย เด็ก สตรี หรือคนชราที่ถูกทำร้ายจะได้รับบาดเจ็บตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงบาดเจ็บสาหัส เสียชีวิต การบาดเจ็บเล็กน้อย ได้แก่ ฟกช้ำ บวม เจ็บ จนกระทั่งถึงบาดเจ็บสาหัส ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล

- ผลกระทบทางจิตใจ เด็ก สตรี หรือคนชราจะรู้สึกปวดร้าว กระทบกระเทือนใจ หวาดกลัว หวาดระแวง มีความรู้สึกสูญเสียอำนาจและสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง

2. ผลกระทบต่อครอบครัว

- พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวจะทำลายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวจะไม่สงบสุข เห็นห่าง ขาดความรัก ความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนินอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ในที่สุดก็เกิดปัญหาการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก เป็นต้น

3. ผลกระทบต่อสังคม

- การใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งด้านความสุขและทางด้านเศรษฐกิจของสังคมทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรังถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลังได้อีก

นอกจากนี้อาจแบ่งประเภทของปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัว ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนี้

1. ผลกระทบในระยะสั้น การทำร้ายภริยาก่อให้เกิดอันตรายทั้งต่อร่างกาย ตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงขั้นบาดเจ็บสาหัส หรืออาจเสียชีวิตแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อจิตใจและอารมณ์ของหญิงที่ถูกทำร้าย กระทบต่อศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาตนเองทุกๆ ด้าน ทั้งยังส่งผลกระทบต่อฐานะความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ค่ารักษาพยาบาลและการฟื้นฟูจิตใจ ค่าใช้จ่ายระหว่างรักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้เนื่องจากต้องหยุดงาน เป็นต้น

2. ผลกระทบในระยะยาว นอกเหนือจากผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจในระยะสั้นแล้ว การทำร้ายภริยายังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชีวิตสมรส คุณภาพชีวิตครอบครัว ตลอดจนกระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคมของบุตร นอกจากนั้น ความรุนแรงในครอบครัวยังเป็นรากฐานของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในภายหน้าเพราะเด็กที่เจริญเติบโตมาจากบ้านที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อกันนั้น จะส่งผลให้บุตรมีอารมณ์ก้าวร้าวและมีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรง และอาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญาในภายหน้าได้ ทั้งยังมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เช่น ทำให้รัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำ กระบวนการยุติธรรมที่ต้องเข้ามาคุ้มครองป้องกัน ตลอดจนกระบวนการทางสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้สูญเสียศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

2.2 ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา⁴⁰

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความคิดในการดำรงชีวิตของแต่ละคนแตกต่างกันไป เมื่อมนุษย์เข้ามารวมตัวกันเป็นสังคมหรือชุมชน จึงจำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมไปในทางเดียวกัน โดยกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นนั้น อาจได้แก่จารีตประเพณีหรือกฎหมายต่างๆ ดังนั้น เมื่อมนุษย์คนหนึ่งคนใดไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่สังคมหรือชุมชนกำหนดกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติตามไว้ มนุษย์ผู้นั้นก็ต้องถูกลงโทษจากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม การลงโทษจากชุมชนหรือสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญอันจะทำให้สังคมหรือชุมชนนั้นอยู่อย่างปรกติสุข

การที่มนุษย์ได้นำเอาการลงโทษมาใช้กับมนุษย์ด้วยกัน กล่าวกันโดยทั่วไปแล้วก็เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ได้ ต้องอาศัยอยู่รวมๆ กัน⁴¹ ดังนั้น เมื่อบุคคลในสังคมกระทำการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ จึงเป็นความผิดและสมควรจะต้องได้รับโทษจากการกระทำนั้น ส่วนโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น จะต้องก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด โดยส่วนใหญ่การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการลงโทษจากรัฐเท่านั้นเป็นผู้กำหนด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคม

2.2.1 ความหมายของโทษและโทษทางอาญา

โทษ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 หมายถึง ความร้าย ความผิด ผลแห่งความผิดที่ต้องรับ⁴² ส่วนความหมายของโทษในทางกฎหมายนั้น จะหมายถึง มาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 อันได้แก่ การประหารชีวิต การจำคุก การกักขัง การปรับและการริบทรัพย์สิน

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความเห็นของโทษไว้อีกหลายบุคคล ดังนี้

Kant ให้เหตุผลว่า การลงโทษเป็นของคู่กับการกระทำผิดเพื่อความยุติธรรม ผู้ซึ่งจงใจกระทำอันไม่ธรรมจะต้องถูกลงอาญา ซึ่งได้สัดส่วนพอดีทั้งในสภาพ และความหนักเบากับความผิดของเขา ถ้าสังคมไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดก็เท่ากับสังคมยอมรับการกระทำของเขา

⁴⁰ วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม, “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม”. (รายงานวิชาการหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2549), น. 30-67.

⁴¹ ไชยเจริญ สันติศิริ, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา : คำบรรยายชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาค 2, พิมพ์ครั้งที่ 3, (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวิทยา), 2506, น. 6.

⁴² พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 4.

Grotius กล่าวไว้ว่า โทษ มีความหมายถึง เป็นผลร้ายที่ผู้กระทำได้รับเนื่องจากการกระทำที่เขาได้ก่อขึ้น⁴³

Sue Titus Reid ได้กล่าวถึงโทษไว้ว่าหมายถึง โทษที่ลงโดยผู้มีอำนาจ ซึ่งก็คือ รัฐ ตามบทบัญญัติของกฎหมายภายหลังจากที่ศาลพบว่าจำเลยกระทำความผิด⁴⁴

Johannes Andenaes ให้คำนิยามว่า โทษจะต้องประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 3 ประการคือ

- (1) โทษจะต้องเป็นผลร้ายที่รัฐนำมาใช้ต่อผู้กระทำผิด
- (2) การลงโทษจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการกระทำผิดต่อกฎหมาย
- (3) โทษเป็นสิ่งตอบแทน เพื่อให้ผู้กระทำรู้ถึงโทษซึ่งเป็นผลร้ายที่ตนได้รับจากการกระทำความผิด⁴⁵

นักกฎหมายที่มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่งคือ Herbert L.Packer⁴⁶ ได้วิเคราะห์และให้คำจำกัดความของโทษ ซึ่งอาจสรุปความหมายได้ว่า หมายถึง การใช้กฎหมาย ทำให้ผู้ที่ต้องได้รับโทษต้องประสบกับความยากลำบากหรือเหตุการณ์รูปแบบอื่นๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นสภาวะที่ไม่พึงปรารถนา ทั้งนี้ เมื่อเป็นไปตามผลแห่งการกระทำความผิดซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ให้เป็นความผิดโดยกฎหมาย

จิตติ ดิงศภัทย์ กล่าวถึงโทษไว้ว่าเป็นวิธีการบังคับที่รัฐใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอาญา⁴⁷ ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. โทษต้องเป็นไปตามกฎหมาย
2. โทษต้องเป็นไปโดยเสมอภาค
3. โทษต้องมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวของบุคคล

นอกจากนี้ยังกล่าวกันอีกว่า ลักษณะที่เป็นโทษนั้น ได้แก่ ลักษณะที่ต้องเป็นการกระทำที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ที่ได้รับโทษ เช่น ได้รับความทุกข์ทรมานในทางเนื้อตัว ชีวิตและจิตใจ หรือทางทรัพย์สิน ซึ่งต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการคือ

⁴³ อรรถชัช วงศ์อุดมมงคล. การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดบางประเภท, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2549, น. 8.

⁴⁴ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 41

⁴⁵ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 41

⁴⁶ Herbert L. Packer, The Limited of The Criminal Sanction, 1968, p. 21.

⁴⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา), 2536, น. 840.

(1) ตั้งใจให้ผู้ที่ได้รับผลร้าย เช่น ถูกประหารชีวิต ถูกจำคุก ถูกกักขัง ถูกปรับ หรือถูกริบทรัพย์สิน

(2) ต้องเป็นการกระทำต่อสมาชิกชุมชนเดียวกัน โดยอำนาจอธิปไตยที่จะทำต่อชุมชนนั้น⁴⁸

การลงโทษ⁴⁹ คือ การปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับปฏิบัตินั้นต้องได้รับผลร้าย เนื่องมาจากการที่บุคคลนั้นฝ่าฝืนแนวปฏิบัติอันเป็นกติกาของสังคม โดยที่รัฐจะเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายนั้นๆ การลงโทษเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ การป้องกันแบ่งออกเป็น “การป้องกันทั่วไป” และ “การป้องกันพิเศษ” มาตรการบังคับทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันโดยทั่วไป (General Prevention/Generalpravention) คือ การลงโทษตามบทบัญญัติมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน เนื่องจากเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้ข่มขู่มิให้บุคคลอื่นกระทำความผิดในทางเดียวกัน หรือเป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจของบุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันในห้วงความคิดนั้นๆ ในขณะที่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการบังคับทางอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันพิเศษ (Special Prevention/Spezialpravention) เนื่องจากวิธีการเพื่อความปลอดภัยใช้เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก และเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้อื่นอันอาจเกิดขึ้นในอนาคต วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นทางเลือกที่ศาลสามารถมีคำสั่งใช้ควบคู่ไปกับการลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อภารกิจหลักในการคุ้มครองสังคมและป้องกันการกระทำความผิดของกฎหมายอาญา

กฎหมายคู่ขนาน (Zweispuriges Strafrecht) ไม่มุ่งเน้นเพียงแต่การใช้ “โทษ” เป็นมาตรการบังคับทางอาญาเพื่อลงโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิด แต่ให้โอกาสบุคคลที่จะแก้ไขประพฤติผิดนิสัยให้กลับเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคมโดยการเลือกใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการป้องกันพิเศษอีกประการหนึ่ง โดยการนำมาบังคับใช้แทนมาตรการลงโทษทางอาญาหรือใช้ควบคู่กันไปเพื่อการดำเนินคดีอาญาและการอำนวยความยุติธรรมทางอาญา สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา ได้แก่

⁴⁸ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 41, น. 5.

⁴⁹ ธาณี วรภัทร์, หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2549), น. 31-

1. “การป้องกันทั่วไป” กล่าวคือ การลงโทษการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดทราบว่า ได้กระทำในสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับและให้บุคคลอื่นเห็นว่าหากมีการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้น การกระทำนั้นก็ไม่เป็นที่ยอมรับ บุคคลย่อมจักต้องได้รับโทษจากการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย

2. “การป้องกันพิเศษ” กล่าวคือ เป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดกลับมาก่ออันตรายต่อสังคมอีกในอนาคต โดยการใช้มาตรการฟื้นฟูและป้องกันประเภทต่างๆ

การลงโทษ หมายถึง การกระทำที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ที่ต้องรับโทษ ซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายต่อร่างกาย จิตใจหรือทรัพย์สิน ซึ่งการลงโทษนั้นเป็นเสมือนเครื่องมือของการตัดสินสาธารณะ⁵⁰

การลงโทษ ได้แก่ วิธีการที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บปวดหรือการทรมาน ซึ่งเป็นผลจากการตัดสินโดยค่านิยมบางอย่างของสังคม⁵¹

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป ความหมายของคำว่าโทษที่ใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่ การปฏิบัติอย่างใดที่จะทำให้ผู้ได้รับปฏิบัตินั้นจะต้องประสบผลร้าย เนื่องมาจากการที่ผู้ผู้นั้นได้ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติ⁵²

โทษทางอาญา คือผลโดยซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับเนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยที่ซึ่งผู้มีอำนาจให้ผลร้ายจะต้องมีอำนาจตามกฎหมายกำหนด และผลร้ายที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้น จะต้องเป็นการตอบแทนในการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งการตอบแทนนี้จะมีลักษณะเป็นการดำเนินการกระทำความผิดนั้น⁵³ กรณีดังเช่นมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้กำหนดประเภทของโทษทางอาญาไว้ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้คำนิยามและแนวความคิดของ โทษทางอาญา ไว้โดยสังเขปดังนี้

⁵⁰ อัจฉริยา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2557), น. 130.

⁵¹ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, สังคมวิทยาว่าด้วยลงโทษ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2525), น. 126.

⁵² อุตทิส แส่นโกศิก, หลักกฎหมายอาญา: การลงโทษ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515), น. 1.

⁵³ สหชน รัตนไพศาล, “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา”, (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527). น. 10.

ศาสตราจารย์ฮาร์ท⁵⁴ ให้ความหมายของโทษทางอาญาเพิ่มเติมว่า ต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ โทษทางอาญาต้องก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือผลอย่างอื่นที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ

- (1) โทษทางอาญาต้องใช้เพื่อตอบแทนความผิด
- (2) โทษทางอาญาต้องใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดหรือสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด
- (3) โทษทางอาญาจะต้องเป็นวิธีการซึ่งบุคคลอื่นนอกจากผู้กระทำผิดนำมาใช้ ผู้ที่กำหนดโทษทางอาญาต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจที่กฎหมายให้อำนาจในการลงโทษเพื่อตอบแทนการกระทำความผิดทางอาญา

Professor Packer ได้กล่าวไว้ถึงโทษทางอาญา ซึ่งนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในกำหนดการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคล 3 ประการ⁵⁵ คือ

- (1) การนำโทษทางอาญามาใช้กับการกระทำความผิดนั้น ต้องเป็นการกระทำที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่า ก่อให้เกิดอันตรายกับสังคมหรือเกิดผลกระทบกับบุคคลอื่น
- (2) โทษทางอาญาที่กำหนด จะต้องมิให้เกิดการกระทำความผิดนั้นลดน้อยลง และข้อสำคัญประการสุดท้าย
- (3) โทษทางอาญาจะต้องเป็นมาตรการสุดท้าย จะต้องไม่มีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมกว่านี้อีกแล้ว⁵⁶

Law Reform Commission of Canada ได้พิจารณาถึงโทษทางอาญาในส่วนของ การนำโทษทางอาญามาใช้ในการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิด 2 ประการ คือ

- (1) การนำโทษทางอาญามาบังคับใช้กับการกระทำนั้น จะต้องเป็นความผิดทางอาญาที่แท้จริง
- (2) โทษทางอาญาที่กำหนดนั้น จะต้องสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการกระทำนั้นได้จริง⁵⁷

เมื่อเข้าใจถึงความหมายของโทษทางอาญาแล้ว หัวข้อต่อไปจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์และทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

2.2.2 วัตถุประสงค์และทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

⁵⁴ H.L.A. Hart, *Punishment and Responsibility*, 1986, pp. 4-5.

⁵⁵ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43, น. 10.

⁵⁶ “การกำหนดความผิดอาญาในกฎหมายไทย ปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข”, *สรุปผลการสัมมนาโครงการสัมมนาเพื่อพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย*, 2548, น. 6.

⁵⁷ เพิ่งอ้าง, น. 7.

2.2.2.1 วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา

การลงโทษตามกฎหมายอาญานั้น หากพิจารณาในแง่ทัศนคติทางสังคม⁵⁸ จะเห็นได้ว่ากฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์หลายประการ ดังนี้

- (1) ค้ำครองมนุษย์ (และบางกรณีรวมถึงสัตว์ด้วย) จากการกระทำต่างๆ โดยเจตนา โดยใช้ความรุนแรง โหดร้ายทารุณ และความประพฤติที่สังคมไม่พึงประสงค์
- (2) การคุ้มครองบุคคลจากภัยอันตรายซึ่งกระทำโดยไม่เจตนา เช่น การทำความผิดกฎหมายจราจร มลพิษ โรคระบาด เป็นต้น
- (3) การคุ้มครองบุคคลผู้อ่อนแอ หรือผู้ถูกชักจูงใจได้โดยง่าย มิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน เช่น เด็ก คนชรา คนป่วย หรือผู้มีปัญหาทางร่างกายและจิตใจ
- (4) การป้องกันการกระทำผิดที่ผิดปกติหรือวิปริตผิดธรรมชาติ แม้ว่าผู้กระทำจะเป็นผู้ใหญ่หรือมีส่วนร่วมจะยินยอม เช่น การใช้ยาเสพติด โสเภณี การพนัน เป็นต้น
- (5) การป้องกันการกระทำอันไม่สมควรต่างๆ ซึ่งมีได้รวมไว้ในข้อต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว โดยกระทำในที่สาธารณะ เช่น การมีความสัมพันธ์ทางเพศ กอดหรือจูบ หรือเปลือยกายในที่สาธารณะ
- (6) การห้ามการกระทำที่ยั่ว หรือความประพฤติที่จะนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม เช่น การดูหมิ่น และหมิ่นประมาทบุคคลอื่น
- (7) การคุ้มครองทรัพย์สินของบุคคลจากการถูกลัก หนี โกง ยักยอก หรือทำลาย
- (8) การป้องกันความไม่สะดวก หรือความไม่เป็นธรรม เช่น การขัดขวางหรือกีดขวางการจราจร
- (9) การเก็บภาษีอากรและรายได้ต่างๆ ให้แก่รัฐ และบัญญัติความผิดสำหรับผู้ฝ่าฝืน
- (10) การกำหนดความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ
- (11) การบัญญัติความผิดสำหรับการไม่ทำตามนโยบายของรัฐ เช่น กฎหมายบังคับให้บุคคลไปเลือกตั้ง ให้ส่งบุตรไปเข้ารับการศึกษาภาคบังคับและเกณฑ์ทหาร
- (12) การคุ้มครองสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัวและศาสนา เป็นต้น
- (13) การบังคับใช้กฎหมายที่รัฐเห็นว่า มีความสำคัญต่อการอำนวยความสะดวกของรัฐ เช่น ความผิดต่อเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานในการยุติธรรม และเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ใด

⁵⁸ ประธาน วัฒนวานิชย์, “การปฏิรูประบบการลงโทษ แนวทางสหวิทยาการ โดยเน้นทางด้านอาชญาวิทยา”, บทบัณฑิตย, 54, 4, (ธันวาคม 2541) : 11.

โดยเฉพาะให้ได้รับโทษสูงขึ้น หรือความผิดเกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมในเรื่องการจับผู้กระทำผิด ช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้รอดพ้นจากการลงโทษและเป็นพยานในชั้นศาล⁵⁹

กรณีของการพิจารณาวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาในแง่ทัศนคติทางสังคมตามที่กล่าวมา มีเป้าหมายในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ยากที่จะวางหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำที่เห็นว่าไม่เหมาะสมและเป็นอันตรายต่อสังคม การอยู่ร่วมกันและระเบียบของสังคม ความประพฤติใดควรบัญญัติห้ามมิให้กระทำหรือความประพฤติที่ควรจะยกเลิกมิให้เป็นความผิด จึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคมด้วยอย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีนักกฎหมายสมัยใหม่ได้แยกวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาออกเป็น 2 ประการใหญ่ๆ คือ⁶⁰

1. การป้องกันทั่วไป (General Prevention) เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมาย กล่าวคือ เป็นการใช้โทษเพื่อการข่มขู่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดในทำนองเดียวกันนั้น หรือเพื่อมิให้เป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจให้บุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันให้ละเว้นความผิดนั้นๆ เสีย

2. การป้องกันพิเศษ (Special Prevention) ก็เป็นวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของกฎหมายที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นกระทำในลักษณะเดียวกันนั้นซ้ำอีก ทั้งนี้โดยการลงโทษผู้นั้นหรือโดยการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้นั้น

นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของการลงโทษ⁶¹ มีอยู่ 5 เรื่อง คือ การแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้ง การตัดความสามารถผู้กระทำความผิด การแก้ไขฟื้นฟู และการนำกลับสู่สังคม⁶²

1. แก้แค้นทดแทน (Retribution)

เป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษดั้งเดิมที่เกิดขึ้นในสมัยที่ยังไม่มีระบบรัฐทันสมัย การแก้แค้นส่วนตัว เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ในสังคมดั้งเดิม (Primitive society) กฎหมาย Lex Talionis หรือ Talion Law ได้จัดระเบียบการแก้แค้นให้ได้สัดส่วน โดยกำหนดว่า “อาชญากรควรได้รับการ

⁵⁹ เห่งอ้วน

⁶⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547), น. 361.

⁶¹ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย)), น. 846-848.

⁶² ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น. 165-168.

ลงโทษเสมอกับการบาดเจ็บและความเสียหายที่อาชญากรก่อขึ้นให้กับผู้เสียหาย”⁶³ กฎเกณฑ์ดังกล่าวต่อมาถูกเรียกว่า “กฎตาต่อตา” (an eye for an eye principle) เป็นที่มาแห่งหลักความได้สัดส่วนที่ยังปรากฏอยู่ในหลักกฎหมายปัจจุบัน และทำให้การแก้แค้นไม่เกินไปกว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ โทษประหารชีวิตในคดีฆาตกรรมโดยเจตนาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษข้อนี้ เพราะญาติผู้ตายคงมีความรู้สึกต้องการแก้แค้นฆาตกร แต่โทษประหารชีวิตไม่ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อนี้ทุกกรณี เช่น การประหารชีวิตผู้ค้ายาเสพติด ไม่ได้ตอบวัตถุประสงค์เรื่องการแก้แค้น แต่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เรื่องการข่มขู่ยับยั้ง

2. การข่มขู่ยับยั้ง (Intimidation , Deterrence) เป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อสร้างประโยชน์สังคม (Social Benefits) เพราะการลงโทษใดสามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดมิให้กลับไปทำผิดได้อีก และยับยั้งมิให้ผู้อื่นเลียนแบบการกระทำผิดได้ การลงโทษนั้นจะเกิดประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “อรรถประโยชน์นิยม” (Utilitarianism)

การประหารชีวิตหรือจำคุกระยะยาว มีลักษณะเรื่องของการข่มขู่ยับยั้ง การเขียน (Caning) ก็เป็นโทษที่ใช้ในสิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน ที่สอดคล้องกับการข่มขู่ยับยั้งได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพในการยับยั้งผู้กระทำความผิดอย่างดี แต่การเพิ่มลักษณะของการข่มขู่ข่มขู่ในการลงโทษมากขึ้น ก็จะส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนมากขึ้นเช่นกัน เช่น ในคดีกระหว่าประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ข้อ 7 ได้กำหนดห้ามมิให้มีการลงโทษที่ทรมาน ทารุณ โหดร้าย หรืออ่ำยัสักดิ์ศรี⁶⁴ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะของการข่มขู่ยับยั้งกับสิทธิมนุษยชน มักจะแปรผกผันเสมอ

3. การตัดความสามารถในการกระทำความผิด (Incapacitation)

การจำคุก เป็นการตัดความสามารถมิให้ผู้กระทำได้กระทำความผิดอีกภายในระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำเช่นเดียวกันกับการประหารชีวิตก็ตัดความสามารถมิให้กระทำความผิดตลอดไป การริบทรัพย์ที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(1) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อนี้เช่นเดียวกัน และการนิยาลดความต้องการทางเพศให้กับผู้กระทำความผิดข่มขืนก็เป็นการลงโทษรูปแบบใหม่ที่ใช้ในบางประเทศซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์นี้

4. การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)

⁶³ Talion Law “Criminal should receive as punishment precisely those injuries and damages they had inflicted upon their victim”. See <http://global.britannica.com/topic/talion> retrieved on 4 December 2015.

⁶⁴ ICCPR Article 7 “No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his free consent to medical or scientific experimentation.

เป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากที่สุด และหากการฟื้นฟูสำเร็จ สังคมจะได้รับประโยชน์จากการลงโทษดังกล่าว เพราะผู้กระทำจะไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก อาชญากรทุกคนเป็นเสมือนผู้ป่วยที่สามารถฟื้นฟูแก้ไขรักษาได้ แต่อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูอย่างเดียวอาจไม่มีผลถึงการขยับยั้งอาชญากรรมเลียนแบบ เพราะผู้ที่ไม่เคยทำผิดอาจไม่เกรงกลัวต่อมาตรการลงโทษที่มีมิติของการฟื้นฟูเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ เมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษ ก็จะถูกสังคมตีตราบาป (Stigma) ไม่มีนายจ้างรับเข้าทำงาน ปล่อยให้โดดเดี่ยวและอาจจะกลับมากระทำความผิดอีกครั้ง ดังนั้น การฟื้นฟูอย่างเดียวน่าจะไม่แก้ไขปัญหาได้ จึงต้องมีแนวคิดในการนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมหรือที่เรียกว่า Resocialization

5. การนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม

การนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม (Resocialization) เป็นวัตถุประสงค์ที่ต่อยอดมาจากการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นแนวคิดแห่งการให้โอกาสคนในสังคม ตัวอย่างของวิธีการนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม เช่น ก่อนที่จะพ้นโทษ เรือนจำทำความตกลงกับนายจ้างให้รับนักโทษไปทำงานตอนกลางวันและกลับมานอนเรือนจำตอนกลางคืน เพื่อเตรียมสังคม เตรียมงาน และสภาพแวดล้อมให้นักโทษ เมื่อพ้นโทษออกไป จะได้รับการยอมรับและไม่กลับมาทำผิดอีก นอกจากนี้ หลังจากที่พ้นโทษจากเรือนจำระยะหนึ่งแล้ว ควรมีระบบที่ทำให้นักโทษสามารถร้องขอให้ล้างมลทินตัวเอง ดังเช่น ปราบกฏในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มีการแยกทะเบียนประวัติอาชญากรหลายระดับ และในระดับที่เปิดเผยให้บุคคลภายนอกรวมทั้งนายจ้างทราบนั้น ผู้ที่พ้นโทษสามารถที่จะลบชื่อตนออกจากทะเบียนในระดับดังกล่าวได้ (Rehabilitation Judiciaire) เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัว โดยหากเป็นคดีประเภท crime (จำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป) ผู้พ้นโทษสามารถร้องขอต่อศาลให้ลบทะเบียนประวัติได้เมื่อพ้นโทษมาแล้ว 5 ปี หากเป็นคดีประเภท Délit (จำคุกไม่เกิน 10 ปี) ผู้พ้นโทษสามารถร้องขอต่อศาลให้ลบประวัติได้เมื่อพ้นโทษมาแล้ว 3 ปี และหากคดีประเภท contravention (ลหุโทษที่มีแต่โทษปรับหรือจำกัคดี) สามารถร้องขอให้ลบได้เมื่อพ้นโทษแล้ว 1 ปี⁶⁵ นอกจากนี้ ยังมีการให้ลบทะเบียนประวัติโดยผลของกฎหมาย

⁶⁵ Code de procédure pénale, Article 786

“La demande en rehabilitation ne peut être formée qu’après un délai de cinq ans pour les condamnés à une peine criminelle, de trois ans pour condamnés à une peine correctionnelle et d’un an pour les condamnés à une peine contraventionnelle.

Ce délai part, pour les condamnés à une amende, du jour où la condamnation est devenue irrevocable et, pour les condamnés à une peine privative de liberté, du jour de leur liberation definitive ou, conformément au

(Réhabilitation Légale) ซึ่งมีผลเป็นการลบประวัติเหมือนกัน แต่ต้องรอเวลานานกว่าการยื่นขอต่อศาลแบบ rehabilitation judiciaire ระบบกฎหมายฝรั่งเศสจะมีการบันทึกทะเบียนประวัติที่ให้โอกาสผู้พ้นโทษแล้ว สามารถกลับเข้าสู่สังคมแบบที่สังคมไม่หวาดระแวงโดยมีทั้งระบบการลบชื่อจากทะเบียนประวัติแบบคำสั่งศาล (Réhabilitation Judiciaire) กับแบบโดยผลของกฎหมาย (rehabilitation légale)⁶⁶ โดยประวัติที่ไม่เปิดเผยยังคงเก็บความลับที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ที่เข้าถึงได้ เพื่อคุ้มครองสังคม ซึ่งการคัดแยกหรือลบชื่อออกอันเป็นการให้โอกาสผู้ต้องโทษในการกลับตนคืนสังคมดังกล่าว ยังไม่ปรากฏในประเทศไทย⁶⁷ การทำให้นักโทษที่พ้นโทษมาระยะหนึ่งแล้วและแสดงให้เห็นได้แล้วว่าเป็นคนดีไม่มีแนวโน้มกลับไปกระทำความผิดอีก สามารถที่จะให้เขามีชีวิตใหม่อย่างแท้จริง

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญานั้น เพื่อคุ้มครองสังคมมากกว่าเหตุผลอื่น แต่แม้ว่าการคุ้มครองสังคมจะเป็นจุดหมายขั้นสุดท้ายของการลงโทษ แต่ปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็คือ ควรจะใช้การลงโทษอย่างไรจึงจะได้ผลเป็นการคุ้มครองสังคมที่ดีที่สุด⁶⁸ ซึ่งจะได้กล่าวถึงทฤษฎีการลงโทษทางอาญาประกอบในหัวข้อถัดไป

2.2.2.2 ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

โทษทางอาญานั้น คือการลงอาญาต่อผู้กระทำความผิด หรืออีกนัยหนึ่งก็คือปฏิกิริยาที่ผู้กระทำความผิดจะพึงได้รับจากผลของความผิดที่ได้กระทำลง ฉะนั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาจึงหมายถึง ปฏิกิริยาที่ผู้กระทำความผิดในทางอาญา จะพึงได้รับจากผลของความผิดที่ได้กระทำตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นอันมีลักษณะและบทกำหนดโทษทางอาญา

demier alinéa de l'article 733, du jour de leur liberation conditionnelle lorsque celle-ci n'a pas été suivie de revocation

A l'égard des condamnés à une sanction pénale autre l'emprisonnement ou l'amende, prononcée à titre principe, ce délai part de l'expiration de la sanction subie."

⁶⁶ สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2560 จาก [http://fr.jurispedia.org/index.php/R%C3%A9habilitation_\(fr\)](http://fr.jurispedia.org/index.php/R%C3%A9habilitation_(fr)) retrieved on 3 September 2015.

⁶⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ ปกป้อง ศรีสนิท, "โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาพัฒนาแนวทางการลงโทษ : หลักการลงโทษที่ได้สัดส่วน กรณีศึกษาเสพติดให้โทษ," สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2558, หน้า 69-70. ; ศิริสา พูลสนอง. "การล้างมลทินในประเทศไทย", (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543) ; ทวีศักดิ์ ภักดีโต, "ทะเบียนประวัติอาชญากร", (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544).

⁶⁸ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 58, น. 12.

อดีตแนวความคิดในเรื่องของการกระทำความผิดของบุคคลและการลงโทษนี้มีมาอยู่แต่ดั้งเดิม เพราะเหตุผลที่ว่าความคิดเช่นนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคม แต่จะลงโทษด้วยวิธีใดนั้นย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมแต่ละสมัย โดยได้มีการพัฒนาแนวความคิดและทฤษฎีในการลงโทษขึ้นมาตามลำดับ จากเดิมที่มุ่งเน้นการลงโทษให้หลบจำเพียงอย่างเดียวก็เปลี่ยนเป็นมุ่งแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดแทน และจากเหตุดังกล่าวนี้การลงโทษด้วยการแก้แค้นทดแทน รวมทั้งการลงโทษด้วยวิธีที่ยังข่มขู่เป็นการมุ่งเน้นในการตัดความสัมพันธ์ของผู้กระทำความผิดให้ออกจากสังคมและให้เกิดความเกรงกลัวต่อความผิดที่ตนได้กระทำขึ้น ทำให้พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นได้ ฉะนั้น จึงก่อให้เกิดวิธีการและมาตรการต่างๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ออกมาเป็นคนดีสู่สังคมต่อไป ฉะนั้น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญานั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงทฤษฎีการลงโทษทางอาญาประกอบด้วย ซึ่งแต่ละทฤษฎีนั้นจะมีรูปแบบและสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แตกต่างกัน โดยทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาที่ปรากฏอยู่ สามารถแยกออกพิจารณาได้ ดังนี้

(1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นตอบแทนและทดแทน (Punishment as retribution retaliation or revenge)⁶⁹

การลงโทษเพื่อการแก้แค้นและทดแทนนี้มีวัตถุประสงค์ใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณและแพร่หลายมากที่สุด และถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่เก่าแก่ที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสัญชาตญาณแห่งการแก้แค้นทดแทนของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เป็นสิ่งที่เกิดมาควบคู่มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ และมาจากแนวความคิดที่ว่า จะไม่เป็นการยุติธรรมเลย หากว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ได้รับผลอันเนื่องมาจากการที่กระทำความผิดนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดระบบศีลธรรม โดยในการลงโทษควรเป็นโทษที่หนักและสาสมกับความผิดที่ได้กระทำความผิดตามทฤษฎี Free Will โดย Jeremy Bentham มีความเห็นว่า กฎหมายควรกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิดและควรกำหนดลักษณะของโทษไว้หลายๆ ประเภท เพราะว่าโทษอย่างเดียวกันจะให้เหมาะสมกับความผิดทุกอย่างย่อมเป็นไปได้

ปัจจุบันการลงโทษเพื่อการแก้แค้นและทดแทน ไม่เป็นที่นิยมของนักทฤษฎีทั่วไป เพราะแนวคิดนี้เป็นสิ่งที่ล้าสมัยและไม่ชอบด้วยมนุษยธรรม แต่ก็ยังคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ยังคงมีการใช้ทฤษฎีแนวความคิดนี้อยู่ เพราะมนุษย์ยังคงเชื่อว่า ผู้กระทำความผิดสมควรที่จะได้รับผลจากการ

⁶⁹ อรรถ สุวรรณบุบผา, หลักอาชญาวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2518), น. 139.

กระทำความผิดของตนให้เหมาะสมกับความอุกฉกรรจ์ของการกระทำความผิดของตน จึงไม่อาจตั้ง วัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้แค้นและทดแทนนี้ได้

นอกจากนี้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ คือ ผู้พิพากษาจะกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดรายใด มักพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงของการกระทำผิดว่าสมควรจะได้รับโทษหนักเบา เพียงใด วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาเพื่อแก้แค้นและทดแทนจึงยังคงมีใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

(2) การลงโทษเพื่อการยับยั้งหรือป้องกัน (Punishment as a deterrence or restraint or prevention)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญานี้ ก็เพื่อที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบ และเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีกต่อไป และเพื่อเป็นการเตือนมิให้คนอื่น ๆ ทำตามอย่าง ผู้กระทำความผิด⁷⁰ เพราะจะถูกลงโทษเช่นเดียวกัน สมมติฐานภายใต้แนวคิดนี้มีอยู่ว่า ถ้าสังคมไม่สามารถจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษผู้กระทำความผิดได้แล้ว ก็เท่ากับสังคมส่งเสริมอาชญากรรมให้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการลงโทษจึงมุ่งที่จะหยุดหรือลด อาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น และให้มีผลยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายด้วย

การลงโทษเพื่อการยับยั้งหรือป้องกันเพื่อเป็นการข่มขู่บุคคลให้เกรงกลัวนั้น เป็นการไม่ ยุติธรรม เพราะบุคคลใดจะถูกลงโทษประการใดแล้วย่อมขึ้นอยู่กับการทำงานของผู้กระทำความผิด และไม่ควรถูกลงโทษเพราะความต้องการที่จะใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือเพื่อให้บังเกิดผลต่อ บุคคลอื่น เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกกระทำเช่นนั้น ส่วนในเรื่องการลงโทษเพื่อการ ยับยั้งหรือป้องกันของผู้กระทำเองเพื่อให้เกิดความหลาบจำนั้น มีข้อโต้แย้งว่าอาจไม่จริงเสมอไป แต่จะกลับมีผลตรงกันข้าม เพราะเหตุผลประการหนึ่งที่บุคคลทั่วไปไม่ยอมกระทำความผิดเพราะ ชื่อเสียงเกียรติยศของตนเอง ไม่ต้องการถูกตราหน้าเคยได้รับโทษทัณฑ์มาแล้ว แต่ถ้าได้ถูกลงโทษ มาแล้วครั้งหนึ่ง ความกลัวดังกล่าวย่อมหมดไปเพราะไม่ว่าจะกระทำความผิดอีกหรือไม่ ชื่อเสียง เกียรติยศก็ไม่กลับคืนมาได้ ดังนั้น การลงโทษเพื่อการยับยั้งหรือป้องกันเพื่อให้เข็ด หลาบจำ จึงไม่เป็นจริงเสมอไป

(3) การลงโทษเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม (Punishment as a protection of society or an incapacitation)

การลงโทษเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมเริ่มขึ้นเมื่อมีการนำเอาวิธีการลงโทษจำคุกมาใช้ แต่ก่อนหน้านั้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและเพื่อเป็นการยับยั้งมิให้ซ้ำเป็นอันมากใน การกำจัดศัตรูทางการเมือง ผู้มีอำนาจปกครอง นครเทศน์โทษการเมือง หรืออาจกำจัดด้วยวิธีการ

⁷⁰ อ้างแล้ว เจริงอรรถที่ 51, น. 128-129.

ประหารชีวิต หรือขังในห้องใต้ดิน แต่สำหรับผู้ประกอบอาชญากรรมถูกการกำจัดออกไปจากสังคม เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมยังมีได้นำมาใช้

ต่อมาเมื่อมีการนำโทษจำคุกมาใช้ การจำคุกจึงถือเป็นมาตรการเพื่อความปลอดภัยด้วย คือ นักโทษที่ถูกจำคุกอยู่ย่อมไม่สามารถจะออกไปก่ออาชญากรรมหรือความเดือดร้อนแก่สังคมได้อีก อย่างน้อยเป็นการชั่วคราวระหว่างที่จำคุก

1. การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข (Punishment as a mean of formation)

วัตถุประสงค์ของการลงโทษในสมัยปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อน คือ การลงโทษที่มุ่งการปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคลเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดี และเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการประกอบอาชญากรรม

การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนั้น นอกจากจะไม่เกิดผลดีแก่สังคมแล้ว ยังกลับเป็นโทษแก่สังคมอีกด้วย จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขในด้านการคุมประพฤติและการดูแลนักโทษในทัณฑสถานและการพักการลงโทษ ที่มุ่งมิให้บุคคลกลับมากระทำความผิดอีก โดยการแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิด

หลักการนี้มีแนวคิดเห็นว่า การลงโทษซึ่งเป็นผลร้ายนั้น ไม่น่าจะทำให้บุคคลกลับตัวเป็นคนดีได้ จึงควรเปลี่ยนมาใช้การปฏิบัติแทนโดยวิธีการปฏิบัติดังนี้

(1) พยายามไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของเขาในทางที่เสื่อมลง เช่น การรอกการลงโทษ หรือการแยกประเภทนักโทษ

(2) วิธีการปรับปรุงผู้ต้องโทษในระหว่างคุมขัง ได้แก่ การฝึกหัดอาชีพและให้การศึกษาอบรมทางศีลธรรม ศาสนา ที่จะให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดีสู่สังคม และนำวิชาชีพที่ได้ฝึกหัดไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้

(3) การให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ นักโทษส่วนมากเมื่อพ้นโทษแล้ว ต้องการที่จะกลับเข้าสู่สังคม แต่ก็ต้องพบอุปสรรค คือ เคยมีประวัติอาชญากรรมจึงไม่อาจเข้าสมัครทำงานได้

นอกจากจากนี้ ในปัจจุบันนักกฎหมายมองว่า การลงโทษเป็นการทำให้ได้รับผลร้าย จึงทำให้มีลักษณะไปในทางลบ (negative) แม้ลักษณะเช่นนี้จะลดน้อยลงในปัจจุบัน โดยได้นำเอาการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาใช้ประกอบ แต่เจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายก็ยังคงเป็นสาระสำคัญของการลงโทษอยู่ ดังนั้น การศึกษาวัตถุประสงค์ของการลงโทษ จึงย่อมมีความสำคัญต่อการบัญญัติกฎหมายอาญา และวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด จึงได้มีการอธิบาย

ถึงเหตุผลที่มีการลงโทษและวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ด้วยทฤษฎีต่างๆ ซึ่งทฤษฎีที่สำคัญมี ดังนี้⁷¹ คือ

(1) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อชดใช้ความผิด (Retribution)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการชดใช้ความผิดตั้งอยู่บนความคิดของลัทธิเจตจำนงเสรี (Free will) ซึ่งมีทัศนะว่าการกระทำของบุคคล อยู่ภายใต้การตัดสินใจโดยเสรีของบุคคลนั้น การกระทำของบุคคลแต่ละอย่าง เป็นเพราะบุคคลนั้นเลือกกระทำเองโดยสมัครใจ ไม่มีสิ่งภายนอกมาบีบบังคับการตัดสินใจของเขา ดังนั้น เมื่อเขาเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองแล้ว เขาจึงต้องรับผิดชอบในการกระทำของเขา เมื่อการกระทำของเขาไม่ดีหรือการกระทำของเขาผิดกฎหมาย เขาจึงต้องรับผิดด้วย

ในปัจจุบัน ทฤษฎีการชดใช้การกระทำความผิดไม่เป็นที่นิยมในหมู่นักทฤษฎีทั่วไป เนื่องจากการลงโทษเพื่อชดใช้ความผิดไม่มีทางแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับคืนเป็นคนดีในสังคมได้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้กระทำผิดด้วย

(2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง

ตามทฤษฎีนี้ วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำผิดก็เพื่อประโยชน์ 2 ประการคือ ประการแรก มีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้งตัวผู้กระทำผิดเอง คือ ทำให้ผู้กระทำผิดซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก เรียกว่า การข่มขู่เฉพาะตัวผู้กระทำผิด (Specific Deterrence)

ประการที่สอง เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่นเห็นว่า ถ้ากระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษอย่างเดียวกัน เพื่อคนอื่นที่เห็นตัวอย่างแล้วจะเกิดความกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เรียกว่า การข่มขู่โดยทั่วไป (General Deterrence)

ตามทฤษฎีการลงโทษเป็นไปเพื่อข่มขู่เท่านั้น แต่ไม่คำนึงถึงการปรับปรุงตัวบุคคล ไม่มีการป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำความผิดซ้ำอีก เมื่อลงโทษแล้วก็ปล่อยให้บุคคลนั้นเข้าไปในสังคม โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมในการดำรงชีวิตให้ถูกต้องตามกฎหมาย

(3) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันสังคม (Social Prevention of Crime)

ผู้ตั้งทฤษฎีการป้องกันสังคม ก็คือ Gramatica และ Ancel เป็นผู้ขยายความหมายของทฤษฎีออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้น ทฤษฎีนี้ไม่สนับสนุนการแก้แค้นและการสนองผลกรรมต่ออาชญากร ทั้งนี้ เพราะการกระทำความผิดมีผลมาจากทั้งทางด้านบุคคลและสังคม ดังนั้น การแก้ไขปัญหา

⁷¹ อุททิศ แสตน โกลิก, “วัตถุประสงค์ของการลงโทษ,” บทบัญญัติ, เล่มที่ 27, ตอนที่ 2, (2513), น. 271.

อาชญากรรม จึงควรมีแนวทางกว้างไกลกว่าการตัดสินใจและการลงโทษอาชญากร หลักการพื้นฐานของทฤษฎีป้องกันสังคม โดยสรุปมี 5 ประการ⁷² ดังต่อไปนี้ คือ

1. มีแนวทางว่าในการปฏิบัติต่ออาชญากรนั้น ควรจะใช้วิธีป้องกันสังคมมากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด

2. วิธีการป้องกันสังคมเกี่ยวข้องกับ การแก้ไขตัวผู้กระทำความผิด โดยการเคลื่อนย้ายหรือแยกผู้กระทำความผิด หรือโดยการเยียวยาและการให้การศึกษา

3. มีนโยบายในการลงโทษผู้กระทำความผิดในแนวทางที่พิจารณาพฤติกรรมของแต่ละบุคคลมากกว่าที่จะพิจารณาพฤติกรรมของกลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดแต่ละคนได้ปรับปรุงตัวในสังคมเสียใหม่

4. การให้ผู้กระทำความผิดได้ปรับปรุงในสังคมนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับควมมีมนุษยธรรมตามกฎหมายที่มุ่งฟื้นฟูความมั่นใจและความรับผิดชอบของตัวผู้กระทำความผิด

5. การทำให้มีมนุษยธรรมในระบบงานยุติธรรมนั้น จะต้องอาศัยหลักวิทยาศาสตร์ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของอาชญากรรม และบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด

หลักสำคัญของทฤษฎีป้องกันสังคม ก็คือ การยกเลิกการลงโทษผู้กระทำความผิด การป้องกันสังคมสามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการแก้ไขฟื้นฟูและปรับปรุงบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดในสังคม แทนการลงโทษและการแก้แค้นผู้กระทำความผิด คือ บุคคลที่พัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ มีปัญหาเกิดขึ้นจากการปรับตัวภายในสังคม จึงควรอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ศึกษาตัวผู้กระทำความผิด และให้ความช่วยเหลือในการปรับตัวภายในสังคมนั้น ระบบความคิดแบบป้องกันสังคมแตกต่างจากระบบความคิดแบบบริเริ่ม เพราะว่ากฎหมายนั้นนำมาใช้เพื่อสนองต่อความจำเป็นของผู้กระทำความผิดเป็นรายๆ ไป มิได้พิจารณาในแง่ความร้ายแรงของอาชญากรรมแต่ประการใด

(4) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)

ทฤษฎีนี้เน้นการปฏิบัติต่อตัวผู้กระทำความผิดโดยตรงเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำความผิดมาแล้วกลับกระทำความผิดซ้ำอีก ไม่ได้มุ่งหมายจะให้ผลถึงบุคคลอื่นด้วย ทฤษฎีนี้มีเป้าหมายที่จะใช้การลงโทษเป็นวิธีการเปลี่ยนหรือแก้ไขเยียวยารักษาจิตใจของผู้กระทำให้ลดความรู้สึกต่อต้านกฎหมาย และกลับมีความเห็นดีเห็นชอบด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย ตลอดจนมีความสามารถยับยั้งตนเองมิให้คิดหรือกระทำการอันเป็นความผิดอีกต่อไป ผล

⁷² อรรถพร ชูบำรุง, อาชญาวิทยาและอาชญากรรม, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532), น.48-49.

ของการลงโทษในลักษณะนี้จึงคล้ายคลึงกับการข่มขู่โดยเฉพาะตัวผู้กระทำความผิด เพราะมีความประสงค์จะมีให้บุคคลนั้นกระทำความผิดขึ้นอีก แต่ต่างกันตรงที่วิธีการสร้างแรงจูงใจมิให้กระทำความผิดอีก กล่าวคือ การข่มขู่ใช้การลงโทษที่รุนแรงทำให้ผู้นั้นกลัวจนเจ็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดอีก เมื่อนึกถึงโทษที่ตนเคยได้รับกับผลดีที่จะได้จากการกระทำความผิด แต่การแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดใช้มาตรการคุมประพฤติหรือการบำบัดทางกายภาพหรือจิตใจแทน ทั้งนี้โดยพิจารณาลักษณะเฉพาะของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล⁷³

(5) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดมิให้มีโอกาสกระทำความผิดอีก (Incapacitation)

ทฤษฎีนี้เห็นว่า การลงโทษควรมีวัตถุประสงค์เพื่อตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดซ้ำอีก โดยการลงโทษจะต้องทำให้ผู้นั้นหมดความสามารถที่จะกระทำความผิดอีก ดังนั้นระหว่างที่ผู้นั้นได้รับโทษ สังคมจะปลอดภัยจากการกระทำความผิดของผู้นั้น ทั้งนี้ แม้ว่าผู้จะเกรงกลัวโทษหรือจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจให้กลับตัวเป็นคนดีจากการรับโทษหรือไม่ ก็ไม่สำคัญ แต่ในระหว่างที่ผู้ต้องโทษได้รับโทษอยู่ จะถูกตัดความสามารถในการกระทำความผิดอีก ดังนั้น การลงโทษตามทฤษฎีนี้จึงเน้นการลงโทษที่ทำให้ผู้นั้นไม่มีโอกาสกระทำความผิดอีก ซึ่งอาจเป็นโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต การเนรเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความประสงค์แห่งการลงโทษนั้น จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งห้าประการดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว แต่วิธีการที่จะให้บรรลุถึงจุดประสงค์ในแต่ละประการ บางกรณีอาจเข้ากันได้ แต่บางกรณีก็ขัดกัน ดังนั้น การจะให้สมประโยชน์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นจึงขึ้นอยู่กับการบัญญัติกฎหมายโดยระวางโทษให้เหมาะสมกับความผิด ประกาศให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และศาลจะต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำ เพื่อมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง ประกอบด้วย สภาพของผู้กระทำความผิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นและวิธีการแก้ไขบุคคลให้ได้สัดส่วนกัน มิให้นำทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาใช้เพียงอย่างเดียว⁷⁴ การลงโทษจึงจะใกล้เคียงกับความประสงค์อย่างแท้จริง

2.2.3 กฎหมายเฉพาะกับกฎหมายทั่วไป

กฎหมายเฉพาะ คือ กฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด เช่น พระราชบัญญัติล้มละลาย ก็จะเป็นเรื่องเฉพาะเกี่ยวกับการล้มละลาย หรือพระราชบัญญัติสัญชาติ ก็จะเกี่ยวข้องเฉพาะสัญชาติของบุคคล

⁷³ อ้างแล้ว เชนอรรถที่ 71, น.292-294.

⁷⁴ อ้างแล้ว เชนอรรถที่ 69, น. 162-168.

กฎหมายทั่วไป คือ กฎหมายที่รวบรวมเอาหลักกฎหมายในเรื่องใหญ่ๆ ซึ่งเป็นเรื่องทั่วไปมาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ เป็นต้น ประมวลกฎหมายต่างๆ ถือเป็นกฎหมายที่เป็นหลักทั่วไปที่กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคลแต่ละคน บุคคลในสังคมต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรและห้ามประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง และรวมไปถึงการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิต่างๆ ของบุคคลแต่ละคนด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้กฎหมายต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญวางไว้⁷⁵

2.3 อำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

2.3.1 วิวัฒนาการและเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

2.3.1.1 วิวัฒนาการของศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

ศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เป็นศาลพิเศษที่ใช้วิธีพิจารณาเฉพาะต่างหากจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้เหมาะสมกับคดีที่มีลักษณะพิเศษ แต่เดิมใช้ชื่อว่า “ศาลเด็กและเยาวชน” จัดตั้งขึ้นมาเนื่องจาก การดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชนนั้น จำเป็นที่จะต้องมีวิธีพิจารณาคดีที่แตกต่างไปจากคดีอาญาทั่วไป ยังไม่ได้มีเขตอำนาจในการดำเนินคดีเกี่ยวกับครอบครัว จึงเป็นที่มาและเจตนารมณ์ก่อให้เกิดการจัดตั้งศาลที่มีวิธีพิจารณาคดีที่เป็นพิเศษแตกต่างจากศาลยุติธรรมทั่วไป ศาลเด็กและเยาวชนของประเทศไทยนั้น มีจุดเริ่มต้นเมื่อปี วันที่ 28 มกราคม 2495⁷⁶ ฝ่ายนิติบัญญัติได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน โดยมุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีอายุกว่า 7 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์⁷⁷ ต่อมาจนถึง พ.ศ. 2527 กระทรวงยุติธรรมได้สังเกตเห็นว่าการที่จะคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างเดียวนั้นไม่เป็นการเพียงพอเพราะเด็กและเยาวชนต้องอยู่กับครอบครัว คือ บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หากครอบครัวแตกแยกหรือไม่สงบสุข เช่น บิดามารดาหย่าร้าง ทอดทิ้งบุตร หรืออยู่ด้วยกันไม่ราบรื่น มี

⁷⁵ สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2560 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/knownlgedlaw/2007/09/01/entry-2>

⁷⁶ สุทธิณี รัตนวราห, กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน *Law on Juvenile Delinquency*, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531), น. 15.

⁷⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 4 “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่าเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ไม่ให้นำมาซึ่งบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส.

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินกว่าสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่ให้นำมาซึ่งบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส.

ปากเสียงกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อกระเทือนจิตใจเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนเบื่อหน่ายออกไปมั่วสุมกับเพื่อนและหันหน้าเข้าหายาเสพติด และอาจเป็นอาชญากรได้ในภายหน้า ฉะนั้นการมุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยไม่ได้คุ้มครองครอบครัวย่อมไม่เป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอ จึงมีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ขึ้น โดยยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนทุกฉบับ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2535 และโดยผลของมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว มีผลให้ศาลคดีเด็กและเยาวชนต่างๆ และศาลจังหวัดแผนกคดีเด็กและเยาวชน เปลี่ยนฐานะเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 จากบทบัญญัติมาตรา 275 จึงทำให้เกิดโครงการแยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม ซึ่งทำให้ต้องแยกหน่วยงานธุรการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยให้ไปสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชา และต้องจัดหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นสำนักงาน ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยมีฐานะเทียบเท่ากรมในระบบบริหารราชการพลเรือน ต่อมาเกิดวิกฤตบ้านเมตตาและบ้านกรรณาจันท์ รวมทั้งการตีความของศาลรัฐธรรมนูญให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอยู่ในกระทรวงยุติธรรม จึงมีผลให้ศาลเยาวชนและครอบครัวอยู่ในกรอบของโครงสร้างศาลยุติธรรมใหม่ ส่วนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอยู่ในกรอบของโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่⁷⁸

ปัจจุบัน ได้มีพระราชบัญญัติฉบับใหม่ขึ้นใช้แทนพระราชบัญญัติฉบับเดิม คือพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ กล่าวคือ เนื่องจากปัจจุบันได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ ประกอบกับสมควรปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้

⁷⁸ อัจฉริยา ชูตินันท์, กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2552, น.38-39.

สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติ ต่อสตรีในทุกรูปแบบ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้⁷⁹

2.3.1.2 เจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

ศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทยนั้น แต่เดิมใช้ชื่อว่า “ศาลเด็กและเยาวชน” มีการจัดตั้งศาลที่ใช้วิธีพิจารณาคดีอาญาสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะ โดยใช้ชื่อว่า “ศาลเด็กและเยาวชน” เพื่อแยกการพิจารณาคดีอาญาของเด็กและเยาวชนออกจากคดีอาญาทั่วไป ไม่ให้พิจารณาปะปนกันกับคดีอาญาทั่วไปเท่านั้น ต่อมามีการแก้ไขกฎหมายให้อำนาจศาลเด็กและเยาวชน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาในส่วนคดีแพ่งที่เกี่ยวกับผู้เยาว์ด้วย แต่ในส่วนคดีครอบครัวยังคงอยู่ในอำนาจของศาลธรรมดา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2534 มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีการเปลี่ยนชื่อศาลเป็น “ศาลเยาวชนและครอบครัว” และกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวทั้งหมด จึงเป็นจุดเริ่มต้นของที่มาและเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ว่า “โดยที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนมีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น มิได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการเปรียบเทียบปรับปรับคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ศาลไม่อาจควบคุมการสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวของผู้อำนวยการสถานพินิจได้อย่างเต็มที่ ไม่มีบทบัญญัติที่เร่งรัดให้พนักงานสอบสวนรีบส่งสำนวนการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาล และศาลไม่อาจแต่งตั้งบุคคลภายนอกมาเป็นผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติได้ นอกจากนี้ การพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับครอบครัวเป็นอำนาจของศาลธรรมดา โดยไม่มีวิธีการเป็นพิเศษที่จะช่วยเหลือและคุ้มครองสถานภาพของการสมรส สามี ภริยาและบุตร ได้อย่างเต็มที่ สมควรปรับปรุงวิธีพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้การช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า ทั้งให้คดีเกี่ยวกับครอบครัวซึ่งเป็นคดีที่มีปัญหาละเอียดอ่อนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับคดีเด็กและเยาวชนได้รับการพิจารณาในศาลที่มีวิธี

⁷⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

พิจารณาเป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดา⁸⁰ โดยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นแทนศาลคดีเด็กและเยาวชน เพื่อปรับปรุงคุณภาพและเสริมสร้างค่านิยมทางจริยธรรมและความรับผิดชอบ ต่อสังคมของเด็กและเยาวชน ตลอดจนลดปัญหาความแตกแยกของครอบครัวและปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดจากครอบครัวไม่ปกติสุข จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ “โดยที่ปัจจุบันได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานยุติธรรม เป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ ประกอบกับสมควรปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

จากเหตุผลในการประกาศใช้ท้ายพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าว ทำให้เห็นถึงเจตนารมณ์และความมุ่งหมายในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว เจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว⁸¹ ได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจกว้างขวางกว่าศาลธรรมดา เนื่องจากศาลมีวิธีการที่จะดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมได้ ถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา และรวมถึงเด็กที่อยู่ในสภาวะสมควรได้รับการสงเคราะห์ คุ้มครอง เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ให้เด็กและเยาวชนกลับคนเป็นคนดีเพื่อการป้องกันไม่ให้เกิดความผิด และศาลยังมีหลักการดำเนินการเพื่อระวังรักษาผลประโยชน์เกี่ยวกับสิทธิและทรัพย์สินของผู้เยาว์อีกด้วย

2. เพื่อนำความยุติธรรมที่ค้ำประกันถึงลักษณะเฉพาะบุคคลมาใช้

⁸⁰ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

⁸¹ ประเทือง ธนิยผล, กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546), น. 22-24.

การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้คำนึงถึงเฉพาะการกระทำความผิดที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำเท่านั้น แต่จะมุ่งเน้นค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ปวงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เช่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของเด็กหรือเยาวชน ฐานะของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่ปวงที่มีส่วนผลักดันให้กระทำความผิด ซึ่งศาลจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญ นอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงที่ว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดหรือไม่ เพื่อศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้กำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับลักษณะของเด็กหรือเยาวชนนั้น

3. เพื่อนำวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมมาใช้กับเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล

ศาลเยาวชนและครอบครัวจะนำสาเหตุแห่งการกระทำผิด ประกอบกับข้อเท็จจริง สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแล้ว จึงจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็ก ซึ่งควรจะได้รับการศึกษาอบรมสั่งสอนยิ่งกว่าการลงโทษ และวิธีการที่ศาลสั่งใช้นี้ยังสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้อีกในภายหลัง แล้วแต่พฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้กระทำความผิด โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ และในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนร่วมกันกระทำความผิด เช่น ร่วมกันลักทรัพย์ หรือชิงทรัพย์ เมื่อศาลพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนแล้ว ศาลอาจกำหนดวิธีการที่แตกต่างกันได้

4. เพื่อคุ้มครองสถานภาพของครอบครัว

มีการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนมากมาจากสภาพครอบครัวที่บ้านแตก เช่น ครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่ บิดามีภริยาใหม่ มารดามีสามีใหม่ หรือบิดามารดาทะเลาะตบตีกันบ่อย เป็นต้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงต้องมีวิธีการคุ้มครองสถานภาพของครอบครัว เพราะถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด โดยให้ศาลตั้งผู้ประนีประนอมไกล่เกลี่ยให้สามีภริยาประนีประนอมกัน หรือถ้าไม่สามารถรักษาสถานภาพของครอบครัวไว้ได้ ก็หย่าหรือการเลิกร้างก็ต้องพอใจแก่สามีภริยาทั้งสองฝ่าย และเสียหายที่สุดโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ เพื่อให้คดีครอบครัวได้รับการพิจารณาพิพากษาแตกต่างไปจากศาลธรรมดาสำหรับผู้ใหญ่

2.3.2 อำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จะได้บัญญัติรับรองให้เด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาวิจัยมีข้อมูลยืนยันว่า ปัญหาการใช้ความ

รุนแรงในครอบครัวยังเกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าอย่างมากเกี่ยวกับแนวความคิด เรื่องสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมกัน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ทั้งนี้ เป็นที่ยอมรับตรงกันว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อน และเกี่ยวพันกันระหว่างบุคคลใกล้ชิด และมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้น การใช้มาตรการทางอาญาในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว จึงอาจไม่เพียงพอในการที่จะป้องกัน ไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้การบังคับใช้มาตรการทางอาญากับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวขาดความยืดหยุ่น และไม่เหมาะสม

ด้วยเหตุนี้เอง การมีมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นมาตรการที่มีความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ ตลอดจนช่วยให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการเยียวยาความเสียหายได้ทันทั่วทั้งที่ ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเฉพาะ จึงมีความเหมาะสมกว่ามาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการ ขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป รวมถึงสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จึงถูกตราขึ้นใช้บังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นับแต่วันที่ 14 สิงหาคม 2550 อันเป็นวันที่มีประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นมา

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีความสำคัญ 3 ประการ⁸²คือ

1. เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อได้พิจารณาหลักการ ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 อาทิเช่น การกำหนดโทษทางอาญาต่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ลบล้างการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นด้วยหรือการกำหนดให้ผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความ

⁸² กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว, น. 17-19.

รุนแรงในครอบครัวมีหน้าที่ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดให้ใช้วิธีการในการฟื้นฟูบำบัดรักษา คุ่มความประพฤติผู้กระทำความผิด ฯลฯ แทนการลงโทษผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวและเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการใช้ความรุนแรงในครอบครัวทั้งสิ้น

2. เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ การกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนจัดให้ผู้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว เหล่านี้ล้วนเป็นมาตรการทางกฎหมายที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดขึ้นโดยมุ่งหวังให้เกิดการปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวซึ่งอยู่ในสภาวะที่ต้องบอบช้ำทั้งทางสภาพร่างกายและจิตใจ เป็นต้น

3. เพื่อรักษาสัมพันธภาพในครอบครัว ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนและเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว หากผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวยังประสงค์ที่จะรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวต่อไป กฎหมายก็เปิดช่องให้โดยการกำหนดให้ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดที่ยอมความได้ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันซึ่งการประนีประนอมดังกล่าว สามารถกระทำได้ในทุกขั้นตอน อันแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาในกรณีทั่วไป หรือการห้ามมิให้สื่อมวลชนเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวในลักษณะที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักหรือรู้ตัวผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เด็กหรือสมาชิกในครอบครัว ดังกล่ารวมถึงตัวผู้กระทำความรุนแรงด้วย เป็นต้น

ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะอยู่ในขั้นตอนใดแล้วก็ตาม ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ โดยจะต้องพิจารณาถึง⁸³ การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน

⁸³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 15 บัญญัติไว้ว่า

ครอบครัว การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสเอาไว้ แต่หากคู่ความไม่สามารถรักษา สถานภาพของการสมรสได้ การหย่าเป็นจะต้องเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิ ภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบใน การดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์ รวมถึงมาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและ บุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

เพื่อประโยชน์ในการขอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงาน เจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็น บิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควร เพื่อให้ คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ขอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคม สงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ขอมความกัน ได้

ในกรณีที่มีการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดฐานกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ให้ศาลจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนมีการขอมความ ถอนคำร้อง ทุกข์ หรือถอนฟ้อง และกำหนดมาตรการตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง โดยกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติ ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการ สาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิด หากได้ปฏิบัติตามบันทึก ข้อตกลงและเงื่อนไขภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแล้ว จึงให้มีการขอมความ ถอนคำร้องทุกข์หรือ

“ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบ ให้คู่ความได้ขอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึง หลักการดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย

1. การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว
2. การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจ เข้ามาอยู่กินกันฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็น ธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ
3. การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการ ดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์มามาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

ถอนฟ้องได้ แต่หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ให้ศาลยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป⁸⁴

ถ้าในระหว่างการดำเนินคดีแต่ศาลยังไม่มีคำพิพากษา คู่กรณีไม่สามารถยอมความกันได้ ศาลต้องพิจารณาคดีต่อไป เมื่อสืบพยาน โจทก์และจำเลยเสร็จสิ้น ศาลจะต้องพิจารณาว่า จำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ หากจำเลยมีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว

ก่อนที่เราจะรู้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องเข้าใจก่อนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีความสำคัญอย่างไร ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนคติและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งการนำความคิดเห็นดังกล่าวต่อไป ประกอบกับการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ การสื่อสารทั้งสองทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสียและยังเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนนั่นเอง

2.4.1 ความหมายและรูปแบบของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน⁸⁵

คำว่า “การมีส่วนร่วม (Participation)” นั้น ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่าการมีส่วนร่วมโดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลร่วมกันกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการณ์เพื่อแสดงถึงความ

⁸⁴ระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษและเงื่อนไขการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง พ.ศ. 2550.

⁸⁵ ภัทรารุช มกรเวส, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจตุลาการ”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2553), น. 6-8.

สนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตามและไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น โดยตรงก็ได้ เพียงแค่มีทัศนคติความคิดเห็น ความสนใจ ความห่วงใยก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าการมีส่วนร่วมได้

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการที่สมาชิกชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกัน ความสนใจร่วมกันและมีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมืองหรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมิชชันไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมหรือการดำเนินคดีเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองทางด้านอำนาจ การเมือง เศรษฐกิจเพื่อการปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน เป็นต้น⁸⁶

มองเดสกีเออ ได้อธิบายกล่าวไว้ว่า รัฐควรใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นเอกเทศแยกขาดจากกัน ไม่ควรที่จะรวมอำนาจทั้งหมดไว้ที่ฝ่ายรัฐแต่เพียงอย่างเดียว รัฐควรใช้อำนาจผ่าน 3 ช่องทางอิสระ อันได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งหมายถึงอำนาจในการเป็นผู้กำหนดกฎหมายหรือตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับภายในรัฐ (Law Maker) ซึ่งอำนาจบริหารหมายถึง ฝ่ายที่ใช้อำนาจในการเป็นผู้บริหารและดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย (Law Enforcement) และสุดท้ายฝ่ายอำนาจตุลาการหมายถึงฝ่ายที่ใช้อำนาจในการตีความ ตัดสินวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการใช้กฎหมายภายในรัฐ (Law Interpretation)⁸⁷

ฝ่ายตุลาการ (Judiciary) จัดเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจตุลาการ ซึ่งอำนาจตุลาการหมายถึงอำนาจในการอำนวยประโยชน์แห่งความยุติธรรมในรัฐอย่างทั่วหน้ากันเพื่อให้เกิดความสงบสุขภายในรัฐ ฝ่ายตุลาการหรือศาลมีอำนาจหน้าที่การตีความวินิจฉัยชี้ขาดว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำผิดกฎหมายหรือไม่อย่างไร และผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องถูกลงโทษหรือชดเชยค่าความเสียหายอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการกระทำความผิดที่ได้กระทำ

ในระบบกฎหมายไม่ว่าจะเป็นประเทศที่เป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ต่างก็เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทั้งสิ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าทางประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้รูปแบบอาจจะแตกต่างกันไปบ้างแล้วแต่ที่มาและเหตุผลทางประวัติศาสตร์ อาทิในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ จะมีการให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมโดยผ่านช่องทางการเป็นลูกขุนในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีนั้น แล้วจึงให้ผู้พิพากษาเป็นผู้กำหนดอัตราโทษ

⁸⁶ Pearse & Stiefel. (อ้างถึงใน จารุวรรณ ชาวศรีทอง และ นรินยา สุภาพพูล, 2546 : 25-26.

⁸⁷ เติ้งฮ้าง

หรือกำหนดค่าเสียหายต่อไปหากลูกขุนวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาจริง แต่สำหรับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มี การพัฒนารูปแบบบางประการที่คล้ายกับระบบลูกขุน แต่พัฒนาให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและ ประวัติศาสตร์ทางกฎหมายภายในประเทศ กล่าวคือ ในสมัยก่อนทวีปยุโรปก็ได้มีการนำเอาระบบ ลูกขุนมาใช้เช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสมในหลายๆ ประการ เพราะ การดำเนินคดีอาญาในทวีปยุโรปเน้นหลักเกณฑ์ที่จะให้สิทธิจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มภาคภูมิ หรือ อยู่ในฐานะ “ประธานแห่งคดี” จึงทำให้การค้นหาคำความจริงโดยวิธีการถามค้าน (cross-examination) และระบบลูกขุน (Jury) ไม่สอดคล้องกับวิธีการของประเทศในภาคพื้นทวีปยุโรป จึงได้มีการพัฒนา รูปแบบให้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงเป็นระบบผู้พิพากษาสมทบ เพื่อให้ สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของประชาชนในทวีปยุโรป จากนั้นเมื่อมีการแสวงหาประเทศ อาณานิคมในทวีปเอเชีย ระบบวิธีพิจารณาความทั้งของระบบคอมมอนลอว์และระบบซีวิลลอว์ก็ได้ มีการถ่ายเทมาสู่ประเทศในทวีปเอเชียดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมใน การพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ ประชาชนในชุมชน เป็นการที่รัฐคืนอำนาจธิปไตยบางส่วนกลับคืนสู่ประชาชนในรูปของการ สร้างวิถีทางในการใช้สิทธิเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งเป็นกระบวนการกระทำที่ ประชาชนเกิดความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชน โดยให้ ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้โดยมิใช่การกำหนดกรอบความคิดจาก บุคคลภายนอกและจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีจิตสำนึก การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะ สมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม ย่อม เป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการของประเทศที่เจริญแล้วเกี่ยวกับการรับรู้การใช้สิทธิเสรีภาพ และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตนเอง เป็นตัวของตัวเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และ การกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็น อย่างสมศักดิ์ศรี เพื่อให้สมกับรากฐานของหลักประชาธิปไตย 3 ประการ กล่าวคือ เป็นระบบของ ประชาชน(Rule of People) โดยประชาชน (Rule by People) และเพื่อประชาชน (Rule for People)

วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอาจมีได้หลายวิธี อาทิเช่น การเข้าร่วมประชุม การปรึกษาหารือ การแสดงประชามติ การออกเสียงแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การ แสดงออกซึ่งการสนับสนุนหรือการคัดค้านปัญหา การออกเสียงเลือกตั้ง การบริจาค การช่วยเหลือ ด้านแรงงาน เป็นต้น

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์บุคคลผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือต้องสงสัยว่ากระทำความผิดทางอาญาและการหาบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดนั้น⁸⁸ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงหมายถึง กระบวนการที่รัฐถ่ายเทอำนาจตุลาการบางส่วนให้แก่ประชาชน โดยเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีโอกาสดำเนินการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาตัดสินในการพิสูจน์ถึงความผิดบุคคลที่ถูกกล่าวหาภายใต้ความอิสระเสรี ความเป็นกลางและเป็นไปโดยทั่วถึง มีกำหนดระยะเวลาแน่นอน เป็นต้นว่า การให้เบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ การเข้าเป็นคณะกรรมการต่างๆ การให้ประชาชนเข้ามาเป็นพยาน การให้ประชาชนเข้าทำหน้าที่เป็นลูกขุนในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง หรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้พิพากษาสมทบในระบบศาลต่างๆ ซึ่งระบบการพิจารณาคดีของศาลที่ใช้ผู้พิพากษาสมทบนี้ อย่างน้อยถือว่าการยืนยันและเป็นหลักประกันว่าประชาชนสามารถที่จะเข้าถึงและมีส่วนร่วมในอำนาจอธิปไตยของประเทศโดยผ่านองค์กรตุลาการอันเป็นหนึ่งในสามอำนาจของอำนาจอธิปไตยของประเทศได้อย่างแท้จริงอีกด้วย

สำหรับประเทศไทยเองก็ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม โดยการเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ หรืออาจเป็นรูปแบบที่คล้ายกับการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กรณีผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเชิญมาให้ความเห็นอาทิในศาลภาษีอากรและศาลล้มละลาย

จากการศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วม มีดังนี้⁸⁹

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นโดยการอาสาสมัคร หรือการรวมตัวกันเองเพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง เป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ภายใต้การจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งผลให้

⁸⁸ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, กระบวนการยุติธรรมกับมาตรฐานสากล ใน ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่, ดร. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543), น. 64.

⁸⁹ เห่งฮ้าง

ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว หรืออาจเกิดผลเสียที่ไม่ได้สนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

2.4.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือสาธารณะชนช่วยให้เกิดการกระจ่างในวัตถุประสงค์ และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ ได้เสมอ สาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ บ่อยครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีต

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา กระบวนการหรือโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ มักจะสิ้นเปลืองและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้น สามารถที่จะลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

3. การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม

4. การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้บุคคลรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้ว ย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติ

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่ย่ำแย่ที่สุด” กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขาและความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจเป็นไปได้

6. การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ก็ต้องใช้กระบวนการตัดสินใจซึ่งโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและประชาชนมีส่วนร่วม

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ผู้มีส่วนร่วมไม่เพียงแต่เรียนรู้เนื้อหา แต่เขายังได้เรียนรู้กระบวนการตัดสินใจโดยองค์กรส่วนท้องถิ่นของเขาควรจะเป็นอย่างไร และทำไมจึงต้องตัดสินใจดังกล่าว

2.4.3 การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา⁹⁰

⁹⁰ เห่งอ้าง, น. 11-17.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้งในด้านนิติบัญญัติซึ่งมีหน้าที่ออกกฎหมาย โดยมีการเลือกบุคคลจากประชาชนเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน เพื่อผลักดันกฎหมาย ก่อให้เกิดความเจริญในสังคม และการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านบริหารนั้น ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบการใช้อำนาจบริหารของรัฐบาล เช่น การกระทำที่ไม่ชอบหรือเป็นการทุจริตของฝ่ายบริหาร ประชาชนก็มีอำนาจในการเข้าชื่อเพื่อขอให้มีการถอดถอนได้ และการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะทางอาญานั้น เป็นเรื่องที่จะต้องมีความชัดเจนและความโปร่งใสในการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยเหตุนี้ การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะมีผลทำให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจถึงกระบวนการยุติธรรมและมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของตนว่ามีความเป็นธรรมอย่างแท้จริง สำหรับประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม จึงมีการบัญญัติหลักการสำคัญไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 5 มาตรา 81 ได้บัญญัติถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมไว้ดังนี้⁹¹

1. ดูแลให้มีการปฏิบัติและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและให้องค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

2. ค้ำจุนรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งนี้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

3. จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

4. จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

⁹¹ จิรนิติ หะวานนท์, “ตุลาการและสิทธิหน้าที่ของประชาชน,” รัฐสภาสาร, ปีที่ 39, ฉบับที่ 11, (พฤศจิกายน 2534), น. 10-11.

5. สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์กำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายและการยุติธรรม โดยที่รัฐบาลต้องดำเนินการดังนี้⁹²

1. การบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ
2. ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการกระทำละเมิด และให้หมายความร่วมมือ การถูกระทำรุนแรงไม่ว่าทางใดๆ
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และเข้าถึงได้สะดวก
4. จัดให้มีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว
5. จัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนาและปฏิรูปกฎหมาย และตรวจสอบกฎหมายต่างๆ ว่าขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้นักกฎหมายหรือบุคคลจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

2.4.4 ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย⁹³

ศาลเยาวชนและครอบครัว มีเจตนารมณ์ในการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสิทธิ ประโยชน์ของเด็กและเยาวชน รวมทั้งสวัสดิภาพของครอบครัวเป็นสำคัญ ในกรณีคดีเกี่ยวกับครอบครัว ก็จะมุ่งเน้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ในสิทธิและทรัพย์สินของผู้เยาว์ ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว จึงควรจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจและจะต้องมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับครอบครัวและเด็กเป็นอย่างดี และสามารถใช้ประสบการณ์ในการช่วยผู้พิพากษาเมื่อหาสาเหตุและทางแก้ไขที่ดีที่สุด⁹⁴ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครอง สิทธิประโยชน์และส่วนได้เสียของผู้เยาว์ และเพื่อเสริมสร้างค่านิยมทางจริยธรรม และความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนต่อสังคมและลดปัญหาความแตกแยกของครอบครัวที่ไม่ปกติสุข⁹⁵

⁹² รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 27/2550, วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2550.

⁹³ ผลการรอง ศรีทองสุข, “บทบาท หน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), น. 70.

⁹⁴ สุภิญญา ประจวบเหมาะ, “ความคาดหวังของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ”, บทความย่อ หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ 15 หน้า ก.

⁹⁵ บุญเพราะ แสงเทียน, คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, 2540), น. 37.

2.4.4.1 คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 25⁹⁶ ได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาสมทบของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ และคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบว่าผู้พิพากษาสมทบแห่งศาลเยาวชนและครอบครัวต้องได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลที่คณะกรรมการตุลาการ ได้คัดเลือกไว้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงตามกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2519) ผู้สมัครเป็นผู้พิพากษาสมทบต้องเป็นผู้ที่จะได้

⁹⁶ มาตรา 25 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาสมทบตามมาตรา 15 จะได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม คัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมกำหนดในระเบียบ และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

1. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
2. มีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัว มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี
3. มีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เว้นแต่พื้นฐานความรู้ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นผู้พิพากษาสมทบ
4. มีความสุขุมรอบคอบ ทักษะดี อธิษาศัย และความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว
5. ไม่เป็นข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาหรือ ทนายความ

ก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบจะต้องได้รับการอบรมความรู้และผ่านการทดสอบเรื่อง เจตนาธรรมและการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์การ ให้คำปรึกษาแนะนำ และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตลอดจนหน้าที่ของตุลาการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในระเบียบประธานศาลฎีกา และจะต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดี ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษา หัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งตนจะเข้าสังกัด แล้วแต่กรณี ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความเที่ยงธรรม และรักษาความลับในราชการ

ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละสามปี และจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้พ้นจาก ตำแหน่งเนื่องจากครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ ผู้พิพากษาสมทบที่พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระให้คงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าผู้พิพากษาสมทบคนใหม่จะเข้ารับหน้าที่”

ประกาศนียบัตรไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญ หรือเทียบเท่าและต้องมีคุณสมบัติดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้

การอบรมตามอนุมาตรา 3 นี้ กระทรวงยุติธรรมจะแต่งตั้งคณะกรรมการอบรมขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้อำนวยการสถานพินิจ และหัวหน้ากองต่างๆ ในสถานพินิจ การอบรมปกติมีกำหนด 2 สัปดาห์ วิชาที่อบรม ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ของศาลเยาวชนและครอบครัว
2. การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนก่อนศาลมีคำพิพากษา
3. การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนหลังศาลมีคำพิพากษา
4. พระธรรมนูญศาลยุติธรรม
5. กฎหมายลักษณะพยาน
6. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
7. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
8. อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษา

เมื่อผู้สมัครเข้าเป็นผู้พิพากษาสมทบได้อบรมวิชาการต่างๆ เสร็จสิ้นแล้ว ต้องเข้าสอบข้อเขียนในวิชาต่างๆ ที่อบรมไปแล้วนั้น เมื่อสอบข้อเขียนเสร็จแล้วจะต้องสัมภาษณ์ทุกคน

ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและสอบคัดเลือกได้แล้ว คณะกรรมการตุลาการจะได้เสนอชื่อเรียงตามลำดับคะแนน ให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการเพื่อให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาสมทบ⁹⁷

2.4.4.2 อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 10 มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดหรือคดีอาญาซึ่งศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาโอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง คดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ และคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

การพิจารณาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดหรือคดีอาญาซึ่งศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาโอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่งนั้น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ

⁹⁷ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 95, น. 128-129.

ครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง⁹⁸ กำหนดองค์คณะในศาลเยาวชนและครอบครัวไว้ว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาคดีพิพากษาคดีหรือคำสั่งของศาลนั้นได้ และในการทำคำสั่งหรือคำพิพากษาที่จะต้องทำโดยองค์คณะพิจารณาคดีหลายคนต้องบังคับตามคะแนนเสียงฝ่ายข้างมากของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะพิจารณาคดีนั้น

ในการพิจารณาคดีครอบครัวนั้น ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 23 วรรคสอง⁹⁹ ประกอบมาตรา 147¹⁰⁰ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับองค์คณะของศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาคดีครอบครัวไว้ว่า หากคดีครอบครัวนั้น ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียก่อนเริ่มพิจารณาคดี ให้ศาลสอบถาม

⁹⁸ มาตรา 23 บัญญัติไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 24 ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี จึงเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องทำโดยองค์คณะพิจารณาคดีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องบังคับตามคะแนนเสียงฝ่ายข้างมากของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะพิจารณาคดีนั้น ในกรณีที่มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวใดจะต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะหรือไม่ให้เป็นไปตามมาตรา 147”

⁹⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 23 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวใดจะต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะหรือไม่ให้เป็นไปตามมาตรา 147”

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 147 บัญญัติไว้ว่า “ในการกำหนดองค์คณะตามมาตรา 23 ถ้าศาลเห็นว่าคดีครอบครัวใดที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาเป็นคดีที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียก่อนเริ่มพิจารณาคดีให้ศาลสอบถามคู่ความว่าประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วยหรือไม่ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วย ให้ผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้

ในระหว่างการพิจารณาของศาลที่ไม่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าคดีนั้นเป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ให้ศาลกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบตามมาตรา 23 เป็นองค์คณะ แต่ทั้งนี้ไม่มีผลกระทบกระเทือนกระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินไปแล้ว

ในกรณีจำเป็นต้องฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ จิตวิทยา การให้คำปรึกษา แนะนำการตั้งกรมสงเคราะห์ และการคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นศาลอาจเรียกบุคคลดังกล่าวมาร่วมปรึกษาหารือหรือให้ความเห็นตามมาตรา 31 ก็ได้”

คู่ความว่าประสงค์จะให้เป็นผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วยหรือไม่ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะให้เป็นผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วย ให้ผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ถ้าหากภายหลังปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสีย ศาลจะต้องกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงกระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ในการพิจารณาคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ในที่นี้ผู้เขียนขอกล่าวถึง คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นคดีอื่นที่กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น มาตรา 14 กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไม่ได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับวิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐานเป็นการเฉพาะ ให้นำพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไม่ได้มีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ประกอบกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการมีผู้พิพากษาสมทบไว้ในหมวดเกี่ยวกับวิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐานไว้ ดังนั้น การดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่จำเป็นต้องผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะร่วมกับผู้พิพากษา

2.4.4.3 สถานะของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 26¹⁰¹ กำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา ก็เพื่อประโยชน์ในการที่จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายที่จะถูกกระทำต่อหรือในทางที่จะเป็นผู้กระทำต่อหน้าที่เสียเอง ก็จะได้รับโทษทัณฑ์สูงกว่าบุคคลธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญาในหมวดที่ว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม และหมวดที่ว่าด้วยความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ นอกจากนี้กฎหมายยังบัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวินัย และการรักษาวินัยสำหรับข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการมาใช้บังคับแก่ผู้พิพากษาสมทบโดยอนุโลม

¹⁰¹ มาตรา 26 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา”.

ตามมาตรา 30¹⁰² แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2.5 เขตอำนาจและวิธีพิจารณาความอาญาของศาลไทยในคดีความรุนแรงในครอบครัว

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีจำนวนคดีเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ปี ซึ่งปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เนื่องจากครอบครัวเป็นรากฐานของสังคมที่ถึงแม้จะมีขนาดเล็กที่สุด แต่กลับเป็นหน่วยของสังคมที่มีความสำคัญที่สุด เพราะบุคคลในครอบครัวนั้น มีความสัมพันธ์ที่ผูกพันใกล้ชิดและมีความละเอียดอ่อน เมื่อเทียบกับหน่วยของสังคมอื่นๆ ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แล้วจึงจำเป็นจะต้องมีมาตรการที่เข้ามาคุ้มครองให้สถานะของความเป็น “ครอบครัว” ดำรงอยู่ต่อไปได้ การนำมาตรการทางกฎหมายอาญาซึ่งไม่มีความยืดหยุ่นและมีวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น จึงไม่อาจใช้บังคับได้อย่างเต็มที่และอาจเป็นการทำลายความสัมพันธ์ของบุคคลภายในครอบครัว จึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้มีประสิทธิภาพ โดยการนำมาตรการอื่นๆ มาช่วยเหลือ เพื่อช่วยฟื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวและผู้กระทำความผิดได้ดีกว่าการนำกฎหมายอาญามาใช้บังคับเพียงอย่างเดียว มาตรการที่นำมาแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวนั้น มีลักษณะเป็นการประนีประนอมเพื่อรักษาสัมพันธภาพอันดีของบุคคลในครอบครัว มีวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธี เช่น การกำหนดความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เป็นความผิดอันยอมความได้ เป็นต้น ดังนั้น ด้วยรูปแบบและวิธีการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีความเหมาะสมที่จะพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวดียิ่งกว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวในศาลยุติธรรมทั่วไป พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จึงได้กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 8 วรรคสอง¹⁰³ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลไทยในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

¹⁰² มาตรา 30 บัญญัติไว้ว่า “ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยสำหรับข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมมาใช้บังคับแก่ผู้พิพากษาสมทบด้วยโดยอนุโลม”.

¹⁰³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตาม

บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวได้ โดยกำหนดให้ “ศาล” ซึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3¹⁰⁴ หมายถึง ศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว¹⁰⁵ หรือในกรณีการกระทำคามผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นให้ดำเนินคดีกับความผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัว ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีตามกฎหมายอื่นนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าว สามารถสรุปเขตอำนาจศาลกับความผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัวได้ ดังนี้

1. ให้ความผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัวอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว
2. ให้ดำเนินคดีความผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัวที่เป็นกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นและมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดตามกฎหมายอื่น ให้พิจารณาคดีรวมไปกับความผิดฐานอื่นต่อศาลเยาวชนและครอบครัว
3. ให้ดำเนินความผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัวที่เป็นกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นและมีอัตราโทษน้อยกว่าความผิดตามกฎหมายอื่น ให้พิจารณาคดีรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น
4. ในกรณีความผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดหลายฐานหรือเป็นความผิดหลายกระทง ให้ดำเนินคดีรวมกันไปต่อศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีในฐานะความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่า ตามมาตรา 24 ประกอบมาตรา 160 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม”

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 3 “ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 4 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำคามรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

5. กรณีที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นทหาร อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปตามหลักเดียวกันกับคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือ หากคดีความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นทหารไม่ได้กระทำความผิดกับพลเรือน ให้คดีอยู่ในอำนาจของศาลทหาร แต่หากถ้าผู้กระทำความรุนแรงซึ่งเป็นทหารนั้น ร่วมกันกระทำความผิดกับพลเรือน ให้คดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลพลเรือน แต่มีข้อยกเว้นหากคดีความรุนแรงในครอบครัวที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าทหารเป็นผู้กระทำผิด อำนาจการพิจารณาพิพากษาเป็นของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามนัยในมาตรา 14(3)¹⁰⁶ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

สามารถสรุปเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัว ได้ดังนี้¹⁰⁷

ฐานความผิด	เขตอำนาจศาล
ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว	ศาลเยาวชนและครอบครัว
ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว + ม.391 (ประมวลกฎหมายอาญา)	ศาลเยาวชนและครอบครัว
ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว + ม.295 (ประมวลกฎหมายอาญา)	ศาลแขวง
ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว + ม.297 (ประมวลกฎหมายอาญา)	ศาลจังหวัด , ศาลอาญา
ทหาร + กระทำความรุนแรงในครอบครัว + โทษไม่สูงกว่า	ศาลเยาวชนและครอบครัว
ทหาร + กระทำความรุนแรงในครอบครัว + โทษสูงกว่า	ศาลทหาร
เด็กกระทำความรุนแรงในครอบครัว	ศาลเยาวชนและครอบครัว

ในกรณีที่คดีความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอื่น มิใช่ศาลเยาวชนและครอบครัว ให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไปใช้โดยอนุโลม ซึ่งก็หมายถึงให้ใช้วิธีพิจารณาความ

¹⁰⁶ มาตรา 14(3) บัญญัติไว้ว่า คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ

- (1) คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน
- (2) คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลพลเรือน
- (3) คดีที่ต้องดำเนินคดีในศาลคดีเด็กและเยาวชน
- (4) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหาร

¹⁰⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด. แนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. หน้า 13.

ของศาลนั้นๆ เป็นหลัก และนำวิธีพิจารณาคดีและมาตรการตามกฎหมายนี้ไปใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้ง

ตารางสรุปการพิจารณาพิพากษาของศาลไทยในคดีความรุนแรงในครอบครัว

คดีความรุนแรงในครอบครัว	วิธีพิจารณาความ
คดีที่ขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัว	ให้ใช้วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวโดยอนุโลม
คดีที่ขึ้นศาลแขวง	ให้ใช้วิธีพิจารณาคดีความอาญาในศาลแขวง
คดีที่ขึ้นศาลจังหวัด/ศาลอาญา	ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
คดีที่เด็กเป็นผู้ต้องหา	ให้ใช้วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

นอกจากความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้น ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังมีบทบัญญัติความผิดไว้อีก 2 ฐานความผิด ซึ่งฐานความผิดเหล่านี้ไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยตรง แต่เป็นบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการโฆษณาเผยแพร่ความรุนแรงในครอบครัวและความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนี้

1. ความผิดฐานโฆษณาเผยแพร่ความรุนแรงในครอบครัวต่อสาธารณชน¹⁰⁸ ซึ่งความผิดฐานนี้มีได้กำหนดให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว จึงต้องไปเป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เมื่อความผิดนี้มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดฐานนี้จึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁰⁸ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

2. ความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ที่รัฐมนตรีมอบหมายหรือคำสั่งของศาลตามมาตรา 10¹⁰⁹ หรือมาตรา 11¹¹⁰ ซึ่งความผิดฐานนี้มีได้กำหนดให้ความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ที่รัฐมนตรีมอบหมาย อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของ

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 10 บัญญัติไว้ว่า

“ในการดำเนินการตามมาตรา 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หากศาลเห็นชอบกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว ให้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์มีผลต่อไป

ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลตามมาตรานี้ สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ภายในสามสิบวันนับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นที่สุด

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹¹⁰ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติไว้ว่า

“ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลใด เขตอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาความผิดฐานนี้ จึงต้องเป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

เมื่อความผิดตามมาตรา 10 มีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จึงอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงเช่นเดียวกันกับความผิดตามมาตรา 9 แต่ถ้าความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรา 10 ได้ฟ้องรวมกันไปกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลที่มีอำนาจชำระคดีได้แก่ศาลแขวง เนื่องจากโทษตามมาตรา 10 สูงกว่าโทษฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว อันเป็นศาลซึ่งมีอำนาจชำระคดีในฐานความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่า ตามมาตรา 8 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประกอบด้วยมาตรา 24 และมาตรา 160 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าความผิดตามมาตรา 9 ซึ่งมีโทษน้อยกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลที่มีอำนาจชำระคดีคือศาลเยาวชนและครอบครัว

2.6 เหตุผลของการบัญญัติมาตรา 8 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2553

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.... ต่อสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล โดยมีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีความรุนแรงในครอบครัว โดยการฟ้องคดีต่อศาล พนักงานอัยการอาจทำเป็นหนังสือหรือฟ้องด้วยวาจาต่อศาล¹¹¹ ซึ่งหมายถึงศาลเยาวชนและ

¹¹¹ ร่างจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มาตรา 8 บัญญัติว่า

“เมื่อได้รับการแจ้งเหตุตามมาตรา 5 และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงได้ร้องทุกข์ตามมาตรา 6 วรรคสอง ภายในอายุความแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจสอบสวน โดยจะต้องทำการสอบสวนโดยเร็วและพนักงานอัยการจะต้องยื่นฟ้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาที่สืบแปลชั่วโมง แต่หากมีเหตุจำเป็น ทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผิดฟ้องต่อศาลได้ครั้งละไม่เกินเจ็ดสิบสองชั่วโมง แต่ไม่เกินหกครั้ง

การฟ้องคดีต่อศาลตามวรรคหนึ่ง อาจทำเป็นหนังสือหรือฟ้องด้วยวาจาก็ได้ แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ฟ้องเป็นหนังสือก็ได้

ในการสอบปากคำผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงตามวรรคหนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงร้องขออยู่ร่วมในขณะสอบปากคำ เพื่อให้คำปรึกษา

ครอบครัว เนื่องจากคดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีที่เกิดขึ้นในครอบครัว โดยระหว่างดำเนินคดีนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใดๆ เพื่อบรรเทาทุกข์เป็นการชั่วคราวรวมถึงการให้ผู้กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้น

ร่างพระราชบัญญัติจัดความรุนแรงในครอบครัวที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอนั้น มีความเห็นของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติเสนอความเห็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาร่างด้วย หลังจากนั้นกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพัฒนากฎหมายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แล้ว ได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.... โดยได้มีการเสนอให้ปรับปรุงมาตรา 4 วรรคสอง วรรคสี่ วรรคห้าและเพิ่มมาตรา 8 วรรคสอง ทั้งนี้ เนื่องจากร่างเดิมให้ถือว่าความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นความผิดคนละกระทงกับความผิดตามร่างพระราชบัญญัตินี้ อาจทำให้สับสนว่าจะใช้กฎหมายใดและใช้อะไรก่อนหลัง ซึ่งก็จะต้องใช้กฎหมายทุกฉบับ

ในชั้นพิจารณากฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9) เพื่อพิจารณาตรวจร่างพระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ..... ในวาระที่ 1 ได้แก่ นายไพศิษฐ์ พิพัฒกุล ประธานกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 9 นายเกษมสันต์ วัฒวรรณ นายจรัญ ภักดีชนากุล นายพนนธิ สุริยะ นางสาวพวงเพชร สารคุณ นางสาวศศิวิ วรวงศ์ พลตำรวจเอกอรุณพล เข้มสุวรรณวงศ์ และนายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ กรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 9 โดยร่างมาตรา 8 วรรคสองที่เข้าผู้การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 9 ในวาระ 1 นั้น บัญญัติว่า “ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกินสามปีขึ้นไป ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น และให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปบังคับใช้โดยอนุโลม” ซึ่งตามคำนิยามมาตรา 3 “ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัว

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงร้องขอ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการสอบปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจสอบสวนตามวรรคหนึ่ง และการสอบปากคำผู้ถูกกระทำตามวรรคสามและวรรคสี่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด”

นายเกษมสันต์ วิลาวรรณ กรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9) เสนอว่า การให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่งรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่น เช่น การทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยหลักจะต้องฟ้องรวมกันยังศาลที่มีอำนาจในฐานความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่า คือ ศาลอาญา

นางจันทร์ศิริ สุคนธฉายา ตัวแทนจากสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้เหตุผลว่า เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องการให้ชำระคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว แต่จะต้องเป็นการกระทำที่อยู่ในความหมายของคำนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว”¹¹²

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9) มีมติให้ตัดคำว่า “...ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกินสามปีขึ้นไป...” ออก เพื่อให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามร่างพระราชบัญญัตินี้ที่เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ โดยไม่จำกัดว่า จะต้องเป็นความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกินสามปีขึ้นไปเท่านั้น แต่ยังคงให้กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวเพียงศาลเดียว

ผลการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9) ในส่วนของมาตรา 8 ให้ความเห็นว่ แก้ไขเพิ่มเติมร่างเดิมมาตรา 8 เกี่ยวกับการดำเนินการของพนักงานสอบสวน โดยปรับปรุงเนื้อหาสาระของร่างให้สอดคล้องกับการกำหนดบทนิยาม “พนักงานสอบสวน” และตัดคำว่า “...ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกินสามปีขึ้นไป...” ออก เพื่อให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามร่างพระราชบัญญัติที่เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ โดยไม่จำกัดว่า จะต้องเป็นความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกินสามปีเท่านั้น เพื่อให้เป็นไปตามข้อสังเกตของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 4 (ฝ่ายการต่างประเทศ แรงงาน และการพัฒนาสังคม) และสำนักงานอัยการสูงสุด

ภายหลัง ที่ประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9) ได้พิจารณาทบทวนร่างมาตรา 8 วรรคสองแล้ว แก้ไขเพิ่มเติมในกรณีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งมีอัตราโทษจำคุกสูงกว่าความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น¹¹³ โดยแก้ไขเพิ่มเติมว่า “ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิด

¹¹² บันทึกการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9), “พระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.”, ครั้งที่ 3, วันที่ 22 พฤศจิกายน 2548.

¹¹³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “บันทึกเรื่องพิจารณาเสร็จ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.” ลงวันที่ 16 มีนาคม 2549, น. 3.

กรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวม
ไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่า ให้
ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่ง
พระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม”

บทที่ 3

เขตอำนาจของศาลในต่างประเทศในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายต่างประเทศ ในสหรัฐอเมริกาบางรัฐรวมถึงออสเตรเลียและอังกฤษ ได้มีการตั้งศาลครอบครัวขึ้นเป็นพิเศษ โดยเฉพาะแยกออกมาจากศาลธรรมดา โดยศาลครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษนี้จะมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว แม้แต่ความผิดอาญาต่างๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัว เช่น การทำร้ายระหว่างคู่สมรสที่ตกอยู่ในอำนาจของศาลครอบครัว ศาลครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวนี้เกิดจากเหตุผลและแนวความคิดที่ว่า ศาลครอบครัวมีกระบวนการทางศาลที่แตกต่างจากศาลธรรมดาที่ไม่เคร่งครัดหรือเป็นทางการเกินไปนัก รวมถึงมีปรัชญาในการทำงานที่ต้องกระทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของครอบครัวและสังคม เนื่องจากศาลครอบครัวมีลักษณะที่เป็นการปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์รักษาความเป็นครอบครัวเอาไว้

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจำนวนมาก โดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงกับเด็กซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะตัวเลขทางสถิติของการใช้ความรุนแรงโดยรวมทั้งประเทศเพิ่มขึ้นถึง 134 เปอร์เซ็นต์ นับตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมา¹¹⁴

อนึ่ง เนื่องด้วยเหตุที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วยมลรัฐต่างๆ ถึง 51 มลรัฐ และต่างก็มีอำนาจในทางนิติบัญญัติที่จะตรากฎหมายของตนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายคุ้มครองการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก รวมไปถึงเด็กที่มีปัญหาในกรณีต่างๆ เช่น ใน Colorado Children's Code 1967 เป็นต้น ดังนั้น ในการศึกษาจึงเลือกเฉพาะกฎหมายของบางรัฐเท่านั้น

¹¹⁴ สลิดา สิงห์พันธ์, “การปฏิบัติของแพทย์เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำรุนแรง”, (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาบริการกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542) หน้า 75-77.

ดังที่กล่าวไปแล้วในเบื้องต้น มลรัฐต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากฎหมายให้คุ้มครองสิทธิบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น มลรัฐนิวยอร์กได้ออกพระราชบัญญัติศาลครอบครัวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 (the Family Law Act 1962) ในหมวด 8 บัญญัติให้ศาลครอบครัวมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ต่อมาในปี 1994 สภากองเกรสจึงได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง (Violence Against Women Act 1994) ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นกฎหมายต้นแบบให้มลรัฐต่างๆ นำไปใช้ประกอบการออกกฎหมายระดับมลรัฐ

จะเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวให้การคุ้มครองเฉพาะเด็กหรือผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งอาจแค้นไปเพราะผู้ที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวมิได้จำกัดเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น หากแต่รวมถึงผู้ชายและคนชราด้วย

กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองในแต่ละรัฐของอเมริกามีความแตกต่างกัน โดยคำสั่งคุ้มครองส่วนใหญ่ออกโดยศาลแพ่งหรือศาลครอบครัว แต่บางรัฐออกโดยศาลอาญา อย่างไรก็ตาม การร้องขอคำสั่งคุ้มครองไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา ยิ่งกว่านั้นในบางรัฐอาจมีคำสั่งคุ้มครองแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง 2 รูปแบบ เช่น รูปแบบหนึ่งคำสั่งคุ้มครองอาจออกมาโดยศาลอาญาในระหว่างการฟ้องคดีอาญาเพื่อเป็นเงื่อนไขของการประกันตัว แต่อีกรูปแบบหนึ่งคำสั่งคุ้มครองอาจออกโดยศาลครอบครัวหรือศาลแพ่งระหว่างดำเนินคดีฟ้องหย่า หรือเป็นการดำเนินคดีทางแพ่งโดยลำพังก็ได้

แต่อย่างไรก็ตาม คำสั่งคุ้มครองที่ออกโดยศาลอาญามักจะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายน้อยกว่าคำสั่งคุ้มครองที่ออกโดยศาลครอบครัวหรือศาลแพ่ง ทั้งนี้เพราะคำสั่งคุ้มครองที่ออกโดยศาลอาญา มักจะไม่มีอำนาจพิจารณาถึงคำสั่งเกี่ยวกับการเยี่ยมเยียนหรืออุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ หรือการสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้าร่วมการในส่วนการให้คำปรึกษาแนะนำ และไม่สามารถออกคำสั่งขับไล่จำเลยให้ออกจากบ้านได้¹¹⁵

ตามพระราชบัญญัติศาลครอบครัวของมลรัฐนิวยอร์ก ค.ศ. 1962 (The Family Court Act of the State of New York 1962) หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า พระราชบัญญัติศาลครอบครัว (The Family Court Act 1962) ได้บัญญัติกระบวนการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว ไว้ในหมวด 8

¹¹⁵ Finn, Peter, "Statutory Authority in the Use and Enforcement of Civil Protection Orders Against Domestic Abuse", Family Law Quarterly, 23, 1989, p. 414-433.

และกระบวนการดำเนินคดีคุ้มครองเด็กถูกทารุณกรรมไว้ในหมวด 10 ซึ่งอยู่ในขอบเขตการปัญหา ความรุนแรงอันเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

กระบวนการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติศาลครอบครัวและรัฐนิวยอร์ก หรือพระราชบัญญัติศาลครอบครัวมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การกระทำที่เป็นความรุนแรงในครอบครัว หรือความผิดในครอบครัว เช่น การประพฤติน่าไม่เหมาะสมทั้งในที่สาธารณะและส่วนบุคคล การคุกคาม การข่มขู่ ประมาทเลินเล่อ หรือทำร้ายร่างกาย การกระทำความผิดก่อกวนระหว่างคู่สมรสหรือเคยเป็นคู่สมรส ระหว่างบิดามารดากับบุตรหรือระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน หรือครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งมีบุตรด้วยกัน โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเคยสมรสกันหรือเคยอยู่ด้วยกันไม่ว่าเวลาใดๆ ตามพระราชบัญญัติ FCA

2. การให้ข้อมูลแก่ผู้ร้องหรือผู้ฟ้องในการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย เจ้าพนักงานศาล อัยการ ที่ปรึกษาทนายความ ผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ถูกกระทำทารุณกรรม พนักงานคุมประพฤติ นายอำเภอ เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามกฎหมาย จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดี ภายใต้พระราชบัญญัติศาลครอบครัวนี้และอย่างน้อยต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้น อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลครอบครัวและศาลอาญา การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษทางอาญาแก่ผู้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งกระบวนการฟ้องร้องตามมาตรา 17 ผู้เสียหายหรือผู้ประสบเหตุรุนแรง มีสิทธิยื่นฟ้องคุ้มครองต่อศาลครอบครัวได้เสมอ แม้ขณะยื่นคำฟ้องเจ้าพนักงานจะยังไม่ได้รับกุมหรือยังไม่มีคำร้องขอให้จับกุมผู้กระทำความรุนแรงก็ตาม หรือแม้จะมีการจับกุมก่อนเริ่มพิจารณาคดีในศาลครอบครัวหรือศาลอาญา แต่การจับกุมไม่เป็นข้อสำคัญในการเริ่มพิจารณาคดี

3. การแนะนำผู้เสียหายภายใต้บทบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานรักษาความเรียบร้อยหรืออัยการที่ทำการสืบสวนคดีความรุนแรงในครอบครัว จะต้องให้คำแนะนำแก่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกี่ยวกับที่พักฉุกเฉินชั่วคราวหรือการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ ในชุมชน และต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมาย สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นๆ และต้องมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

3.1 ความปลอดภัย ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เพื่อความปลอดภัยของตนเองและบุตร การรักษาพยาบาลหากจำเป็น

3.2. คำสั่งคุ้มครองชั่วคราว ต้องแนะนำวิธีการยื่นคำร้องต่อศาลครอบครัวเพื่อออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว

3.3 การตั้งที่ปรึกษากฎหมาย ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว อาจร้องขอให้ศาลครอบครัวตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

4. การร้องทุกข์หรือฟ้องคดีอาญาต่อผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้องทุกข์ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวระหว่างดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้เสียหายก็มีสิทธิร้องขอให้ศาลอาญาออกคำสั่งคุ้มครองได้เช่นกัน

5. การร้องขอให้ศาลครอบครัวออกคำสั่งคุ้มครอง ห้ามมิให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวก่อเหตุขึ้นอีก เช่น ห้ามเข้าใกล้ผู้สมรสหรือบุตร ห้ามกระทำการใดๆ อันเป็นการทารุณกรรมผู้สมรสหรือบุตร เป็นต้น

6. การใช้อำนาจปกครองบุตรชั่วคราว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้องขอต่อศาลครอบครัวให้มีคำสั่งเกี่ยวกับอำนาจปกครองบุตร การจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร

7. การร้องทุกข์หรือฟ้องว่ามีการกระทำความผิดในครอบครัวอันเป็นเหตุต่อศาลอาญาหรือศาลครอบครัว ถือเป็นความผิดอาญา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาการหย่าร้างที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ถึงประมาณร้อยละ 60 และเกิดปัญหาการละเมิดสิทธิทางเพศต่อสตรี และปัญหาการก่ออาชญากรรมต่อเนื่องจากปัญหาการ “หย่าร้าง” ด้วยสาเหตุหลักคือปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว¹¹⁶

ในหลายรัฐกำหนดให้ผู้ร้องต้องแจ้งต่อศาลเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่ยังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลครอบครัว อย่างไรก็ตาม ในมลรัฐเท็กซัส และมลรัฐเวอร์จิเนียตะวันตก กำหนดว่าศาลไม่อาจออกคำสั่งคุ้มครองได้ หากว่าคู่ความยังอยู่ในระหว่างการดำเนินคดีเกี่ยวกับการแยกกันอยู่ โดยคำพิพากษาของศาลหรือการสิ้นสุดแห่งการสมรส

การออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพชั่วคราว เมื่อมีเหตุฉุกเฉินและมีพฤติกรรมน่าเชื่อว่าจำเลยจะก่อเหตุความรุนแรงต่อโจทก์หรือบุตร หรือสมาชิกในครอบครัวอีก โดยศาลจะทำการไต่สวนฝ่ายเดียวและออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ทันที ในการไต่สวนมูลฟ้องนั้น หมายถึงการพิจารณา คำฟ้อง และพยานของโจทก์ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 821 มีพยานหลักฐานสนับสนุนกล่าวหาเพียงพอหรือไม่ และในการรับฟังพยานหลักฐาน แม้เป็นเพียงพยานวัตถุหรือสิ่งของที่คล้ายกัน

¹¹⁶ สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2560 จาก <http://news.muslimthai.com/news/9315>

ก็ให้ศาลรับฟังในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและพยานชั้นพิจารณาวางข้อกำหนดในการออกคำสั่งคุ้มครองไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐาน โดยปราศจากข้อสงสัยอย่างในการพิสูจน์การกระทำความผิดทางอาญา การออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อให้โจทก์หรือจำเลยปฏิบัติตามต้องมีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ในกรณีจำเลยกระทำความรุนแรงในครอบครัวอย่างร้ายแรง การออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพต้องไม่เกิน 3 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรับฟังพยานหลักฐานของศาลว่ามีพฤติการณ์ความรุนแรงยังปรากฏอยู่หรือไม่ ถ้ามีพยานหลักฐานน่าเชื่อว่า พฤติการณ์ความรุนแรงยังมีอยู่ จะต้องระบุพฤติการณ์ดังกล่าวไว้ในคำสั่งคุ้มครอง โดยอาจจะกำหนดให้โจทก์หรือจำเลยกระทำการดังต่อไปนี้

1. ให้อยู่ห่างจากบ้าน โรงเรียน สถานที่ทำธุรกิจหรือสถานที่ทำงานของอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง บิดามารดาหรือเด็ก ให้ห่างจากสถานที่ใดๆ ตามที่ศาลกำหนด คำพิพากษาหรือคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ศาลจะต้องกล่าวถึงเหตุผลในการชี้ขาดและต้องพิจารณาคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพก่อนหน้านั้น ถ้ามีพฤติการณ์หรือความประพฤติก่อนหน้านั้น บาดแผลที่ถูกทำร้ายทั้งในอดีตและปัจจุบัน การข่มขู่ การใช้ยาเสพติดให้โทษ การเสพสุรา และการใช้อาวุธ คำสั่งอนุญาตให้บิดามารดาหรือบุคคลที่ศาลมีคำสั่ง หรือบุคคลที่มีข้อตกลงแยกกันอยู่ได้เข้าเยี่ยมเด็กตามวันเวลาที่ศาลกำหนด

2. คำสั่งให้ละเว้นจากการก่อเหตุกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือละเว้นจากการกระทำความผิดต่อเด็ก หรือบิดามารดาหรือบุคคลใดที่ศาลตั้งเป็นผู้ปกครองเด็ก ต้องไม่กระทำการคุกคาม ข่มขู่หรือขู่เชิญด้วยประการใดๆ

3. คำสั่งให้บุคคลฝ่ายที่ศาลกำหนดเข้าไปในที่พักอาศัยระหว่างเวลาที่ศาลกำหนดหรือขนส่งของเครื่องใช้ส่วนตัว แม้จะไม่เกี่ยวกับการดำเนินคดีหรือการกระทำภายใต้การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

4. คำสั่งละเว้นการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัยหรือสวัสดิภาพของเด็กโดยปราศจากเหตุอันสมควร

5. คำสั่งให้ชำระค่าใช้จ่ายอันควรแก่ที่ปรึกษาหรือให้ชำระค่าธรรมเนียมแทนอีกฝ่ายที่เกิดจากการดำเนินคดี

6. คำสั่งให้จำเลยไปรับการบำบัดแก้ไขหรือเข้าหลักสูตรเพื่อช่วยเหลือให้ยุติพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าว ซึ่งอาจรวมไปถึงการบังคับให้ไปรับการแก้ไขฟื้นฟูอาการติดยาเสพติดให้โทษ หรือการเสพสุรา โดยจำเลยเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

7. คำสั่งให้รักษาพยาบาล คำบำบัดฟื้นฟูอันเนื่องมาจากการก่อเหตุรุนแรงในครอบครัว หรือกรณีศาลสั่งให้ไปรับการรักษบำบัดแก้ไขฟื้นฟู กล่าวคือ ให้ชำระโดยตรงหรือผ่านประกันสุขภาพก็ได้

8. คำสั่งให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อป้องกันจำเลยไม่ให้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอีก

คำสั่งคุ้มครองนั้นเป็นการให้อำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดคำสั่งในการให้ความคุ้มครองได้อย่างกว้างขวาง โดยใน 38 มลรัฐบัญญัติให้อำนาจศาลอย่างชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือใดๆ ที่เป็นประโยชน์โดยไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่น กฎหมายพลอริดาบัญญัติให้อำนาจศาลสามารถออกคำสั่งช่วยเหลืออย่างอื่นที่ศาลเห็นว่าจำเป็นสำหรับคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยทั่วไปคำสั่งคุ้มครองนี้มักจะเป็นคำสั่งให้ผู้กระทำการระงับการทำร้ายร่างกายและจิตใจ หรือจำกัดการติดต่อ นอกจากนั้น ศาลยังมีอำนาจในการยับยั้งการกระทำใดๆ ที่ไม่เหมาะสม โดยจะไม่จำกัดเฉพาะที่กล่าวมาเท่านั้น แต่ศาลยังสามารถที่จะออกคำสั่งเพื่อกำหนดให้เหมาะสมในแต่ละกรณี¹¹⁷

การละเมิดคำสั่งศาล ในกรณีที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติครอบครัว กล่าวคือ การออกหมายเรียกหรือหมายนัด ในกรณีที่มีการยื่นคำฟ้อง ศาลมีคำสั่งให้ส่งสำเนาคำฟ้องและหมายนัดไปยังจำเลย เมื่อจำเลยได้รับสำเนาคำฟ้องและหมายนัดโดยชอบแล้วจงใจไม่ไปศาลตามนัด ศาลมีอำนาจออกหมายจับ ภายหลังเมื่อจับจำเลยได้หรือจำเลยปรากฏตัวต่อหน้าศาล ถ้าปรากฏว่าจำเลยจงใจไม่ปฏิบัติตามหมายนัด ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ในกรณีจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ถ้าศาลเห็นเองหรือโจทก์ร้องขอ ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยได้ทันทีฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา ก็ให้โอนคดีไปให้อัยการฟ้องที่ศาลอาญา หรือศาลอาจโอนทั้งคดีไปให้อัยการฟ้องยังศาลอาญา

3.2 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้พัฒนากฎหมายคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัว ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1976 ซึ่งรัฐสภาประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายทั้งหมด 5 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการ

¹¹⁷ Buzawa, Eva S. and Buzawa, Carl G. (1990), "Domestic Violence : The Criminal justice response", p. 113.

พิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 1976 (Domestic Violence and Matrimonial Proceeding Act 1976) พระราชบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาคดีครอบครัวในศาลแขวง ค.ศ. 1978 (Domestic Proceeding and Magistrate's Court Act 1978) พระราชบัญญัติว่าด้วยบ้านที่เป็นสินสมรส ค.ศ. 1983 (Matrimonial Homes Act 1983) และพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 (Family Law Act 1996)

ประเทศอังกฤษมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพอยู่สองพระราชบัญญัติ

1. การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 (The Family Law Act 1996) FLA 1996

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 ปรากฏดังนี้ การหย่าและการแยกกันอยู่ การช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัว กระบวนการพิจารณาคดีในกรณีการสมรสสิ้นสุดลง สิทธิการครอบครองทรัพย์สินระหว่างสมรส การคุ้มครองการรบกวน รวมทั้งการออกคำสั่งภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยเด็ก 1989 ข้อกำหนดเกี่ยวกับการครอบครองที่อยู่อาศัย การโอนการครอบครองทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสและบุคคลซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันเสมือนสามีภริยาและเพื่อประสานประโยชน์ในครอบครัว

พระราชบัญญัติครอบครัว (The Family Law Act 1996) FLA 1996 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ 4 ของบทที่ 27 ว่าด้วยครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ

มาตรา 31-32 ว่าด้วยสิทธิการครอบครองบ้านอยู่อาศัยระหว่างสมรส (right to occupy matrimonial home)

มาตรา 33-41 ว่าด้วยการออกคำสั่งให้ครอบครองบ้านอยู่อาศัย (occupation order)

มาตรา 42-63 ว่าด้วยการออกคำสั่งห้ามรบกวน (non-molestation order)

สาระสำคัญตามพระราชบัญญัติ FLA 1996 ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองคู่ครองได้ 2 กรณี คือ การออกคำสั่งให้ครอบครองที่อยู่อาศัย (occupation order) และคำสั่งห้ามรบกวนหรือทำร้าย (non-molestation order)

ซึ่งกรณีแรกการออกคำสั่งให้ครอบครองที่อยู่อาศัย กล่าวคือ พระราชบัญญัติ FLA 1996 มาตรา 30-41 ได้ขยายสิทธิของคู่สมรสในการครอบครองและอยู่อาศัยให้กว้างขึ้น ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองเกี่ยวกับการครอบครองที่อยู่อาศัยต้องเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น คู่สมรสหรือเคยเป็นคู่สมรส ผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันท์สามีภริยา ผู้ที่อยู่อาศัยหรือเคยอาศัยใน

บ้านเดียวกัน เป็นญาติกัน ผู้ที่ตกลงจะแต่งงานกัน บิดามารดาของเด็ก ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อเด็ก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกับครอบครัว ศาลสามารถมีคำสั่งดังต่อไปนี้

1. ออกคำสั่งให้ผู้ร้องขอคงมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินต่อไป
2. ออกคำสั่งให้จำเลยต้องอนุญาตให้ผู้ร้องขอเข้าไปหรืออยู่อาศัยในบ้านพักอาศัยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน

3. ออกคำสั่งให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายครอบครองทรัพย์สิน
4. ออกคำสั่งห้ามหรือจำกัดการใช้สิทธิครอบครองในบ้าน
5. ออกคำสั่งห้ามมิให้คู่สมรสฝ่ายที่มีสิทธิในบ้าน ซึ่งเป็นสินสมรสอยู่อาศัยร่วมกันชั่วคราว หรือระงับซึ่งสิทธิในที่อยู่อาศัยดังกล่าว เพื่อให้คู่สมรสอีกฝ่ายได้อยู่อาศัย

6. ออกคำสั่งให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงออกจากบ้านหรือบางส่วนของบ้านที่อยู่อาศัยร่วมกัน
7. ออกคำสั่งจำกัดมิให้ผู้ก่อเหตุรุนแรงเข้าเขตกำหนด ซึ่งอาจรวมถึงที่อยู่อาศัย ผลของการออกคำสั่งคุ้มครองเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เมื่อศาลมีคำสั่งแล้วย่อมมีผลตลอดระยะเวลาที่กำหนดในคำสั่ง หรือจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง เช่น คู่สมรสที่ได้รับการคุ้มครองแต่งงานใหม่ หรือจนกระทั่งบุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว ภายหลังจากมาไม่ว่าเวลาใดๆ ศาลมีอำนาจบังคับให้ปฏิบัติตามคำสั่งหรือให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายบำรุงรักษาซ่อมแซมที่อยู่อาศัย รวมทั้งอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็นภายในครัวเรือนได้ รวมทั้งบังคับให้ชำระค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดจากการใช้สอยและค่าเช่าถ้ามีด้วย

กรณีที่สอง การออกคำสั่งคุ้มครองจากการถูกรบกวน (non-molestation order) ตามพระราชบัญญัติ FLA 1996 มาตรา 42-62 ให้สิทธิผู้ได้รับความรุนแรงหรือผู้ปกครองเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมร้องขอคุ้มครองจากการถูกรบกวนทำร้าย

คำสั่งคุ้มครองจากการถูกรบกวนตามมาตรา 42(1) หมายถึง คำสั่งกรณีใดกรณีหนึ่งหรือทั้งสองกรณี ดังนี้

1. คำสั่งวางข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการรบกวนทำร้ายผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตน
2. คำสั่งวางข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการรบกวนทำร้ายเด็กซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตน

ผู้มีความสัมพันธ์กับผู้กระทำความรุนแรง มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองการรบกวนทำร้ายได้ การออกคำสั่งคุ้มครองจากการถูกรบกวนทำร้ายให้ศาลพิจารณาถึงการรักษาสุขภาพ ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ยื่นคำร้องคุ้มครองที่จะได้รับประโยชน์จากการคุ้มครอง

ลักษณะของคำสั่งคุ้มครองประกอบด้วย

1. คำสั่งห้ามรบกวนเป็นการทั่วไปหรือกล่าวเป็นการเฉพาะห้ามกระทำการใด อันเป็นการรบกวนหรือทำร้ายหรือทั้งสองกรณีก็ได้
2. คำสั่งห้ามรบกวนโดยกำหนดระยะเวลาแน่นอนหรือจนกว่าจะมีคำสั่งใหม่
3. คำสั่งห้ามรบกวนระหว่างคู่ความในคดีครอบครัวที่อยู่ระหว่างพิจารณาของศาล จนกว่าจะมีคำพิพากษา การถอนฟ้องหรือการจำหน่ายคดี

ซึ่งผู้ร้องขอคุ้มครองอาจแต่งตั้งให้บุคคลอื่นยื่นคำร้องคุ้มครองแทนตน โดยต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ศาลกำหนด โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 60 การออกคำสั่งคุ้มครองที่อยู่อาศัยและคำสั่งคุ้มครองจากการถูกรบกวน ศาลต้องไต่สวนฟังพยานทั้งสองฝ่าย เว้นแต่มีเหตุฉุกเฉินเร่งด่วน ศาลอาจไต่สวนฝ่ายเดียวและออกคำสั่งฝ่ายเดียวได้ กล่าวคือ ไม่ว่ากรณีใดเมื่อศาลเห็นว่าเป็นเพื่อความจำเป็นและความสะดวก ศาลอาจออกคำสั่งคุ้มครองที่อยู่อาศัยหรือคุ้มครองจากการถูกรบกวน แม้ว่าผู้ถูกฟ้องหรือจำเลย ไม่ได้รับหมายเรียกในพฤติการณ์ดังต่อไปนี้ เช่น มีภัยอันตรายอาจเกิดกับผู้ร้องหรือเด็กที่เกี่ยวข้อง ถ้าไม่ออกคำสั่งคุ้มครองทันที ผู้ร้องหรือเด็กนั้นอาจได้รับอันตรายจากผู้ก่อเหตุหรือจำเลยอีก หรือความปรากฏว่าผู้ก่อเหตุหรือจำเลยจะกระทำการยับยั้งหรือขัดขวางไม่ให้ผู้ร้องใช้สิทธิยื่นคำร้องขอคุ้มครอง หรือมีเหตุที่น่าเชื่อว่า ผู้ก่อเหตุหรือจำเลยแทรกแซงการใช้สิทธิยื่นคำร้องขอคุ้มครองจนกว่าจะเกิดความเสียหายหรือไม่ได้รับการคุ้มครอง

กรณีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองและอำนาจจับกุม ถ้าปรากฏว่าผู้ก่อเหตุรุนแรงในครอบครัวมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะข่มขู่ หรือก่อเหตุรบกวนทำร้ายผู้ร้องหรือเด็กอีก ศาลจะออกคำสั่งให้จับกุม พร้อมกับคำสั่งคุ้มครองก็ได้ เว้นแต่ศาลจะได้พิจารณาพฤติการณ์ทั้งปวงแล้วเป็นที่พอใจว่า ผู้ร้องหรือเด็กได้รับการปกป้องอย่างเพียงพอ ศาลจะไม่ออกคำสั่งให้จับพร้อมกับคำสั่งคุ้มครองก็ได้ ในกรณีที่ศาลได้ออกคำสั่งให้จับกุม ถ้าผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองกระทำการฝ่าฝืนข้อกำหนดในคำสั่งคุ้มครองข้อหนึ่งข้อใด เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมได้ทันทีโดยไม่ต้องให้ศาลออกหมายจับได้ ทั้งนี้ เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งคุ้มครอง เมื่อจับกุมแล้วจะต้องรีบนำตัวไปมอบให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาจับกุม ในกรณีศาลไม่ได้ออกคำสั่งให้จับกุมด้วย หากผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในคำสั่งคุ้มครองทั้งหมดหรือบางข้อ ผู้ร้องมีสิทธิร้องขอให้ศาลออกหมายจับได้ แต่ศาลจะออกหมายจับได้ ผู้ร้องต้องสาบานตนและแถลงให้ศาลทราบว่ามีเหตุที่น่าเชื่อว่าผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองนั้น จงใจไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในคำสั่งคุ้มครอง ในกรณีนี้เมื่อมีการจับกุมตัวผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

คุ้มครองตามหมายจับแล้ว ให้นำตัวส่งศาลที่ออกหมายจับทันที ศาลมีอำนาจให้ขังได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ประกันตัวไป

2. การคุ้มครองผู้ที่ถูกคุกคามตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองจากการถูกคุกคาม (The Protection from Harassment Act 1997) PHA 1997

โดยที่กฎหมายครอบครัว FLA 1996 ให้การคุ้มครองเกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์สิน หรือที่อยู่อาศัยและให้การคุ้มครองให้พ้นจากการถูกรบกวนทำร้าย แต่จำกัดเฉพาะผู้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่มีส่วนสัมพันธ์ทางครอบครัวกับผู้ร้องหรือเด็กที่ถูกทารุณกรรมเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองจากการถูกคุกคาม PHA 1997 จึงให้อำนาจศาลออกคำสั่งคุ้มครองบุคคลจากการถูกคุกคามหรือการกระทำใดอันมีลักษณะคล้ายคลึงจากบุคคลที่ไม่มี ความสัมพันธ์ในครอบครัว เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองจากการถูกคุกคาม PHA 1997 กำหนดให้การคุกคามเป็นความผิดอาญาเกิดขึ้นมาอีกฐานหนึ่ง และกำหนดวิธีการเยียวยาทางแพ่ง การคุกคามนั้นจะต้องประกอบด้วย การกระทำใดๆ หรือพฤติกรรมที่น่าอับอายและ รำคาญ (pursuing a course of conduct) สำคัญสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองจากการถูกคุกคาม PHA 1997 แยกได้ดังนี้

1. การคุ้มครองจากการถูกคุกคาม (protection from harassment)

พระราชบัญญัติ PHA 1997 ห้ามกระทำการอันมีลักษณะเป็นการคุกคาม กล่าวคือ มาตรา 1(1) บัญญัติว่า บุคคลจะต้องไม่กระทำการอันมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ การกระทำการใดซึ่ง ถือได้ว่า เป็นการคุกคามบุคคลอื่น หรือกระทำการใดที่ผู้กระทำรู้ว่าเป็นการคุกคามบุคคลอื่น

2. การกระทำอันเป็นการคุกคามผู้อื่นเป็นความผิด คือ ผู้ใดกระทำความผิดคุกคามผู้อื่น เป็นความผิดละเมิด โทษ มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกินกว่าระดับ 5 ของมาตรฐานโทษ หรือทั้งจำทั้งปรับ

3. การกระทำคุกคามและการเยียวยาทางแพ่ง

ซึ่งกำหนดวิธีการเยียวยาทางแพ่งในกรณีที่มีการคุกคามดังต่อไปนี้ คือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการคุกคาม มีสิทธิฟ้องและเรียกค่าเสียหายจากผู้ก่อเหตุคุกคามได้ และมีสิทธิร้องขอ ต่อศาลสูง หรือศาลเมืองให้ออกคำสั่งบังคับหรือข้อกำหนด มิให้กระทำการใดๆ ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งห้ามของศาล ในกรณีเช่นนี้ โจทก์มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับ เพื่อจับกุมจำเลยที่กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งห้ามของศาล ถือว่าเป็นความผิดเมื่อเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ย่อมไม่เป็น ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอีก

4. การออกคำสั่งห้ามรบกวนหรือจำกัดการคุกคาม

ในกรณีที่มีการลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ PHA 1997 แล้วศาลมีอำนาจออกคำสั่งห้ามจำเลยมิให้กระทำการใดอันเป็นการคุกคามผู้เสียหาย คำสั่งที่ศาลจะออกได้ ต้องเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายหรือบุคคลใดๆ ที่ระบุไว้ในคำสั่งเพื่อให้พ้นจากอันตราย คำสั่งห้ามดังกล่าว ย่อมมีผลเฉพาะระยะเวลาใดเวลาหนึ่งหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งใหม่ พนักงานอัยการหรือจำเลยหรือบุคคลใดที่ถูกระบุไว้ในคำสั่งคุ้มครองการคุกคาม มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกคำสั่งให้เปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนเสียได้ และในกรณีจำเลยกระทำการใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งตามบทบัญญัตินี้ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ถือเป็นความผิดทางอาญาและมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ถ้าเป็นคดีหุโทษ จำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ดี ศาล Magistrate จะให้อำนาจจับกุมเฉพาะเมื่อจำเป็นเพื่อให้คำสั่งมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากเจ้าพนักงานมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าจำเลยได้กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวก็อาจถูกจับกุมได้ และต้องนำตัวผู้ถูกจับกุมมาส่งศาล Magistrate ภายใน 24 ชั่วโมง ในกรณีที่ศาล Magistrate ไม่ได้ให้อำนาจจับกุมไว้ในคำสั่งและจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ผู้ร้องอาจขอออกหมายจับเพื่อให้จับกุมจำเลยได้ ผู้ที่กระทำความผิดในการฝ่าฝืนคำสั่งศาลดังกล่าว อาจถูกปรับตั้งแต่ 1,000 ปอนด์ หรือจำคุกไม่เกิน 2 เดือน¹¹⁸

การคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวของอังกฤษนั้น ตามพระราชบัญญัติ FLA 1996 และ PHA 1997 ได้ให้การคุ้มครองผู้ที่ได้รับความรุนแรงกว้างขวางขึ้น มิได้จำกัดเฉพาะบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวเท่านั้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติ PHA 1997 ให้การคุ้มครองกว้างขวางยิ่งขึ้น กำหนดให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาทางแพ่ง โดยเฉพาะข้อกำหนดให้การฝ่าฝืนคำสั่งบังคับหรือคำสั่งคุ้มครองเป็นความผิดอาญาด้วย

3.3 ประเทศออสเตรเลีย

เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ. 1984 นาย Gareth Evans รัฐมนตรียุติธรรมออสเตรเลียได้มอบหมายให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (Law Reform Commission) ทำการศึกษาทบทวนและรายงานสถานการณ์การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและแนวทางแก้ไข ซึ่งต่อมาคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายได้จัดทำรายงานฉบับที่ 30 ค.ศ. 1986 โดยสรุปผลการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปกฎหมาย โดยเสนอให้นำมาตรการออกคำสั่งคุ้มครองทางแพ่ง (Civil protection order) มาใช้ในการคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว (survivor)

¹¹⁸ Bromley, P.M. and Lowe, N.V, "Family Law", 1987, p. 165-166.

และยับยั้งพฤติกรรมรุนแรงของผู้ก่อเหตุอันจะมีขึ้นในอนาคต ซึ่งจากข้อเสนอแนะดังกล่าวทำให้ในปี ค.ศ. 1986 รัฐสภาออสเตรเลียได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญาของสหพันธรัฐ ค.ศ. 1914 (Crime Act 1914) โดยเพิ่มเติมอำนาจให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัว โดยไม่ต้องมีหมายจับ

ในขณะเดียวกัน ในระดับมลรัฐ ก็ได้มีการออกกฎหมายอาญาของมลรัฐ (Crime Domestic Violence Ordinance 1986 ACT) ให้อำนาจศาลแขวงออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้ได้รับความรุนแรงในครอบครัว และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของตำรวจฉบับปี 1927 (Police Ordinance 1927 ACT) ให้ตำรวจมลรัฐมีอำนาจจับกุมกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง ซึ่งในขณะนั้นกฎหมายครอบครัวของสหพันธรัฐ (Family Law Act 1975) มาตรา 114 บัญญัติให้ศาลครอบครัวแห่งออสเตรเลียและศาลครอบครัวมลรัฐออสเตรเลียตะวันตกรวมถึงศาลท้องถิ่นในทุกมลรัฐ มีอำนาจออกคำสั่งในคดีระหว่างคู่สมรสในกรณีที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสรวมทั้งการออกคำสั่งคุ้มครองบุคคล (personal protection) ให้กับคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งบัญญัติไว้ทำนองเดียวกันกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1530 อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประเทศออสเตรเลียมีเสียงเรียกร้องจากผู้ปฏิบัติงาน (พนักงานเจ้าหน้าที่) ในศาลครอบครัวและศาลคดีเด็กว่าอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ควรจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลคดีเด็กและศาลครอบครัว เพราะความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับครอบครัวและเด็กอย่างใกล้ชิด สมควรให้ศาลที่มีความชำนาญเฉพาะด้านเป็นผู้พิจารณา ซึ่งยังมีได้มีข้อสรุปที่ชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงตามข้อเรียกร้องนี้แต่อย่างใด

คำสั่งคุ้มครองบุคคลเป็นคำสั่งที่ห้ามรบกวนหรือก่อความยุ่งยาก (non-molestation) รวมทั้งคำสั่งในกรณีอื่นๆ เพื่อห้ามหรือยับยั้ง (restrain) พฤติกรรมที่เป็นความผิดอาญา (offensive behavior) หรือการรบกวนผู้ร้องอย่างเกินสมควร (undue interference) นอกจากนี้ ยังให้ศาลออกคำสั่งเกี่ยวกับการใช้หรือการครอบครองบ้านที่คู่สมรสอาศัยอยู่ร่วมกัน (matrimonial home) คำสั่งประเภทนี้ อาจมีผลขับไล่คู่สมรสที่ทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งออกไปจากบ้านได้ หรือสถานที่อื่นใดที่ผู้ร้องอยู่อาศัยหรือทำงาน หรือสถานศึกษา หรือสถานที่ทำงานของบุตร แม้สถานที่นั้นจำเลยจะเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียวก็ตาม คำสั่งคุ้มครองบุคคลตามมาตรา 114(1) นี้ คู่สมรสอาจร้องขอได้โดยไม่ต้องดำเนินคดีหย่าหรือกระบวนการอื่นๆ ตามกฎหมายครอบครัว และในกรณีเร่งด่วน ศาลอาจออก

คำสั่งโดยกระบวนการพิจารณาคำร้องฝ่ายเดียวได้¹¹⁹ อีกทั้งกระบวนการในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองของศาลครอบครัวใช้การพิสูจน์พยานหลักฐานในทางแพ่งที่มีความน่าเชื่อถือกว่า

เมื่อศาลครอบครัวออกคำสั่งคุ้มครองคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามกฎหมายครอบครัว มาตรา 114(1) ผู้ได้รับคำสั่งจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาล หากมีพฤติการณ์ปรากฏว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ศาลมีอำนาจลงโทษปรับไม่เกิน 1,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือให้หาประกันหรือลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งอาจเป็นโทษปรับหรือจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับก็ได้ นอกจากนี้ ศาลอาจกำหนดอำนาจจับกุมตามคำสั่งคุ้มครองบุคคล หากจำเลยได้กระทำหรือขู่จะรู้ว่าจะทำร้ายร่างกายหรือมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจำเลยจะกระทำการเช่นนั้น อย่างไรก็ตามศาลจะออกคำสั่งให้จับกุมผู้กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งได้เฉพาะเมื่อผู้ร้องได้ร้องขอโดยเจาะจงให้กระทำเช่นนั้น เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจมีเหตุอันควรสงสัยว่าคำสั่งที่ให้อำนาจจับกุมได้ถูกฝ่าฝืนก็สามารถจับกุมได้ทันที แต่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดได้ก็ต่อเมื่อผู้ร้องให้ศาลดำเนินการกับผู้กระทำการฝ่าฝืน มิฉะนั้นศาลต้องปล่อยตัวผู้กระทำความผิดทันที โดยไม่ต้องมีหมายจับและต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายใน 24 ชั่วโมง

ผู้มีสิทธิร้องขอคุ้มครองจากศาล โดยปกติเฉพาะคู่สมรสที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายเท่านั้นที่สามารถร้องขอคุ้มครองได้แต่ในบางรัฐ เช่น มลรัฐนิวเซาท์เวลส์ มลรัฐออสเตรเลียใต้ และมลรัฐออสเตรเลียตะวันตก อนุญาตให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองจากศาลเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายได้ด้วย กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการร้องขอคำสั่งคุ้มครองในมลรัฐออสเตรเลียใต้และออสเตรเลียตะวันตก คือ ต้องร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกผู้กระทำความผิดมาทำการไต่สวน แต่มลรัฐนิวเซาท์เวลส์นั้น ผู้กระทำความผิดอาจถูกเรียกตัวมาศาล โดยหมายเรียกและถ้าเป็นกรณีความผิดร้ายแรงก็อาจจะใช้หมายจับได้

มลรัฐออสเตรเลียใต้มีกฎหมายเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองโดยการแก้ไขกฎหมาย ซึ่งในมาตรา 99 ให้ Court of summary jurisdiction มีอำนาจเหนือคดีที่จำเลยได้กระทำ หรือขู่จะกระทำการบางอย่าง และน่าเชื่อว่าจะมีการกระทำซ้ำต่อไปหากไม่มีการยับยั้งจากศาล จึงให้อำนาจศาลออกคำสั่งยับยั้งมิให้จำเลยกระทำการใดๆ ที่ยังผลให้เกิดอันตรายใดๆ ต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ร้อง หรือลักษณะที่เป็นความผิดอาญาซึ่งมีที่นำไปสู่การฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย โดยศาลมีอำนาจออกคำสั่งยับยั้งจำเลยได้เท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้จำเลยกระทำการในลักษณะที่น่าหวาดกลัวดังกล่าว ส่วนกฎหมายของมลรัฐควีนแลนด์ Peace and Good Behavior Act 1982

¹¹⁹ Australian Law Reform Commission, "Domestic Violence", Report No. 30, 1986, p. 35.

อนุญาตให้ศาล Magistrate's Court มีอำนาจออกคำสั่งได้หากเห็นว่าจำเลยมีพฤติกรรมที่น่าเชื่อว่าจะทำร้ายร่างกายผู้ร้อง และหากจำเลยฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองของศาลจะเป็นความผิดอาญาอย่างหนึ่ง¹²⁰

มลรัฐนิวเซาท์เวลส์ มาตรา 547 AA ได้กำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับคำสั่งสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา โดยอนุญาตให้คู่สมรสหรือเจ้าพนักงานตำรวจยื่นคำร้องถึงความหวาดกลัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ดังนั้นในการพิจารณาคดี ศาลจึงมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความปลอดภัยของจำเลย ซึ่งปกติจะกำหนดให้จำเลยแยกไปอยู่ห่างจากผู้ร้อง และหากเป็นกรณีที่ผู้ร้องต้องการอยู่ร่วมกันต่อไป คำสั่งของศาลอาจกำหนดเพียงว่า ห้ามจำเลยทำร้ายร่างกาย หรือกระทำการรบกวนหรือก่อความยุ่งยาก หรือรังควานผู้ร้องอีก คำสั่งนี้มีผลใช้บังคับได้ไม่เกิน 6 เดือน นอกเหนือจากกระบวนการพิจารณาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในมลรัฐออสเตรเลียใต้ มลรัฐออสเตรเลียตะวันตก มลรัฐนิวเซาท์เวลส์ และ Australian Capital Territory ศาลมีอำนาจออกคำสั่งผู้ร้องได้ทันที แต่หลังจากนั้นต้องส่งหมายเรียกให้จำเลยมาศาลเพื่อให้โอกาสจำเลยโต้แย้งคัดค้านคำสั่งได้ นอกจากนั้น ศาลยังมีอำนาจออกคำสั่งขับไล่จำเลยให้ออกไปจากบ้านของกลุ่มสมรสได้ โดยเป็นมาตรการชั่วคราวส่วนหนึ่งของคำสั่งคุ้มครองที่ออกโดยศาล แต่คำสั่งนี้ไม่มีผลกระทบต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแต่อย่างใด

ผลจากการที่ศาลออกคำสั่งคุ้มครอง การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเป็นความผิดอาญาในตัวเอง นอกจากนั้น เจ้าพนักงานตำรวจในมลรัฐออสเตรเลียใต้ มลรัฐออสเตรเลียตะวันตก มลรัฐนิวเซาท์เวลส์ และ Australian Capital Territory อาจทำการจับกุมผู้กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งโดยไม่มีหมายจับได้ การที่กฎหมายบัญญัติให้การฝ่าฝืนคำสั่งของศาลเป็นความผิดอาญาขึ้นใหม่เช่นนี้ ก็เท่ากับเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบในทางอาญาให้กับตัวจำเลยเพิ่มขึ้น และยิ่งไปกว่านั้น การพิสูจน์ว่าตัวจำเลยกระทำการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองหรือไม่ก็จะมี ความง่ายกว่าการพิสูจน์ในเรื่องอื่นๆ เช่น การพิสูจน์ในเรื่องของลักษณะหรือรูปแบบที่จะถือว่าเป็นการทำร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสามี

3.4 ประเทศสิงคโปร์

แต่เดิมในปี ค.ศ. 1985 รัฐสภาประเทศสิงคโปร์ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยผู้หญิงฉบับ ค.ศ. 1961 (Woman's Charter 1961) บทที่ 353 หมวดที่ 7 ตั้งแต่มาตรา 64-67 บัญญัติคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัว โดยให้ศาลจังหวัด (District Court) หรือศาลแขวง (Magistrate

¹²⁰ Lansdowne, Robyn, "Domestic Violence Legislation in New South Wales", UNSW Law Journal, 1985, p. 80-105.

Court) มีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (protective order) หรือ PO หรือคำสั่งคุ้มครองในเหตุฉุกเฉิน (Expedited Order) หรือ EO เมื่อผู้ถูกคำสั่งบังคับกระทำการฝ่าฝืนมีบทลงโทษปรับหรือจำคุก ถ้าเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองซ้ำมีบทเพิ่มโทษปรับหรือจำคุก ในกรณีฝ่าฝืนคำสั่งอุปถัมภ์ถือเป็นละเมิดอำนาจศาล มีบทบังคับลงโทษทางอาญาเช่นกัน จึงทำให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพที่ได้รับ ความรุนแรงในครอบครัวมีประสิทธิภาพมากกว่าของบางประเทศ โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยผู้หญิง ค.ศ. 1961 (Woman’s Charter 1961) นั้นได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง จงใจหรือเจตนาหรือพยายามที่จะข่มขู่สมาชิกในครอบครัวอยู่ในความกลัว การทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว การหน่วงเหนี่ยวกักขัง การล่วงละเมิดต่อบุคคลในครอบครัว โดยบุคคลในครอบครัวตามกฎหมายฉบับนี้ หมายถึง คู่สมรสหรืออดีต คู่สมรส บุตร หมายความว่ารวมถึงบุตรบุญธรรม บิดามารดา พ่อตาหรือแม่ยาย พี่ชายหรือน้องสาว รวมทั้งญาติอื่นๆ ที่มีสถานะเป็นบุคคลในครอบครัว ต่อมาภายหลังในปี ค.ศ. 2014 รัฐสภาประเทศสิงคโปร์ได้ตราพระราชบัญญัติ Family Justice Act 2014 มาตรา 5 กำหนดให้จัดตั้งศาลครอบครัวและศาลเยาวชนขึ้น กำหนดให้มีอำนาจศาลครอบครัวเช่นเดียวกับศาลแขวง¹²¹ กล่าวคือ มีเขตอำนาจในการดำเนินคดีอาญาในกรณีที่มีความรุนแรงในครอบครัวเกิดในอาณาเขตของประเทศสิงคโปร์ บนเรือหรืออากาศยาน หรือบุคคลซึ่งมีสัญชาติสิงคโปร์และเหตุเกิดในทะเลหรืออากาศยาน และกรณีใดๆ ที่กฎหมายกำหนดให้อยู่ใน

¹²¹ Section 50.—(1) Subject to subsection (2), a District Court exercising criminal jurisdiction shall have —

(a) the jurisdiction and powers conferred on it by the Criminal Procedure Code (Cap. 68) and any other written law; and

(b) without prejudice to the generality of paragraph (a), the power to order medical examination of a person who is an accused in any criminal proceedings where the physical or mental condition of the person is relevant to any matter in question in the proceedings.

(2) The criminal jurisdiction of a District Court shall be exercisable where the offence is committed

—

(a) within Singapore;

(b) on board any ship or aircraft registered in Singapore;

(c) by any person who is a citizen of Singapore on the high seas or on any aircraft; and

(d) in any place or by any person if it is provided in any written law that the offence is triable in Singapore.

อำนาจของศาลแขวงสิงคโปร์ โดยมาตรา 76 (a)(b) บัญญัติให้แก้ไขเพิ่มเติม Woman's Charter 1961 ในส่วนของคำนิยามมาตรา 2 ให้ “ศาล” ในส่วนที่ 7 ให้หมายถึง ศาลครอบครัว¹²²

3.5 มาเลเซีย

รัฐสภามาเลเซียได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงในครอบครัว เมื่อปี ค.ศ. 1994 (Domestic Violence Act 1994 หรือ DVA) และมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งพระราชบัญญัติ DVA ฉบับนี้ให้อำนาจศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (Protective Order หรือ PO) บุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเร่งด่วน ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวในเหตุฉุกเฉิน IPO ได้ โดยในพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมายของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การจงใจหรือเจตนาวางหรือพยายามที่จะวางเหยื่อในความกลัวของการบาดเจ็บทางกายภาพ ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางกายภาพ การบังคับหรือการคุกคามหรือการกระทำทางเพศ หรือการกักขังหน่วยหนึ่งหรือก่อให้เกิดความเสียหายหรือการทำลายหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดหรือรู้ว่ามันมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความทุกข์หรือความรำคาญ โดยบุคคลภายในครอบครัวนั้น ตามพระราชบัญญัตินี้หมายถึง คู่สมรส อดีตคู่สมรส เด็ก คนชรา หรือสมาชิกคนอื่นในครอบครัว

อย่างไรก็ตาม จากการรายงานขององค์กรช่วยเหลือผู้หญิง (Woman's Aid Organization หรือ WAO) เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2001 พบว่า ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่ลงตัวเกี่ยวกับการจัดหน่วยงานในระบบราชการที่จะเข้ามารับผิดชอบดูแลในส่วนนี้ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ยังเห็นว่า การใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัวภายในครอบครัวจึงไม่ยากเข้าไปเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ตัวบทกฎหมายเองก็มีปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ขาดมาตรการบังคับที่ทรงประสิทธิภาพ เนื่องจากในกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองก็ไม่มีบทบัญญัติกำหนดความรับผิดและโทษเอาไว้ และแม้จะมีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองซ้ำก็ไม่มีบทลงโทษหรือเพิ่มเติมที่ชัดเจนนั่นเอง

¹²² Section 76. “The Women’s Charter (Cap. 353, 2009 Ed.) is amended —

(a) by inserting, immediately after the definition of “Conciliation Officer” in section 2, the following definition:

““court” —

(b) for the purposes of Part VII, means a Family Court; and...”

หากมองในแง่เนื้อหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ประเทศมาเลเซียนับได้ว่าเป็นประเทศที่มีการคุ้มครองและฟื้นฟูผู้เยาว์ที่ถูกกระทำรุนแรงโดยบุคคลในครอบครัวที่มีความก้าวหน้าประเทศหนึ่ง โดยจะเห็นได้ว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและฟื้นฟูผู้เยาว์ถึง 2 ฉบับด้วยกัน กล่าวคือ

1. The Child Act 2001 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกิดจากการอนุวัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กโดยสาระสำคัญของกฎหมายได้กำหนดมาตรการคุ้มครองและฟื้นฟูแก่เด็กหรือเยาวชนในกลุ่มเสี่ยง ดังต่อไปนี้

- 1) เด็กซึ่งต้องการการดูแลและคุ้มครอง
- 2) เด็กซึ่งได้รับการคุ้มครองและได้รับการฟื้นฟู
- 3) เด็กซึ่งถูกลักพาหรือถูกขายน
- 4) เด็กซึ่งถูกกระทำความผิด
- 5) เด็กซึ่งได้รับการควบคุม

นอกจากนี้ ยังได้มีการกำหนดให้มีการจัดตั้งศาลเด็กขึ้นมาโดยเฉพาะ รวมทั้งได้จัดตั้งกระทรวงพัฒนาสังคมและความเป็นเอกภาพของชาติ (The Ministry of National Unity and Social Development) อีกด้วย

2. The Domestic Violence Act 1994 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว โดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ เด็กซึ่งได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี และเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้กระทำความผิด

1) การกระทำ คือ การพยายามหรือกระทำโดยเจตนาที่ทำให้เด็กกลัวว่าจะเป็นอันตรายต่อร่างกาย (Physical injury)

2) การก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายเด็กโดยใช้กำลังหรือขู่ว่าจะกระทำใดๆ อันพึงคาดหมายได้ว่า เป็นอันตรายแก่ร่างกาย การบังคับหรือขู่ข่มขู่ให้เด็กมีความสัมพันธ์ทางเพศ การหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังฝ่าฝืนต่อความสมัครใจของเด็ก และในขณะเดียวกัน กฎหมายได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับ “บุคคลในครอบครัว” ที่ทำร้ายเด็กไว้ว่า อาจหมายถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือหลายคน ดังต่อไปนี้

- พ่อหรือแม่
- พี่หรือน้อง
- ญาติอื่นใด

นอกจากนี้ The Domestic Violence Act 1994 ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงสวัสดิการสังคมเพื่อคุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำทารุณแรงในครอบครัวไว้ดังนี้

1. ช่วยเหลือผู้เยาว์ที่เป็นเหยื่อของการกระทำทารุณแรงในครอบครัว เพื่อฟ้องร้องโทษในความผิดดังกล่าว
2. จัดหาหรือจัดเตรียมการเดินทางให้เด็กไปยังสถานที่พัก หรือสถานที่ให้ความช่วยเหลือ
3. จัดหาหรือจัดเตรียมการเดินทางให้เด็กไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด หรือรับบริการทางการแพทย์เพื่อบำบัดและรักษาอาการบาดเจ็บ
4. ต้องอธิบายให้เด็กซึ่งเป็นเหยื่อได้เข้าใจถึงสิทธิของตน
5. เดินทางไปกับผู้เยาว์ซึ่งเป็นเหยื่อไปยังที่พักของเด็กเพื่อเก็บของใช้ส่วนตัว

ในส่วนของมาตรการในการป้องกันเด็กจากการถูกระทำทารุณแรงในครอบครัว The Domestic Violence Act 1994 ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งอยู่ในเหตุการณ์หรือพบเห็นการกระทำทารุณแรงในครอบครัว หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำทารุณแรงโดยใช้ความทารุณแรงในครอบครัวมีหน้าที่ในการแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งสังกัดกระทรวงสวัสดิการสังคม ทั้งนี้ ผู้แจ้งเหตุที่ได้กระทำโดยสุจริต จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาทหรือความผิดอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับมาตรการในการฟื้นฟูเด็กที่ถูกกระทำทารุณแรงในครอบครัว จากการศึกษาพบว่า The Domestic Violence Act 1994 ได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งเพื่อฟื้นฟูเด็กซึ่งถูกระทำทารุณแรงในครอบครัว โดยศาลที่รับฟ้องคดีที่ใช้ความทารุณแรงในครอบครัวมีอำนาจที่จะออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว (Interim Protection Order) เพื่อสั่งห้ามบุคคลที่ถูกฟ้องใช้ความทารุณแรงต่อเด็กจนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้นลง นอกจากนี้ ศาลยังมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครอง (Protection Order) ในกรณีดังต่อไปนี้

1. คำสั่งคุ้มครองเพื่อมิให้บุคคลใช้ความทารุณแรงต่อผู้เยาว์ที่อาศัยอยู่ด้วย
 2. เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่จะให้ความปลอดภัยแก่ผู้เยาว์ ศาลอาจมีคำสั่งดังต่อไปนี้เพิ่มเติม กล่าวคือ
 - 2.1 สั่งมิให้บุคคลทำร้ายเด็กเข้าไปยังที่พักอาศัยที่รัฐจัดให้เด็กพักอาศัยหรือที่พักซึ่งเด็กอาศัยอยู่ รวมทั้งเข้าไปยังโรงเรียนหรือสถาบันอื่นใดเพื่อติดต่อกับเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง
 - 2.2 สั่งห้ามมิให้บุคคลที่ใช้ความทารุณแรงต่อเด็ก ติดต่อกับเด็กเป็นลายลักษณ์อักษร
- ทั้งนี้ คำสั่งดังกล่าวต้องมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือน

2.3 มีอำนาจออกคำสั่งในการจับกุม (Power of Arrest) ในกรณีศาลเชื่อว่าบุคคลที่ศาลได้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว (ตัวผู้กระทำความผิด) อาจจะทำให้อันตรายแก่เด็กอีก ศาลจะมีคำสั่งให้จับกุมบุคคลนั้นไว้ก็ได้ ทั้งนี้ คำสั่งของศาลในกรณีดังกล่าวไม่จำเป็นต้องออกหมายจับแต่อย่างใด

2.4 อำนาจในการสั่งให้มีการชดเชยค่าเสียหาย (Compensation) โดยในกรณีที่เด็กที่เป็นเหยื่อแห่งการกระทำรุนแรงในครอบครัวได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือเป็นอันตรายต่อทรัพย์สิน หรือเสียหายทางการเงิน ทั้งนี้ศาลกำหนดค่าเสียหายโดยคำนึงถึง

1. ความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานแก่ร่างกายหรือจิตใจ
2. การสูญเสียรายได้
3. มูลค่าของความเสียหายต่อทรัพย์สิน
4. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าใช้จ่ายในการหาที่พัก

3. อำนาจในการปรึกษาหารือ (Counseling) กล่าวคือ ในการที่ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองเด็ก ศาลอาจจะมีคำสั่งให้คู่กรณีที่ขัดแย้งกันได้รับการฟื้นฟูบำบัดทางจิตเวชหรือหาวิธีในลักษณะประนีประนอมยอมความกันก็ได้ โดยในการออกคำสั่งของศาลดังกล่าว ศาลมีอำนาจที่จะรับฟังข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่สวัสดิการสังคมหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามที่เห็นสมควร ส่วนในกรณีคู่กรณีที่เป็นมุสลิม ศาลจะต้องรับฟังข้อเสนอแนะของกรมกิจการศาสนาอิสลาม (Islamic Religious Affairs Department) เสมอ

สรุปแล้ว ปัจจุบันหลายประเทศ ใช้คำสั่งคุ้มครองทางแพ่งในการแก้ไขปัญหาการทำร้ายระหว่างบุคคลในครอบครัวอันถือเป็นความรุนแรงในครอบครัว โดยให้ผู้ที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาล โดยให้อำนาจศาลไม่ว่าจะเป็นศาลครอบครัว หรือศาลอื่นออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยให้ยุติการกระทำ ความรุนแรง และมีคำสั่งให้ผู้ก่อเหตุรุนแรง เข้ารับการรักษา แก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือมีคำสั่งห้ามรบกวน หรือแม้กระทั่งในประเทศอังกฤษมีกฎหมายเกี่ยวกับการครอบครองที่อยู่อาศัย โดยให้ผู้ที่ก่อเหตุ ความรุนแรงออกจากที่อยู่อาศัยไปแม้จะเป็นสินสมรสก็ตาม ซึ่งผลของคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพนั้น การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอันมีสภาพบังคับได้ทันที ในประเทศออสเตรเลียนั้น ตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ และยิ่งไปกว่านั้น การพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองหรือไม่ ก็จะมีความง่ายกว่าในการพิสูจน์เรื่องอื่นๆ เช่น การพิสูจน์ในเรื่องลักษณะหรือรูปแบบที่จะถือว่าเป็นการทำร้ายที่เกิดระหว่างคู่สมรส อีกทั้งการเยียวยาแก้ไขฟื้นฟูทางสังคมต่อผู้กระทำรุนแรงก่อนที่จะนำผู้กระทำ

รุนแรงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำรุนแรงได้มีโอกาสแก้ไขกลับตัวกลับใจเพื่อให้ครอบครัวมีโอกาสดำรงอยู่อย่างปกติสุข และครอบครัวไม่เกิดความแตกแยก

เห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันของไทยเรานั้น แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จะได้กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาตีความรุนแรงในครอบครัว แต่ก็ยังประสบปัญหาในการบังคับใช้ โดยไม่มีมาตรการหรือรูปแบบที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การออกมาตรการและรูปแบบเพื่อรองรับการยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ การรับฟังพยานหลักฐาน การออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ การคุ้มครองช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว การกำหนดให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพมีสภาพบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง เป็นต้น การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จึงไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงยังคงเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข รวมทั้งไม่ได้รับการคุ้มครองเยียวยาจากรัฐอย่างจริงจัง หากกำหนดให้ศาลมีมาตรการและวิธีการดำเนินการพิจารณาในการออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่ได้อ้างมาข้างต้น ย่อมเป็นทางเลือกที่ให้กับบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว และการเยียวยาแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวได้ดีและมีประสิทธิภาพมากกว่ามาตรการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังเช่น ในต่างประเทศที่ศาลสามารถกำหนดมาตรการและการดำเนินกระบวนการพิจารณาแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาความเหมาะสมเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาล ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยและต่างประเทศ

ในบทนี้ เนื่องจากการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยในปัจจุบัน ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวขึ้นอยู่กับอัตราโทษของความผิดตามกฎหมายอื่น¹²³ ไม่ว่าจะเป็นความผิดกรรมเดียวกัน หรือความผิดคนละกรรมก็ตาม หากความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีโทษสูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลที่มีเขตอำนาจคือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เช่น ศาลแขวง , ศาลอาญา รวมทั้งขึ้นอยู่กับสถานะของบุคคลในขณะนั้น เช่น ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นทหาร ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีนี้คือ ศาลทหาร เป็นต้น ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของศาลไทยที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว โดยจะวิเคราะห์ถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 แนวคิดทฤษฎีการลงโทษทางอาญา กระบวนการพิจารณาคดี บุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัวต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของต่างประเทศ

4.1 วิเคราะห์ปัญหาความเหมาะสมในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย

4.1.1 วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวในศาลเยาวชนและครอบครัว

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดคำนิยามของคำว่า “ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ผู้เขียนเห็นว่า เจตนารมณ์ของการคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว มุ่งจะให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณา แต่มาตรา 8 วรรคสอง กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว กรณีที่เป็นการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพียงความผิดเดียว ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้ง

¹²³ มาตรา 8 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ปรับ กับกรณีที่ทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดเดียวกันกับกฎหมายอื่น แต่อัตราโทษของกฎหมายอื่นนั้นน้อยกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น ซึ่งการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ล้วนแต่จะเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย เป็นการยากที่จะเป็นการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพียงฐานเดียว ทั้งความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีอัตราโทษน้อยกว่าอัตราโทษของความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ก็มีเพียงความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หากผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดี ผู้ถูกกระทำจะต้องแจ้งความร้องทุกข์เสียก่อน¹²⁴ จึงจะสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อไปได้ แต่เนื่องจากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 เป็นเพียงความผิดลหุโทษ หรือความผิดเล็กน้อย ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกือบทั้งหมดมักจะ ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ในทางปฏิบัติ คดีความรุนแรงในครอบครัวประเภทนี้จึงขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวนน้อยมากหรือแทบจะ ไม่มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งเป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวและมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายแก่กาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 ผลของการกระทำมีความรุนแรงมากขึ้น ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีประสงค์ดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ทำให้คดีความรุนแรงในครอบครัวประเภทนี้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลธรรมดามากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับศาลเยาวชนและครอบครัว

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้น เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นกฎหมายทั่วไปที่รวบรวมเอาหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องใหญ่ๆ จัดเป็นหมวดหมู่¹²⁵ แต่กรณีที่มาตรา 8 วรรคสอง กำหนดว่า หากความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดกรรมเดียวกันกับความผิดตามกฎหมาย

¹²⁴ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

¹²⁵ สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2560 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/knownlgedlaw/2007/09/01/>

อื่น และความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้ศาลธรรมดาที่มีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว โดยพิจารณาจากความผิดตามกฎหมายอื่น ในที่นี้หมายถึง ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นเพียงกฎหมายทั่วไป ผู้เขียนเห็นว่า ไม่ถูกต้อง เนื่องจากความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นการเฉพาะ การกำหนดเขตอำนาจของศาลในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว จึงต้องกำหนดเขตอำนาจศาลโดยคำนึงถึงความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายเฉพาะ แทนที่จะกำหนดเขตอำนาจศาลตามความผิดในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไป เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลพิเศษที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเพื่อพิจารณาคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัวเป็นการเฉพาะอยู่แล้ว การกำหนดให้ศาลธรรมดามีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว โดยพิจารณาจากอัตราโทษของความผิดตามกฎหมายอื่นเป็นหลักเกณฑ์จึง ไม่ถูกต้อง และเท่ากับเป็นนากฎหมายทั่วไปมาใช้บังคับต่างๆ ที่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะอยู่แล้ว

4.1.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้น เหตุผลของการใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ เพราะต้องการให้การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น ได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการและมาตรการที่มีความเหมาะสม และได้รับการแก้ไขฟื้นฟู รวมทั้งปกป้องคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมากกว่า การลงโทษผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำ ความผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ประกอบกับเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว

จากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์เจตนารมณ์ที่สำคัญอยู่ 3 ประการ¹²⁶คือ

1. เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ การกำหนดให้ผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีหน้าที่ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดให้ใช้วิธีการในการฟื้นฟู

¹²⁶ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 82, น. 17-19.

บำบัดรักษา คุณความประพฤติผู้กระทำความผิด ฯลฯ แทนการลงโทษผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวและเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ เป็นต้น

2. เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ การกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ ขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนจัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว เหล่านี้ล้วนเป็นมาตรการทางกฎหมายที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดขึ้น โดยมุ่งหวังให้เกิดการปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวซึ่งอยู่ในสภาวะที่ต้องบอบช้ำทั้งทางสภาพร่างกายและจิตใจ เป็นต้น

3. เพื่อรักษาสัมพันธภาพในครอบครัว ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว หากผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวยังประสงค์ที่จะรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวต่อไป กฎหมายก็เปิดช่องให้โดยการกำหนดให้ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดที่ยอมความได้ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน ซึ่งการประนีประนอมดังกล่าว สามารถกระทำได้ในทุกขั้นตอน อันแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาในกรณีทั่วไป หรือการห้ามมิให้สื่อมวลชนเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวในลักษณะที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักหรือรู้ตัวผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว เด็กหรือสมาชิกในครอบครัว ดังกล่าวรวมถึงตัวผู้กระทำความรุนแรงด้วย เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์จากการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของศาลเยาวชนและครอบครัว และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ทำให้เห็นถึงเจตนารมณ์และความมุ่งหมายในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว เจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน เนื่องจากคดีความรุนแรงในครอบครัว เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัว และหากความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อเด็กหรือเยาวชนแล้ว การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว จะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือผู้เยาว์เป็นสำคัญ

2. เพื่อนำความยุติธรรมที่ค้ำนึ่งถึงลักษณะเฉพาะบุคคลมาใช้ เนื่องจากคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งมีความละเอียดซับซ้อนเกี่ยวพันบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้น เมื่อการกระทำความผิดเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว การพิจารณาคดีจะต้องค้ำนึ่งถึงความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นด้วย ซึ่งแตกต่างจากการกระทำความผิดทั่วไป ไม่มีความสัมพันธ์ในลักษณะใกล้ชิด

3. เพื่อนำวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมมาใช้กับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

4. เพื่อคุ้มครองสถานภาพของครอบครัวไว้ให้ได้

แต่เนื่องจากส่วนเจตนารมณ์ในการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปในศาลธรรมดานั้น ใช้สำหรับการดำเนินคดีกับบุคคลทั่วไปที่ปราศจากสัมพันธ์พิเศษ มีเจตนารมณ์เพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ โดยการลงโทษจะต้องก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด โดยการวัตถุประสงค์ของการลงโทษนั้นก็เพื่อคุ้มครองป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิดมากกว่าเหตุผลอื่น โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญานั้น¹²⁷ ได้แก่ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ช่มชู้ยับยั้ง การตัดความสามารถในการกระทำความผิด การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด และการนำผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคม การจะลงโทษด้วยวิธีใด ย่อมแตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย โทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 นั้น ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากโทษดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานแล้วเชื่อว่าผู้กระทำความผิดกระทำความผิดจริง ศาลก็ต้องพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อเป็นการตอบแทนจากการกระทำความผิดของผู้กระทำ ไม่ว่าจะกระทำต่อชีวิตหรือร่างกาย เสรีภาพหรือแม้แต่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นการทั่วไปเป็นหลักสำคัญ ส่วนวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาหลังจากพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดเรียบร้อยแล้ว ประกอบกับวิธีพิจารณาคดีอาญา ได้แก่ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ก็เป็นวิธีพิจารณาที่ใช้บังคับกับคดีอาญาทั่วไปไม่ใช่คดีที่มีลักษณะพิเศษ นอกจากนี้ในการฟ้องผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีอาญาต่อศาลโดยปรกตินักงานอัยการจะไม่ได้บรรยายในคำฟ้องว่าจำเลยกับผู้เสียหายในคดีมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องเป็นสามีภริยา ในเบื้องต้นศาลจึงไม่อาจทราบได้ว่า ผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน ต่อเมื่อมีการสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงและรายงานข้อเท็จจริงให้ศาลทราบ หรือสืบพยาน ศาลมิได้แยกพิจารณาว่า เป็น

¹²⁷ อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 62, น. 65-68.

การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลภายในครอบครัวเป็นการเฉพาะ และการลงโทษผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว มิได้ยุติพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงได้ เป็นเพียงเพื่อลงโทษผู้กระทำความรุนแรงตามพฤติการณ์เท่านั้น อย่างมากศาลอาจใช้มาตรการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษไว้โดยกำหนดระยะเวลา เพื่อปรามมิให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิดซ้ำอีกเท่านั้น ทั้งกระบวนการลงโทษก็มีได้มีกระบวนการแก้ไข พื้นฟูพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงแต่อย่างใด

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จะเห็นว่า กฎหมายทั้งสองฉบับ มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งที่จะคุ้มครองและมุ่งรักษาสถานภาพของครอบครัวเป็นสำคัญ¹²⁸ โดยนำวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมในการแก้ไขตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นไกล่เกลี่ย การประนีประนอมยอมความ รวมทั้งมาตรการต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวสามารถกลับตัวได้ และคงสถานภาพของครอบครัวไว้ต่อไป ซึ่งแตกต่างการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในศาลยุติธรรมทั่วไป มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งจะพิสูจน์การกระทำความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาร่าง พ.ร.บ. จัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.... ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ กำหนดไว้ในมาตรา 8 วรรคสอง โดยการฟ้องคดีความรุนแรงในครอบครัว ให้ฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งหมด ในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9) โดยนางจันทร์ศิริ สุคนธญา ตัวแทนจากสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้เหตุผลว่า เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องการให้ชำระคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว แต่จะต้องเป็นการกระทำที่อยู่ในความหมายของคำนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว”¹²⁹ เห็นได้ชัดว่า เจตนารมณ์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ร่างกฎหมาย ก็ประสงค์ให้คดีความรุนแรงในครอบครัวที่อยู่ในคำนิยาม ต้องได้รับการพิจารณาคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว แต่เหตุที่ภายหลังคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9) พิจารณาแก้ไขทบทวนแล้ว กำหนดให้กรณีความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่า ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาโดยให้เหตุผลว่าเพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งที่การ

¹²⁸ สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2560 จาก <http://www2.thaihealth.or.th/Content/21595>

¹²⁹ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 112.

กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว จึงเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงเจตนารมณ์แล้ว การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวจึงจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาจากศาลเยาวชนและครอบครัวเพียงศาลเดียว

4.1.3 วิเคราะห์ปัญหาในการใช้วิธีพิจารณาความอาญาในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น มีการดำเนินคดีในศาลที่มีเขตอำนาจแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความผิดตามกฎหมายอื่นที่ถูกฟ้องรวมอยู่ด้วย หากความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว จะต้องฟ้องคดียังศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น ดังนั้น คดีความรุนแรงในครอบครัว จะอยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอาญาแล้วแต่กรณี¹³⁰

การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น อยู่ในเขตอำนาจของศาลใดแล้วขึ้นอยู่กับอัตราโทษของความผิดตามกฎหมายอื่นที่รวมอยู่ด้วย จึงจำเป็นต้องพิจารณาต่อว่า การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของแต่ละศาลนั้นใช้วิธีพิจารณาคดีแบบใดและมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

ดังได้กล่าวมาในบทที่ 2 เมื่อการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 14 กำหนดว่า หากพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐานไว้เป็นการเฉพาะ ให้นำวิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐานของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับ โดยอนุโลม หมายความว่า ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น จะต้องใช้วิธีพิจารณาความอาญาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเป็นหลัก แต่ในส่วนเกี่ยวกับวิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน ให้ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวบังคับใช้ แต่หากในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ไม่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ก็ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความ การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐานมาใช้บังคับ โดยอนุโลม โดยบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว อยู่ในหมวด 10 มาตรา 102-130

¹³⁰ มาตรา 8 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

แต่ถ้าคดีความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง ศาลจังหวัดหรือศาลอาญาแล้ว การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว จะนำวิธีพิจารณาคดีความอาญาในศาลแขวงหรือวิธีพิจารณาคดีความอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นหลัก แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน หากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณา การยื่น และการรับ ฟังพยานหลักฐานของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม¹³¹

ความแตกต่างระหว่างลักษณะของการบังคับใช้วิธีพิจารณาความอาญาในศาลเยาวชน และครอบครัวกับวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปนั้น มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การใช้วิธีพิจารณา ความอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มาตรา 114 กำหนดให้ การพิจารณาคดีอาญา ไม่ต้อง ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้โอกาสบุคคลที่เกี่ยวข้อง แลกงข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นในระหว่างพิจารณาคดีได้¹³² ซึ่งแตกต่างกับวิธีพิจารณา ความอาญาทั่วไปนั้น จะต้องดำเนินการพิจารณาโดยเคร่งครัด ไม่สามารถยืดหยุ่นได้ จะต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปตามบัญญัติโดยเคร่งครัด

นอกจากนี้วิธีพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 14 กำหนดให้ นำวิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณา คดีอาญานั้น บัญญัติไว้ในหมวดที่ 10 มาตราที่ 102-130 โดยมาตรา 107 กำหนดว่า การพิจารณา คดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นจะต้องกระทำในห้องที่มีชื่อห้องพิจารณา แต่ถ้าอยู่ใน วิสัยที่ไม่สามารถทำได้ ให้ใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งในปัจจุบัน ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีห้องพิจารณาคดีจะใช้ห้องพิจารณาคดีที่มีลักษณะ

¹³¹ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

¹³² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 114 บัญญัติไว้ว่า

“การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณา ความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ง่ายกับต้องให้โอกาสจำเลยรวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้อง แลกง ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นตลอดจนระบุและซักถามพยานได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ในระหว่างที่มีการ พิจารณาคดีนั้น”.

แตกต่างจากห้องพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ลักษณะของห้องจะมีลักษณะเป็นกันเอง บรรยากาศภายในห้องพิจารณาไม่ตึงเครียด ผู้พิพากษา อัยการ ที่ปรึกษากฎหมายไม่จำเป็นต้องสวมชุดครุยพิจารณา เช่นการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป แตกต่างการพิจารณาคดีอาญาในศาลยุติธรรมทั่วไป ห้องพิจารณาคดีจะมีลักษณะเป็นทางการ บัลลังก์ของผู้พิพากษา จะอยู่สูงจากพื้น ผู้พิพากษา อัยการและทนายความ จะต้องสวมชุดครุยในขณะปฏิบัติ ทำให้บรรยากาศภายในห้องพิจารณามีลักษณะดูเคร่งเครียด

ผู้เขียนเห็นว่า เจตนารมณ์ในการแก้ปัญหาในครอบครัว คือการมุ่งรักษาสถานภาพของครอบครัวไว้ให้ได้ มิใช่เจตนามุ่งลงโทษเหมือนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ดังนั้น กระบวนการพิจารณาจะต้องมีลักษณะไม่เป็นทางการ ให้ผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว รู้สึกเป็นธรรมชาติ ไม่รู้สึกกลัว และเปิดโอกาสให้ผู้กรณีสามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุของการกระทำ ความรุนแรงได้แท้จริง

เกี่ยวกับการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เห็นว่า เนื่องจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดซับซ้อนและเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด และมีลักษณะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวจึงควรได้รับการพิจารณาคดีที่เหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ของครอบครัวไว้และเพื่อให้ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวรู้สึกผ่อนคลาย ลดการใช้อารมณ์ในการตัดสินใจแก้ปัญหา เพื่อเป็นการลดการเผชิญหน้าในกรณีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ยังไม่อยู่ในสถานะที่สามารถเผชิญหน้ากันได้ และสร้างความเข้าใจให้กับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องแยกพิจารณาออกจากคดีอาญาทั่วไป ซึ่งการพิจารณาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัว กำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นจะต้องกระทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีอาญา แต่ถ้าวอยู่ในวิสัยที่ไม่สามารถทำได้ ให้ใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวไม่มีการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลพิเศษที่พิจารณาเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัวเท่านั้น ดังนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงไม่ประสบปัญหาการพิจารณาคดีปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา แต่การพิจารณาคดีความรุนแรงในศาลยุติธรรมทั่วไปนั้น โดยปรกติศาลยุติธรรมทั่วไปเป็นศาลธรรมดา มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ดังนั้น การกำหนดให้ศาลยุติธรรมทั่วไปมีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวอาจทำให้การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดาได้ หรือถ้าหากพิจารณาคดีไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา อาจทำให้การ

พิจารณาคดีธรรมด่าซ้ำไป เป็นสาเหตุให้กระบวนการยุติธรรมล่าช้า และอาจเป็นผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม

การพิจารณาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น จะต้องกระทำเป็นการลับ และเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้น¹³³ จึงจะมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ การพิจารณาคดีไม่ต้องพิจารณาตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด ใช้อ้อยคำที่สามารถเข้าใจง่าย¹³⁴ ซึ่งแตกต่างกับวิธีพิจารณาคดีอาญาทั่วไปของศาลยุติธรรมทั่วไป การพิจารณาคดีประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปรับฟังการพิจารณาได้ แม้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับคู่ความในการพิจารณาคดี ไม่สามารถพิจารณาคดีเป็นการลับได้

ดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาที่ละเอียดซับซ้อนระหว่างบุคคลในครอบครัว การแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวจำเป็นต้องมีมาตรการและวิธีการที่สามารถยืดหยุ่นได้ สามารถประนีประนอมยอมความได้ไม่ว่าจะอยู่ในการพิจารณาเพียงใด การนำคดีความรุนแรงในครอบครัวให้ศาลยุติธรรมทั่วไปพิจารณาคดี และนำเอาวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปไปใช้บังคับ จึงไม่เป็นการเหมาะสมอย่างยิ่ง ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีเจตนารมณ์ที่มุ่งจะคุ้มครองและมุ่งรักษาสถานภาพของครอบครัวเป็นสำคัญ โดยนำวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมในการแก้ไขตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งมาตรการต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวสามารถกลับตัว และคงสถานภาพของครอบครัวไว้ต่อไป วิธีพิจารณาความอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มีลักษณะยืดหยุ่น เป็นกันเอง สามารถพิจารณาเป็นการลับ และกำหนดบุคคลที่จะเข้าร่วมในห้องพิจารณาคดีได้ และสามารถพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวได้เป็นส่วนลัดชัดเจน ไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีอาญาธรรมดา

¹³³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 108 บัญญัติไว้ว่า “การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้กระทำเป็นการลับ และเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ ซึ่งได้แก่

- (1) จำเลย ที่ปรึกษากฎหมายของจำเลย และผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (2) บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย
- (3) พนักงานศาล และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร
- (4) โจทก์ และทนายโจทก์
- (5) พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม
- (6) พนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นของสถานพินิจ
- (7) บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต

¹³⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 114.

แตกต่างกับศาลธรรมดา ซึ่งมีวิธีพิจารณาอย่างเคร่งครัด ไม่สามารถยืดหยุ่นได้ ไม่สามารถพิจารณาเป็นการลับหรือกำหนดบุคคลที่จะเข้าร่วมฟังการพิจารณาได้ และการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวอาจปะปนกับการพิจารณาคดีอาญาธรรมดา หรือหากสามารถแยกพิจารณาได้ ก็อาจทำให้การพิจารณาคดีธรรมดา อาจได้รับความล่าช้า และส่งผลให้สูญเสียความยุติธรรมได้ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนเห็นว่า ศาลเยาวชนและครอบครัว จึงมีความเหมาะสมในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าศาลยุติธรรมทั่วไปที่ใช้วิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปในการพิจารณา

4.1.4 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการมีผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้มี “ผู้พิพากษาสมทบ” ช่วยเหลือในการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคดี ส่วนในการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวนั้น จะมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะหรือไม่นั้น หากมีกรณีเกี่ยวกับผลประโยชน์หรือผู้เยาว์มีส่วนได้เสียในคดีแล้ว จะต้องเป็นผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วย แต่หากในคดีนั้น ไม่มีผู้เยาว์หรือผู้เยาว์แต่ไม่มีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์เกี่ยวข้อง หากคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายไม่ประสงค์จะให้เป็นผู้พิพากษาสมทบ ศาลไม่จำเป็นต้องจัดให้ผู้พิพากษาสมทบก็ได้

ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ในทางปฏิบัติไม่มีการนำผู้พิพากษาสมทบเข้ามาร่วมในการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว

เกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มีการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ และกำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบว่าผู้พิพากษาสมทบต้องได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลที่คณะกรรมการตุลาการได้คัดเลือกไว้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงตามกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2519) ผู้สมัครเป็นผู้พิพากษาสมทบต้องเป็นผู้ที่จะได้ประกาศนียบัตรไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญ หรือเทียบเท่า นอกจากนี้ผู้พิพากษาสมทบยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม¹³⁵ ดังนี้

1. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
2. มีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัว มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี

¹³⁵ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

3. มีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เว้นแต่พื้นฐานความรู้ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นผู้พิพากษาสมทบ

4. มีความสุขุมรอบคอบ ทัศนคติ อัจฉริยะ และความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

5. ไม่เป็นข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาหรือทนายความ

โดยก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบจะต้องได้รับการอบรมความรู้และผ่านการทดสอบเรื่องเจตนาธรรมและการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์การให้คำปรึกษาแนะนำ และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตลอดจนหน้าที่ของตุลาการ โดยผู้ที่เข้าทำหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบนั้น จะต้องผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนดของศาลเยาวชนและครอบครัวดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของศาลเยาวชนและครอบครัว
2. การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนก่อนศาลมีคำพิพากษา
3. การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนหลังศาลมีคำพิพากษา
4. พระธรรมนูญศาลยุติธรรม
5. กฎหมายลักษณะพยาน
6. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
7. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
8. อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษา

ผู้เขียนเห็นว่า ผู้พิพากษาสมทบนั้น เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตครอบครัวไม่ว่าจะมีหรือเคยมีบุตรหรืออาจจะต้องประกอบอาชีพเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและครอบครัว ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้ สามารถเข้าช่วยเหลือและให้คำแนะนำในมุมมองและความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตหรือใช้ชีวิตของครอบครัว แก่ผู้พิพากษาในกระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัวอาจจะยังขาดความประสบการณ์ในการใช้ชีวิตครอบครัว และไม่เข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว เช่น ผู้พิพากษาสมทบ จึงเป็นการดีกว่าที่จะนำเอาผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันในคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัว ยังไม่มีการนำผู้พิพากษาสมทบเข้ามาใช้ในคดีความรุนแรงในครอบครัว

แต่ในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลยุติธรรมทั่วไปนั้น ไม่มีการนำเอาผู้พิพากษาสมทบเข้ามาช่วยเหลือและให้ความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคดีความรุนแรงในครอบครัว มีเพียงแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว

ดังนั้น ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว จึงมีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาคดีความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างแท้จริง และสามารถให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมาก เพียงแต่ในปัจจุบันยังไม่มีการนำเอาผู้พิพากษาสมทบเข้ามาร่วมพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีการแก้ไขกฎหมายให้มีการนำเอาผู้พิพากษาสมทบเข้ามาร่วมพิจารณาในคดีความรุนแรงในครอบครัว จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาคดีความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหาคดีความรุนแรงในครอบครัวอย่างยิ่งกว่าการนำเอาคดีความรุนแรงในครอบครัวไปให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมทั่วไปพิจารณา¹³⁶

4.1.5 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการมีที่ปรึกษากฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 14 กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐานของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาใช้โดยอนุโลม ซึ่งในกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผู้กระทำความรุนแรงเป็นเด็กหรือเยาวชนนั้น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 120 จะต้องมีการมีที่ปรึกษากฎหมายทำหน้าที่ว่าต่างแก้ต่างแทนทนายความ แต่ถ้าการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนแล้ว จะไม่นำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้ แต่จะต้องนำวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173¹³⁷ มาบังคับใช้ กล่าวคือ ถ้าคดีมีอัตราโทษประหารชีวิตหรือจำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ถ้าจำเลยไม่มีทนายความ ศาลจะต้องจัดหาทนายความให้ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ถ้าจำเลยไม่มีทนายความและต้องการทนายความ ให้ศาลตั้งทนายความให้ ดังนั้น ในคดีความรุนแรงในครอบครัว หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

¹³⁶ ไพฑูรย์ ทับจันทร์, “บทบาทของผู้พิพากษาสมทบกับการปฏิบัติหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัว”, หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2555, น.11-13.

¹³⁷ มาตรา 173 บัญญัติไว้ว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความ ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้”

มิใช่เด็กหรือเยาวชนแล้ว ทนายความก็จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่แตกต่างว่าต่างแทนจำเลย มิใช่ที่ปรึกษา
กฎหมายเช่นผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นเด็กหรือเยาวชน

ผู้เขียนเห็นว่า ที่ปรึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธี
พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 121 กำหนดคุณสมบัติของที่ปรึกษากฎหมาย
จะต้องเป็นทนายความและผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับ
จิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับประธานศาล
ฎีกา ซึ่งกำหนดคุณสมบัติให้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ
ต้องห้าม¹³⁸ ดังนี้

1. เป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ
2. ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
3. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ
หน่วยงานอื่นของรัฐ
4. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่า
จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมาย
5. ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนชื่อจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย
โดยการเข้าอบรมเพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายนั้น มีการจัดหลักสูตรของการ
อบรมที่ปรึกษากฎหมาย โดยคณะกรรมการกำกับดูแลที่ปรึกษากฎหมายกำหนดให้มีเนื้อหาที่
เกี่ยวข้อง¹³⁹ ดังนี้

1. สิทธิเด็ก
2. วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
3. จิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และการให้คำปรึกษา
4. การวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน
5. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว
6. ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว
7. ความรู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมาย ซึ่งได้แก่
ความรู้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

¹³⁸ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบวิธีปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและ
ลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 ข้อ 12

¹³⁹ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบวิธีปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและ
ลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 ข้อ 15

ซึ่งจากข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษา
กฎหมาย การจดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 นั้น ข้อ 16 กำหนดให้ทนายความที่เข้า
อบรมที่ปรึกษากฎหมายนั้น จะต้องเข้ารับการอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาการอบรม
ทั้งหมด และจะต้องผ่านการทดสอบความรู้ตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลที่ปรึกษากฎหมาย
กำหนดไว้

จากข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรมระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษา
กฎหมาย การจดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ที่ปรึกษากฎหมายจะต้อง
มีคุณสมบัติเป็นทนายความและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการ
อบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556
นอกจากนี้จะต้องผ่านการอบรมความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมาย ไม่
ว่าจะเป็นสิทธิเด็ก วิธีพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชน จิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์และการให้
คำปรึกษา การหาสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็ก ทั้งการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก เยาวชน
หรือครอบครัว และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์และการบังคับใช้พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ ที่ปรึกษากฎหมายยังมีบทบาทหน้าที่
ที่เพิ่มเติมไปจากบทบาทของทนายความ ผู้เขียนขอสรุปความแตกต่างระหว่างที่ปรึกษากฎหมาย
ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวกับ
ทนายความในสาขธรรมดา¹⁴⁰ ดังนี้

1. ที่ปรึกษากฎหมายเน้นบทบาทในการนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อสงเคราะห์ แก้ไข ฟื้นฟู
เด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับมากกว่า โดย
ไม่ได้คำนึงถึงว่าเด็กกระทำความผิดอาญาหรือไม่เป็นสำคัญ ไม่ได้คำนึงถึงผลแพ้ชนะคดีเป็นสำคัญ
และไม่คำนึงถึงว่าศาลจะลงโทษแม่เด็กหรือเยาวชนจะกระทำความผิดก็ตาม ในทางตรงกันข้าม
หากที่ปรึกษากฎหมายเห็นว่า แม่เด็กหรือเยาวชนจะไม่ได้กระทำความผิด แต่มีแนวโน้มหรือมีความ
เสี่ยงที่จะกระทำความผิด ที่ปรึกษากฎหมายก็มีบทบาทในการนำเสนอข้อเท็จจริงดังกล่าวต่อศาล
เพื่อศาลจะได้มีมาตรการที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวให้เป็นคนดีต่อไป แต่ทนายความ
นั้นมุ่งเน้นบทบาทเฉพาะในการว่าความเท่านั้น มุ่งผลแพ้ชนะคดีเป็นหลัก

2. ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการนำเสนอวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กหรือ
เยาวชนต่อศาลเพื่อเป็นแนวทางในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดมาตรการสำหรับเด็กที่

¹⁴⁰ บัญญัติพัฒน์ บัวพวงชน, “บทบาทที่ปรึกษากฎหมายในคดีอาญาในการเสนอความจริงต่อศาลเยาวชน
และครอบครัว”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น.110-113.

เหมาะสมเฉพาะราย แต่ทนายความไม่มีบทบาทดังกล่าว มีแค่เพียงบทบาทในการเสนอเหตุยกเว้นโทษ เหตุบรรเทาโทษหรือเสนอความเห็นว่าคุณความของคนไม่ได้กระทำความผิดต่อศาลเท่านั้น

3. ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กในทุกๆ มิติ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกลักษณะ สุขภาพ ภาวะนิสัยแห่งจิต อายุ ประวัติ การศึกษา อาชีพ ฐานะ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นคนที่ให้อยู่อาศัย ให้การศึกษา ให้ทำงาน รวมถึงสาเหตุที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้เป็นประเด็นที่ศาลจะนำไปพิจารณา แต่ทนายความมีบทบาทเพียงนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์ความผิดเท่านั้น

4. ที่ปรึกษากฎหมายเน้นบทบาทในการดำเนินคดีที่ไม่เป็นทางการ มีลักษณะแบบเป็นกันเอง สวมสูท ไม่สวมครุย การว่าความไม่เคร่งครัดในกระบวนการวิธีพิจารณา ดังนั้น การซักถาม ถามค้ำ ถามตึง จึงไม่ต้องเคร่งครัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ทนายความนั้นจะมุ่งเน้นบทบาทในการดำเนินคดีที่เคร่งครัด เป็นทางการ

5. ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการติดตามความประพฤติของเด็กหรือทำทัณฑ์บน ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา คอยดูว่าเด็กได้ประพฤติตนเป็นคนดีตามที่ศาลได้วางข้อกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้แล้ว หากมีข้อเท็จจริงหรือมีพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ที่ปรึกษากฎหมายยังต้องเสนอข้อเท็จจริงในส่วนนี้ให้ศาลเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามคำพิพากษาอีกด้วย แต่ทนายความนั้น เมื่อมีคำพิพากษาแล้วก็ไม่มีบทบาทอะไรนอกเสียจากการอุทธรณ์หรือฎีกาตามวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น

6. ที่ปรึกษากฎหมายมีลักษณะเน้นบทบาทในการร่วมมือกับศาลและร่วมมือกับสหวิชาชีพอื่นในการแก้ไขฟื้นฟูเด็ก แต่ทนายความเน้นบทบาทในลักษณะคู่ความฝ่ายตรงข้ามในลักษณะปรปักษ์

7. ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทในการให้คำปรึกษาที่ไม่ใช่เฉพาะในทางคดีความที่เกี่ยวกับด้านกฎหมาย แต่รวมถึงการให้คำปรึกษาในด้านอื่นๆ ด้วยเพื่อเป็นการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน เช่น การให้คำปรึกษาการเรียนหนังสือ การหาสถานฝึกอาชีพ แนะนำการคบเพื่อน และเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น ส่วนทนายความมีบทบาทเฉพาะการให้คำปรึกษาในทางคดีเท่านั้น

8. ภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ที่ปรึกษากฎหมายมีบทบาทนำเสนอข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลง แล้วเสนอวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เพื่อให้ศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ ส่วนทนายความนั้นมีเพียงบทบาทเพียงการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลเท่านั้น

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ที่ปรึกษากฎหมายเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เข้าใจถึงเจตนารมณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นอย่างดี มีส่วนร่วมและบทบาทต่างๆ ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย มุ่งประสงค์

ที่จะแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าการเอาแพ้อาชนะในคดี เมื่อเปรียบเทียบกับ ทัศนคติความทั่วไปที่ไม่ได้ผ่านการอบรมเพื่อทำหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมาย จึงควรให้มีการนำเอาที่ ปรึกษากฎหมายเข้าไปทำหน้าที่แก้ต่างหรือว่าต่างในกรณีที่มีผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมิใช่ เด็กหรือเยาวชนด้วย จะยังทำให้การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.1.6 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรที่สนับสนุนการทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัว

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาช่วยเหลือและให้ การสนับสนุนการทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นหน่วยงานสังกัดในกรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชา ตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดย สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจหน้าที่¹⁴¹ ดังนี้

- สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพ ร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของ บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวง เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือเพื่อ ประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง

- ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือ การพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

- ดำเนินการและประสานงานร่วมกันกับหน่วยงานและองค์กรอื่นในการสงเคราะห์ แก้ไขและบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมหรือภายหลังปล่อย

- ดำเนินการและประสานงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรอื่นในการตรวจรักษาและ พยาบาลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวน การพิจารณาคดี หรือการควบคุมตัวในสถานพินิจ

- ดำเนินการและประสานงานร่วมกับหน่วยงานและองค์กรอื่นในการจัดการศึกษา การ ฝึกอบรม หรือการดูแลอบรมสั่งสอนเด็กหรือเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุม

- สืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวในคดีครอบครัว รวมทั้งจัดให้แพทย์หรือ จิตแพทย์ตรวจสภาพร่างกาย หรือสภาพจิตของกลุ่มความในกรณีที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 152

- ประมวลและรายงานข้อเท็จจริง รวมทั้งเสนอความเห็นต่อศาลในคดีครอบครัวตาม มาตรา 167

¹⁴¹ สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2560 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/566494>

- ศึกษาค้นคว้าถึงสาเหตุแห่งการกระทำของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำ ความผิดโดยทั่วๆ ไป จัดทำสถิติการกระทำ ความผิดดังกล่าวของเด็กหรือเยาวชนและเผยแพร่วิธี ป้องกันหรือทำให้การกระทำ ความผิดนั้นลดน้อยลง

- ปฏิบัติตามคำสั่งศาลซึ่งสั่งตามกฎหมายอื่น

- ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด¹⁴²

ผู้เขียนเห็นว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานที่มีส่วนสนับสนุน การทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัวมาโดยตลอด ทั้งอำนาจหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชนก็ล้วนแต่เกี่ยวกับกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด สืบเสาะความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ นิสัย และอาชีพในเด็กหรือเยาวชนที่กระทำ ความผิด รวมไปถึงบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย เพื่อหาสาเหตุของการ กระทำความผิดของเด็ก ประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นในการแก้ไขและบำบัดฟื้นฟูเด็ก หรือเยาวชน รวมทั้งจัดการศึกษา หรืออบรมดูแลสั่งสอนเด็กหรือเยาวชน นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ สืบเสาะความเป็นอยู่ของครอบครัวและรายงานข้อเท็จจริง รวมทั้งเสนอความเห็นในคดีครอบครัว ซึ่งเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลกระทำการใดๆ เกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว จากอำนาจ หน้าที่ดังกล่าว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนั้น เป็นองค์กรที่สนับสนุนการทำงานของ ศาลเยาวชนและครอบครัวโดยตรง นอกจากจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนซึ่ง กระทำความผิดอาญาแล้ว ยังมีความรู้ ความเข้าใจถึงสาเหตุ ที่มาและปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว โดยเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของครอบครัว สวัสดิภาพ ความประสงค์และ ประโยชน์สูงสุดของผู้เยาว์และข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เชื่อว่าจะน่าจะเป็นสาเหตุของคดีครอบครัว สถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงเป็นองค์กรที่เปรียบพร้อมไปด้วยบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ มี ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินคดีครอบครัวซึ่งเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลกระทำการ ใดๆ เกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว ก็เพื่อให้คู่ความสามารถตกลงและประนีประนอมและรักษา สถานภาพของการสมรสหรือครอบครัวให้ได้มากที่สุด

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยกับ ต่างประเทศ

เขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับ

¹⁴² อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 141

ความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม...” นั้น ทำให้การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลในประเทศไทยนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับฐานความผิดที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวก่อขึ้น หากการกระทำของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพียงฐานเดียว หรือมีความผิดตามกฎหมายอื่นแต่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว แต่ถ้าหากความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ให้ศาลธรรมดา อันได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรี เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น

4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวของไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในที่นี้จะวิเคราะห์เขตอำนาจศาลในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวเฉพาะในส่วนของมลรัฐนิวยอร์ก มลรัฐนิวยอร์กได้ออกพระราชบัญญัติศาลครอบครัวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 (the Family Law Act 1962) ในหมวด 8 บัญญัติให้ศาลครอบครัวมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ต่อมาในปี 1994 สภากองเกรสจึงได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง (Violence Against Women Act 1994) ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นกฎหมายต้นแบบให้มลรัฐต่างๆ นำไปใช้ประกอบการออกกฎหมายระดับมลรัฐตามพระราชบัญญัติศาลครอบครัวของมลรัฐนิวยอร์ก ค.ศ. 1962 (The Family Court Act of the State of New York 1962) หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า พระราชบัญญัติศาลครอบครัว (The Family Court Act 1962) ได้บัญญัติกระบวนการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว ไว้ในหมวด 8 และกระบวนการดำเนินคดีคุ้มครองเด็กถูกทารุณกรรมไว้ในหมวด 10 ซึ่งอยู่ในขอบเขตการปัญหาความรุนแรงอันเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว คือ การประพฤติไม่เหมาะสมทั้งในที่สาธารณะและส่วนบุคคล การคุกคาม การข่มขู่ ประมาทเลินเล่อ หรือทำร้ายร่างกาย การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสหรือเคยเป็นคู่สมรส ระหว่างบิดามารดากับบุตรหรือระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน หรือครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งมีบุตรด้วยกัน โดยไม่คำนึงถึงว่าจะเคยสมรสกันหรือเคยอยู่ด้วยกันไม่ว่าเวลาใดๆ แต่ในส่วนของ การดำเนินคดีอาญานั้นให้อยู่ในอำนาจของศาลครอบครัวและศาลอาญา รวมทั้งการให้ข้อมูลแก่ผู้ร้องหรือผู้ฟ้องในการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการ

ยุติธรรม ประกอบด้วย เจ้าพนักงานศาล อัยการ ที่ปรึกษาทนายความ ผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ถูกระทำทารุณกรรม พนักงานคุมประพฤติ นายอำเภอ เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานตามกฎหมาย จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีภายใต้พระราชบัญญัติศาลครอบครัวนี้และอย่างน้อยต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวนั้น อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลครอบครัวและศาลอาญาคู่กัน

4.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวของไทยกับประเทศอังกฤษ

รัฐสภาประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวทั้งหมด 5 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ค.ศ. 1976 (Domestic Violence and Matrimonial Proceeding Act 1976) พระราชบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาคดีครอบครัวในศาลแขวง ค.ศ. 1978 (Domestic Proceeding and Magistrate's Court Act 1978) พระราชบัญญัติว่าด้วยบ้านที่เป็นสินสมรส ค.ศ. 1983 (Matrimonial Homes Act 1983) และพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 (Family Law Act 1996)

ประเทศอังกฤษมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพอยู่สองพระราชบัญญัติคือการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 (The Family Law Act 1996) FLA 1996 โดยมีเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1996 ดังนี้ การหย่าและการแยกกันอยู่ การช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีกำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัว กระบวนการพิจารณาคดีในกรณีการสมรสสิ้นสุดลง สิทธิการครอบครองทรัพย์สินระหว่างสมรส การคุ้มครองการรบกวน รวมทั้งการออกคำสั่งภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยเด็ก 1989 ข้อกำหนดเกี่ยวกับการครอบครองที่อยู่อาศัย การโอนการครอบครองทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสและบุคคลซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันเสมือนสามีภริยาและเพื่อประสานประโยชน์ในครอบครัว

พระราชบัญญัติครอบครัว (The Family Law Act 1996) FLA 1996 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ 4 ของบทที่ 27 ว่าด้วยครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัว โดยให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองคู่ครองได้ 2 กรณี คือ การออกคำสั่งให้ครอบครองที่อยู่อาศัย (occupation order) และคำสั่งห้ามรบกวนหรือทำร้าย (non-molestation order) ซึ่งเป็นคำสั่งทางแพ่ง โดยที่กฎหมายครอบครัว FLA 1996 ให้การคุ้มครองเกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์สินหรือที่อยู่อาศัยและให้การคุ้มครองให้พ้นจากการถูกรบกวนทำร้ายแต่จำกัดเฉพาะผู้ก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่มีส่วนสัมพันธ์ทางครอบครัวกับผู้ร้องหรือเด็กที่ถูกทารุณกรรมเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองจากการถูกคุกคาม PHA 1997 จึงให้อำนาจศาลออกคำสั่งคุ้มครองบุคคลจากการถูกคุกคามหรือการกระทำใดอันมีลักษณะคล้ายคลึงจากบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ในครอบครัว เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการ

คุ้มครองจากการคุกคาม PHA 1997 กำหนดให้การคุกคามเป็นความผิดอาญาเกิดขึ้นมาอีกฐานหนึ่ง และกำหนดวิธีการเยียวยาทางแพ่ง การคุกคามนั้นจะต้องประกอบด้วย การกระทำใดๆ หรือพฤติกรรมที่น่าอับอายและรำคาญ (pursuing a course of conduct) ศาล Magistrate จะให้อำนาจจับกุมเฉพาะเมื่อจำเป็นเพื่อให้คำสั่งมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากเจ้าพนักงานมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าจำเลยได้กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวก็อาจถูกจับกุมได้ ประเทศอังกฤษจึงมิได้มีศาลครอบครัวพิจารณาเป็นการเฉพาะ เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว แต่เป็นศาล Magistrate ที่มีอำนาจพิจารณา ไม่มีศาลครอบครัวพิจารณาเป็นการเฉพาะ

4.2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวของไทยกับประเทศออสเตรเลีย

ในระดับมลรัฐของประเทศออสเตรเลียนั้น มีการออกกฎหมายอาญาของมลรัฐ (Crime Domestic Violence Ordinance 1986 ACT) ให้อำนาจศาลแขวงออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของตำรวจฉบับปี 1927 (Police Ordinance 1927 ACT) ให้อำนาจศาลมีอำนาจจับกุมกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง ซึ่งในขณะนั้นกฎหมายครอบครัวของสหพันธรัฐ (Family Law Act 1975) มาตรา 114 บัญญัติให้ศาลครอบครัวแห่งออสเตรเลียและศาลครอบครัวมลรัฐออสเตรเลียตะวันตกรวมถึงศาลท้องถิ่นในทุกมลรัฐ มีอำนาจออกคำสั่งในคดีระหว่างคู่สมรสในกรณีที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสรวมทั้งการออกคำสั่งคุ้มครองบุคคล (personal protection) ให้กับคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งบัญญัติไว้ทำนองเดียวกันกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1530 อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประเทศออสเตรเลียนีมีเสียงเรียกร้องจากผู้ปฏิบัติงาน (พนักงานเจ้าหน้าที่)

พระราชบัญญัติศาลครอบครัว ค.ศ. 1975 ให้คำนิยามความว่าของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ในข้อ 4AB หมายถึงความรุนแรงข่มขู่หรือพฤติกรรมอื่น ๆ โดยคนที่บังคับ ขู่เข็ญ ทำให้กลัว หรือควบคุมสมาชิกในครอบครัวของบุคคลนั้น (สมาชิกในครอบครัว) หรือเป็นสาเหตุที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวที่จะกลัว โดยยกตัวอย่างการใช้ความรุนแรงในครอบครัวไว้ การคุกคาม การคุกคามทางเพศหรือพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสม การข่มขู่ให้เสื่อมเสีย การจงใจสร้างความเสียหายหรือทำลายทรัพย์สินการจงใจทำร้ายหรือทำให้สัตว์ถึงแก่ความตาย ปฏิเสธการส่งเสียเลี้ยงดูให้กับบุคคลภายในครอบครัวที่จำเป็น การกีดกันไม่ให้บุคคลภายในครอบครัวติดต่อครอบครัวหรือเพื่อน การพรางสมาชิกในครอบครัวให้ขาดอิสรภาพโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น โดยพระราชบัญญัติศาลครอบครัว ค.ศ. 1975 ให้อำนาจศาลครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ไว้ในมาตรา 31 ได้แก่ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งประเทศออสเตรเลียจัดตั้งศาลครอบครัวขึ้นเป็นการเฉพาะ ผู้เขียนเห็นว่า จากคำนิยามของ ความรุนแรงในครอบครัว ของพระราชบัญญัติครอบครัว ค.ศ. 1975 นั้นให้ความหมายคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และประเทศออสเตรเลียมีการจัดตั้งศาลครอบครัวขึ้นเป็นการเฉพาะและมีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกับประเทศไทย

4.2.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวของไทยกับประเทศสิงคโปร์

ในปี ค.ศ. 1985 รัฐสภาประเทศสิงคโปร์ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยผู้หญิงฉบับ ค.ศ. 1961 (Woman's Charter 1961) บทที่ 353 หมวดที่ 7 ตั้งแต่มาตรา 64-67 บัญญัติคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัว โดยให้ศาลจังหวัด (district court) หรือศาลแขวง (Magistrate court) มีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (protective order) PO หรือคำสั่งคุ้มครองในเหตุฉุกเฉิน (Expedited order) EO เมื่อผู้ถูกคำสั่งบังคับกระทำการฝ่าฝืนมีบทลงโทษปรับหรือจำคุก ถ้าเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองซ้ำมีบทเพิ่มโทษปรับหรือจำคุก ในกรณีฝ่าฝืนคำสั่งอุปการณ์ถือเป็นละเมิดอำนาจศาล มีบทบังคับลงโทษทางอาญาเช่นกัน จึงทำให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวมีประสิทธิภาพมากกว่าของบางประเทศ โดย Woman's Charter 1961 นั้นได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายถึง จงใจหรือเจตนาหรือพยายามที่จะข่มขู่สมาชิกในครอบครัวอยู่ในความกลัว การทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว การหน่วงเหนี่ยวกักขัง การล่วงละเมิดต่อบุคคลในครอบครัว โดยบุคคลในครอบครัวตามกฎหมายฉบับนี้ หมายถึง คู่สมรส หรืออดีต คู่สมรส บุตร หมายความรวมถึงบุตรบุญธรรม บิดามารดา พ่อตาหรือแม่ยาย พี่ชายหรือน้องสาว รวมทั้งญาติอื่นๆ ที่มีสถานะเป็นบุคคลในครอบครัว ต่อมาภายหลังในปี ค.ศ. 2014 รัฐสภาประเทศสิงคโปร์ได้ตราพระราชบัญญัติ Family Justice Act 2014 มาตรา 5 กำหนดให้จัดตั้งศาลครอบครัวและศาลเยาวชนขึ้น กำหนดให้มีอำนาจศาลครอบครัวเช่นเดียวกันกับศาลแขวง¹⁴³

¹⁴³ Section 50.—(1) Subject to subsection (2), a District Court exercising criminal jurisdiction shall have —

(a) the jurisdiction and powers conferred on it by the Criminal Procedure Code (Cap. 68) and any other written law; and

(b) without prejudice to the generality of paragraph (a), the power to order medical examination of a person who is an accused in any criminal proceedings where the physical or mental condition of the person is relevant to any matter in question in the proceedings.

(2) The criminal jurisdiction of a District Court shall be exercisable where the offence is committed

(a) within Singapore;

(b) on board any ship or aircraft registered in Singapore;

(c) by any person who is a citizen of Singapore on the high seas or on any aircraft; and

กล่าวคือ มีเขตอำนาจในการดำเนินคดีอาญาในกรณีที่มีความรุนแรงในครอบครัวเกิดในอาณาเขตของประเทศสิงคโปร์ บนเรือหรืออากาศยาน หรือบุคคลซึ่งมีสัญชาติสิงคโปร์และเหตุเกิดในทะเลหรืออากาศยาน และกรณีใดๆ ที่กฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลแขวงสิงคโปร์ โดยมาตรา 76 (a)(b) บัญญัติให้แก้ไขเพิ่มเติม Woman's Charter 1961 ในส่วนของคำนิยามมาตรา 2 ให้ "ศาล" ในส่วนที่ 7 ให้นำหมายถึง ศาลครอบครัว¹⁴⁴

ผู้เขียนเห็นว่า แต่เดิมประเทศสิงคโปร์กำหนดเขตอำนาจให้ศาลแขวง (District Court) มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ต่อมาเมื่อปี 2014 ได้มีการจัดตั้งศาลครอบครัวตามพระราชบัญญัติ Family Justice Act 2014 โดยให้ศาลครอบครัวซึ่งเป็นศาลพิเศษ มีอำนาจมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (protective order) หรือ PO หรือคำสั่งคุ้มครองในเหตุฉุกเฉิน (Expedited Order) หรือ EO พิจารณาคดีเกี่ยวกับความรุนแรงของบุคคลในครอบครัวแทนศาลแขวง (District Court) ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยที่จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนดเขตอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวให้มีอำนาจพิจารณาความรุนแรงในครอบครัว แต่ยังคงให้ศาลธรรมดา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัวด้วย แต่หลังจากมีการแก้ไขบทบัญญัติใน Woman's Charter 1961 กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาความรุนแรงในครอบครัวนั้น หมายถึง ศาลครอบครัวเท่านั้น

4.2.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัวของไทยกับประเทศมาเลเซีย

รัฐสภามาเลเซียได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงในครอบครัวเมื่อปี ค.ศ. 1994 (Domestic Violence Act 1994 หรือ DVA) และมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งพระราชบัญญัติ DVA ฉบับนี้ให้อำนาจศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (Protective Order หรือ PO) บุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเร่งด่วน ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวในเหตุฉุกเฉิน IPO ได้ โดยในพระราชบัญญัตินี้ให้ความหมายของการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การจงใจหรือเจตนาวางหรือพยายามที่จะวางเหยื่อในความกลัวของการบาดเจ็บทางกายภาพ ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางกายภาพ การบังคับหรือการคุกคามหรือการ

(d) in any place or by any person if it is provided in any written law that the offence is triable in Singapore.

¹⁴⁴ Section 76. "The Women's Charter (Cap. 353, 2009 Ed.) is amended —

(a) by inserting, immediately after the definition of "Conciliation Officer" in section 2, the following definition:

““court” —

(b) for the purposes of Part VII, means a Family Court; and...”

กระทำทางเพศ หรือการกักขังหน่วยเหนือ หรือก่อให้เกิดความเสียหายหรือการทำลายหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดหรือรู้ว่ามันมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความทุกข์หรือความรำคาญ โดยบุคคลภายในครอบครัวนั้น ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หมายถึง คู่สมรส อดีตคู่สมรส เด็ก คนชรา หรือสมาชิกคนอื่นในครอบครัว แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาล (Court) ออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ (Protective Order หรือ PO) บุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวและในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเร่งด่วน ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวในเหตุฉุกเฉิน IPO มิได้มีการจัดตั้งศาลครอบครัวเพื่อพิจารณาเป็นการเฉพาะแต่อย่างใด

4.3 วิเคราะห์ปัญหาผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวถึงแก่ความตายกับขอบเขตของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน อาศัยอยู่ร่วมกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่มีปัญหาคือ หากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเสียชีวิต เช่น ความผิดฐานผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา 288¹⁴⁵ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 290¹⁴⁶ และความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 310 ทวิ¹⁴⁷ ประกอบมาตรา 312 ทวิ (3)¹⁴⁸ เป็นต้น การกระทำความคิดนี้จะอยู่ภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หรือไม่

¹⁴⁵ มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

¹⁴⁶ มาตรา 290 บัญญัติว่า “ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

¹⁴⁷ มาตรา 310 ทวิ บัญญัติว่า “ผู้ใดหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย และให้ผู้นั้นนั้นกระทำการใดให้แก่วุ่กระทำหรือบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

¹⁴⁸ มาตรา 312 ทวิ (3) บัญญัติว่า “การกระทำความคิดตามมาตรา ๓๑๐ ทวิ หรือมาตรา ๓๑๒ เป็นการกระทำต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท.

(3) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

ประการแรกที่จะต้องพิจารณาคือ การที่บุคคลในครอบครัวกระทำต่อบุคคลในครอบครัว เป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตายนั้น เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่

ถ้าพิจารณาจากการให้คำนิยามของ “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามกฎหมายของมลรัฐฟลอริดา ให้ความหมายของ “ความรุนแรงในครอบครัว” ว่า การทำร้าย ทูบตี การกระทำรุนแรงทางเพศ เมียนตีรุนแรง ลักพา กักขัง หรือกระทำผิดอาญาแก่สมาชิกที่อยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกันจนได้รับอันตรายแก่กายหรือถึงแก่ความตาย¹⁴⁹ นอกจากนี้ ศ.พญ. อุมภาพร ให้คำนิยามความรวมถึง ความรุนแรงที่กระทำต่อชีวิตและร่างกาย ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะส่งผลเป็นการฆาตกรรม¹⁵⁰ หรือเพียงการการทำร้ายร่างกาย¹⁵¹ ก็ตาม จากคำนิยามนี้ “ความรุนแรงในครอบครัว” จึงหมายความรวมถึง การทำให้ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตายด้วย

แต่เมื่อพิจารณาจากคำนิยาม คำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

จากคำนิยามของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 บัญญัติเฉพาะมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือบังคับหรือใช้อำนาจผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ ประกอบกับเจตนารมณ์ท้ายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ต้องการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากการทำร้ายระหว่างความรุนแรงในครอบครัวมีลักษณะแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป มีเจตนาที่จะปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ ดังนั้น เมื่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

¹⁴⁹ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 146.

¹⁵⁰ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษ...”

¹⁵¹ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 290 บัญญัติว่า “ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษ...”

มุ่งเน้นเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดจากการทำร้ายระหว่างบุคคลในครอบครัว ปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ หากผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวถึงแก่ความตาย ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอีก การกระทำของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะถูกดำเนินคดีเป็นคดีอาญาทั่วไป ดังนั้น ถ้าพิจารณาตามคำนิยามของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เมื่อผลของการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวถึงแก่ความตาย จึงไม่อยู่ในบังคับของคำนิยามดังกล่าว

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัว และปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีของบุคคลในครอบครัว ซึ่งบุคคลในครอบครัวหาใช่จำกัดเฉพาะผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น แต่อาจหมายถึงบุคคลในครอบครัวคนอื่น เช่น บุตร บิดามารดา เป็นต้น เมื่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวถึงแก่ความตาย บุคคลในครอบครัวย่อมได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หาใช่เฉพาะแต่การทำร้ายร่างกายหรือจิตใจเท่านั้น

ประการที่สอง เมื่อผลของการกระทำคความรุนแรงในครอบครัว เป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวถึงแก่ความตาย ควรจะอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หรือไม่

การกระทำคความรุนแรงในครอบครัว หาได้มีกรณีเฉพาะสามีหรือภริยากระทำต่อกันเท่านั้น แต่อาจเป็นกรณีบุตรกระทำต่อบิดาหรือมารดา หรือบิดามารดากระทำต่อบุตร เป็นต้น เมื่อบุคคลในครอบครัวกระทำต่อบุคคลในครอบครัวจนถึงแก่ความตาย ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวคนอื่นด้วย ในบางกรณีครอบครัวก็ยังคงคงสภาพไว้ กรณีเช่น บุตรฆ่าบิดามารดา ก็ไม่สามารถตัดความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรได้ การดำเนินคดีกับบุตรตามกฎหมายอาญาทั่วไป มีแต่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวได้รับผลกระทบมากขึ้น ในบางครั้งบุตรอาจจะกระทำความผิดเพราะติดยาเสพติด เป็นผู้ป่วยทางจิต หรือถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง เป็นต้น ซึ่งศาลควรจะต้องหาสาเหตุแห่งการกระทำคความผิดดังกล่าวว่าเกิดจากสาเหตุใด หากเกิด

จากอาการผิดปกติทางจิต ศาลสามารถใช้อำนาจตามมาตรา 11¹⁵² ประกอบมาตรา 10¹⁵³ ออกคำสั่งให้นำตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไปพบแพทย์ เพื่อตรวจสอบอาการผิดปกติ หรือ หากกระทำความผิดเพราะยาเสพติด ศาลสามารถออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดไปตรวจหาสารเสพติด และสั่งให้มีการบำบัดหรือฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดได้ในระหว่างดำเนินคดี หรือมีคำสั่งห้ามมิให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าใกล้ที่พำนักของครอบครัวหรือใกล้บุคคลในครอบครัวได้ แต่หากดำเนินคดีอาญาทั่วไปกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ศาลก็จะไม่มีอำนาจออกคำสั่งตามมาตรา 10 และมาตรา 11 ทำให้ไม่ทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำความผิด หรือไม่ สามารถปกป้องคุ้มครองบุคคลในครอบครัวคนอื่นๆ ได้ การที่ศาลมีอำนาจเพิ่มเติมตามมาตรา 10 และมาตรา 11 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นอกจากอำนาจตามวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาของศาลมากกว่าการใช้อำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงอย่างเดียว จึงควรให้การกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ผลของการกระทำทำให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ด้วย

4.4 เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดเขตอำนาจศาลในคดีความรุนแรงในครอบครัว

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามหมายเหตุในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ว่า “เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือปกป้องคุ้มครอง

¹⁵² มาตรา 11 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร”

¹⁵³ มาตรา 10 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในการดำเนินการตามมาตรา 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินบรรเทาทุกข์เบื้องต้นสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร”

ผู้ที่ถูกระงับด้วยความรู้ในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ที่ถูกระงับด้วยความรู้ในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรู้และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” ผู้เขียนเห็นว่า พระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์และความจำเป็นที่ต้องการแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัวโดยมุ่งเน้นถึงการรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ โดยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้โอกาสปรับตัวและยับยั้งไม่ให้กระทำความผิดอีก โดยใช้กฎหมายที่มีลักษณะ รูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่แตกต่างและมีลักษณะพิเศษแทนการใช้กฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรู้ในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดธรรมดาเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม...” นั้น ทำให้การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลในประเทศไทยนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับฐานความผิดที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวก่อขึ้น หากการกระทำของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพียงฐานเดียว หรือมีความผิดตามกฎหมายอื่นแต่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว แต่ถ้าหากความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ให้ศาลธรรมดา อันได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรี เป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น

เนื่องจากปัญหามารยาทในครอบครัว เป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะของความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้ถูกระงับด้วยความรู้ในครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้อง และบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน อาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันเป็นพิเศษว่าบุคคลทั่วไป การกำหนดให้ศาลธรรมดามีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์และไม่มีความเหมาะสมในการแก้ไขปัญหามารยาทในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับด้วยความรู้ในครอบครัว พ.ศ. 2550 กล่าวคือ

ในแง่รูปแบบของศาลยุติธรรมของไทยนั้น คดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีที่มีรายละเอียดซับซ้อนเกี่ยวพันกันกับบุคคลใกล้ชิด ซึ่งบุคคลใกล้ชิดเหล่านี้ก็คือ บุคคลในครอบครัว ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกันไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์แบบสายโลหิตหรือความสัมพันธ์ตามกฎหมาย เช่น บุตรบุญธรรม ก็ตาม ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นปัญหาที่มีลักษณะพิเศษกว่าคดีอาญาทั่วไป ต้องฟังพยานหลักฐานซึ่งกันและกัน การกำหนดให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นปัญหาที่มีลักษณะพิเศษให้อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรีนั้น ซึ่งเป็นศาลธรรมดา มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทั่วไป บุคคลใดกระทำความผิดอาญาจะต้องถูกนำมาพิจารณาลงโทษตามกฎหมายอาญา จึงเป็นการไม่เหมาะสมที่นำเอาปัญหาความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นคดีลักษณะพิเศษไปพิจารณาพิพากษาในศาลธรรมดา แต่ศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เป็นศาลพิเศษ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีเด็ก เยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป ปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรงอาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน จึงมีความเหมาะสมมากกว่าในแง่รูปแบบของศาลยุติธรรมไทย

ในแง่เจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลธรรมดาและศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ศาลธรรมดา มีเจตนารมณ์ในการนำตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายมาพิจารณาพิพากษาลงโทษเป็นวัตถุประสงค์หลักสำคัญ โดยวัตถุประสงค์ในการลงโทษนั้นก็เพื่อการแก้แค้นทดแทน ช่มชู้ยับยั้ง การตัดความสามารถในการกระทำความผิด การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด และการนำผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคม ถึงแม้ว่าในยุคหลังจะมีการนำวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาใช้มากขึ้น แต่ก่อนที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้นั้น ศาลจะต้องพิจารณาพยานหลักฐานทั้งปวงเสียก่อนและเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดจริงแล้ว พิพากษาคดีว่าจำเลยกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาไปตามรูปคดี หลังจากนั้นศาลจึงจะสามารถนำมาตรึงการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดต่างๆ มาใช้ได้ แต่สำหรับศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มีเจตนารมณ์ประการสำคัญคือ มุ่งเน้นที่จะรักษาความสัมพันธ์อันดีของบุคคลในครอบครัวเป็นประการหลัก ไม่ว่าจะคดีจะได้รับการพิจารณาอยู่ในขั้นตอนใดแล้วก็ตาม การใช้มาตรการต่างๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวให้มีโอกาสกลับตัวและไม่กระทำความรุนแรงซ้ำอีก สามารถทำได้ตลอดเวลา ส่วนการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะนำมาใช้ก็ต่อเมื่อกรณีไม่สามารถทำให้ความสัมพันธ์อันดีของบุคคลในครอบครัวกลับมาได้แล้วเป็นหนทางสุดท้าย ในด้านเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ศาลเยาวชนและครอบครัวมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ในการลงโทษเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ในแง่วิธีพิจารณาความของศาลเยาวชนและครอบครัวกับศาลธรรมดาในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 14 บัญญัติไว้ว่า “วิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน หากพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม” กรณีที่การพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในเขตอำนาจของศาลธรรมดา บทบัญญัติดังกล่าวให้นำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ว่าด้วยการพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน ไปใช้บังคับโดยอนุโลม หมายความว่า บทบัญญัติในส่วนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน จะต้องใช้วิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีเสียก่อน ซึ่งอาจทำให้ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันและเกิดผลกระทบได้ ตัวอย่างเช่น ในการพิจารณาคดีในศาลธรรมดา จะต้องใช้วิธีพิจารณาคดีความอาญาทั่วไปใช้บังคับ ซึ่งวิธีพิจารณาคดีอาญาทั่วไปจะต้องใช้บังคับอย่างเคร่งครัด แต่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว หมวด 10 ว่าด้วยการพิจารณาคดีอาญา มาตรา 114¹⁵⁴ กำหนดว่า การพิจารณาคดีอาญาไม่ต้องใช้วิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด แต่ให้ใช้ถ้อยคำที่สามารถเข้าใจง่าย และรักษาบรรยากาศในห้องพิจารณาให้มีลักษณะเป็นกันเอง คลายความตึงเครียด โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีสามารถแสดงข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นได้ แต่สำหรับศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัว ใช้วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาตั้งแต่พนักงานอัยการยื่นคำฟ้องต่อศาล จึงไม่ต้องใช้วิธีพิจารณาคดีโดยเคร่งครัด อันเป็นการรักษาบรรยากาศภายในห้องพิจารณา นอกจากนี้ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 107¹⁵⁵ กำหนดให้การพิจารณาพิพากษาคดีให้กระทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณา แต่ถ้าไม่สามารถกระทำได้ ให้พิจารณาในห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับคดีธรรมดา ซึ่งในความเป็นจริง ศาลธรรมดามีเฉพาะห้องพิจารณาคดีธรรมดา การจะพิจารณาคดีความ

¹⁵⁴ มาตรา 114 บัญญัติว่า “การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยสามารถเข้าใจได้ง่ายกับต้องให้โอกาสจำเลยรวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งให้การศึกษา ให้ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้อง แสดงข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นตลอดจนระบุและซักถามพยานได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีนั้น

¹⁵⁵ มาตรา 107 บัญญัติว่า “การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยให้กระทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ให้พิจารณาคดีในห้องสำหรับพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา”

รุนแรงในครอบครัวโดยไม่ปะปนกับคดีธรรมดานั้น เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากศาล ธรรมดาไม่มีคดีอาญาที่จะต้องพิจารณาจำนวนมาก การจะพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวโดยไม่พิจารณาปะปนกับคดีธรรมดา อาจทำให้คดีธรรมดาได้รับการพิจารณาคดีล่าช้าและไม่ได้รับความยุติธรรม แต่สำหรับศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เป็นศาลที่มีห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดี ธรรมดา แต่มีห้องพิจารณาที่มีลักษณะพิเศษ ดังนั้น ในแง่ของวิธีพิจารณาคดีการให้ศาลธรรมดานำ วิธีพิจารณาคดีว่าด้วยการพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐานตามพระราชบัญญัติศาล เยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลมนั้น จึงไม่มีความเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับศาลเยาวชนและครอบครัว

ในแง่ของบุคลากรที่ให้การช่วยเหลือการทำงานของผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและ ครอบครัวกับศาลธรรมดา ในศาลเยาวชนและครอบครัวมีผู้พิพากษาสมทบที่จะต้องมีความรู้ที่ สำคัญ กล่าวคือมีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือ การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัว มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี และมีความสุข รอบคอบ ทัศนคติ อธิยาศัย และความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของ ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณสมบัติที่จะสามารถช่วยเหลือและนำมาแก้ไขปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างตรงประเด็น นอกจากนี้จะมีประสบการณ์แล้ว ผู้พิพากษาสมทบยัง ต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญในการทำงานในศาลเยาวชนและครอบครัว โดยจะต้องผ่านการ อบรมความรู้และผ่านการทดสอบเรื่องเจตนาธรรมณ์และการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและ ครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์การให้คำปรึกษาแนะนำ และการคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตลอดจนหน้าที่ของตุลาการเช่นที่มีเช่นศาลเยาวชนและ ครอบครัว ซึ่งหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบนั้น มีบทบาทหน้าที่ ได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะแนว การ จำแนกและสืบค้นสาเหตุแห่งการกระทำผิดและแผนการเยียวยา การไกล่เกลี่ยประนีประนอม การ ประชุมกลุ่มเยียวยา กิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพื้นฐานตามสาเหตุแห่งการกระทำผิด และ การให้ความเห็นเกี่ยวกับมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดต่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน แต่ สำหรับศาลธรรมดาไม่มีระบบผู้พิพากษาสมทบให้การช่วยเหลือการทำงานของผู้พิพากษาเจ้าของ สำนวน ดังนั้น ในแง่ของบุคลากรที่ให้ความช่วยเหลือการทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัว จึง ช่วยให้ผู้สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้เป็นไปตามเจตนาธรรมณ์ของพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าศาลธรรมดา

ผู้เขียนเห็นว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เป็นศาลพิเศษ ที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมี เจตนาธรรมณ์เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว มีวิธีพิจารณาความที่เป็น การเฉพาะพิเศษแตกต่างจากวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไป การใช้วิธีพิจารณาคดีเป็นไปโดยไม่ เครื่องครัด และมีผู้พิพากษาสมทบคอยทำหน้าที่ช่วยเหลือการทำงานของผู้พิพากษา ซึ่งแตกต่างกับ

ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรี ซึ่งเป็นศาลธรรมดา มีวิธีพิจารณาความอาญาใช้กับผู้กระทำความผิดทั่วไป และจะต้องใช้บังคับโดยเคร่งครัด ไม่มีระบบผู้พิพากษาสมทบคอยทำหน้าที่ช่วยเหลือและให้ความเห็นหรือแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวให้แก่ผู้พิพากษา ดังนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงเป็นศาลที่มีความเปรียบพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร องค์กรที่สนับสนุนการทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัว วิธีพิจารณาความที่มีลักษณะยืดหยุ่นและเหมาะสมกับการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว กระบวนการพิจารณาคดีเป็นการลับ การพิจารณาคดีแยกเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีทั่วไป รวมทั้งมีที่ปรึกษากฎหมายซึ่งเป็นผู้ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัว วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเป็นอย่างดี และเหตุผลที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ ศาลเยาวชนและครอบครัวจัดตั้งขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และรักษาสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งตรงกันกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่มีเจตนารมณ์ในอันที่จะมุ่งรักษาสัมพันธภาพของครอบครัวไว้เช่นเดียวกัน ผู้เขียนเห็นว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงเป็นศาลที่มีความเหมาะสมในการการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กว่าศาลยุติธรรมทั่วไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบประเด็นปัญหากรณีปัญหาความเหมาะสมของศาลไทยในการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว ผู้เขียนขอสรุปและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์ที่ละเอียดซับซ้อน ความสัมพันธ์ใกล้ชิดและต้องพึ่งพาอาศัยกัน การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้ได้เป็น โดยมีประสิทธิภาพและให้เกิดประสิทธิผลให้มากที่สุด จึงต้องให้ความสำคัญประสงค์ที่จะเยียวยา รักษา สัมพันธภาพของคนในครอบครัวไว้เป็นหลัก มากกว่าที่มุ่งจะลงโทษบุคคลนั้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2550 ได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมุ่งรักษาสถานภาพของการสมรส และคำนึงถึงเด็กหรือผู้เยาว์ในครอบครัวนั้นเป็นสำคัญ และเพื่อให้การดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวได้รับการพิจารณาตัดสินอย่างเหมาะสม ดังนั้น กระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวที่จะนำมาใช้นั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัว จะต้องเป็นกระบวนการที่มีองค์กรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะและเป็นพิเศษ มีกระบวนการพิจารณาที่เหมาะสม มีบุคลากรที่ให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุนการทำงาน เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

แต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8 วรรคสอง กำหนดให้ ในกรณีที่มีการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีร่วมกับความผิดตามกฎหมายอื่นที่ศาลเยาวชนและครอบครัว แต่หากความผิดตามกฎหมายอื่นมีอัตราโทษสูงกว่า ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 6,000 บาทหรือทั้งจำทั้ง

ปรับ ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น กลับกลายเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความผิดตามกฎหมายอื่น มิใช่ศาลเยาวชนและครอบครัว ได้แก่ศาลแขวง ศาลจังหวัด หรือศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรี ซึ่งมีฐานะเป็นศาลยุติธรรมทั่วไป ในการให้ศาลยุติธรรมทั่วไปมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น ศาลยุติธรรมทั่วไปใช้กฎหมายอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากกว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและยับยั้งไม่ให้กลับมากระทำความผิดอีก โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่มุ่งรักษาสัมพันธ์ภาพของครอบครัวไว้ ประกอบกับ ศาลยุติธรรมทั่วไปเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว มีผู้พิพากษาคนเดียวหรือสองคนเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีเท่านั้น ไม่มีผู้พิพากษาสมทบที่มีประสบการณ์และมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้ามาช่วยเหลือในกระบวนการพิจารณาคดีครอบครัว ส่วนปัญหาในทางปฏิบัตินั้น ศาลยุติธรรมทั่วไป มีอำนาจพิจารณาคดีทั่วไป ห้องพิจารณาของศาลบัลลังก์จะมีลักษณะสูงจากพื้น มีคอกพยาน และผู้พิพากษา อัยการ หรือทนายความจะต้องสวมชุดครุยในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้บรรยากาศ ทำให้รู้สึกดูน่าเกรงขาม ไม่ผ่อนคลาย ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมในการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว และศาลยุติธรรมทั่วไปไม่มีห้องพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นส่วนแยกจากห้องพิจารณาคดีทั่วไป จึงต้องนำไปพิจารณาคดีปะปนกับคดีธรรมดาทั่วไปแยกเป็นส่วนแยกกับคดีอาญาทั่วไป การนำคดีความรุนแรงในครอบครัวไปพิจารณารวมกันกับคดีอาญาทั่วไป จะทำให้ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดความอับอาย และส่งผลกระทบต่อผลการพิจารณาคดีได้ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นอกจากนี้ ในการกระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมทั่วไปนั้น แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จะบัญญัติให้ศาลยุติธรรมทั่วไปนำเอาวิธีพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวไปใช้บังคับโดยอนุโลมก็ตาม ซึ่งหมายความว่า กระบวนการพิจารณาจะต้องใช้วิธีพิจารณาความคดีอาญาในศาลแขวงหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่หากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดวิธีการดำเนินคดีไว้เป็นการเฉพาะ จึงให้นำเอาวิธีพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวไปใช้โดยอนุโลม จึงไม่ตรงกับเจตนารมณ์ที่ต้องการให้คดีความรุนแรงในครอบครัวได้รับการพิจารณาคดีด้วยวิธีพิเศษกว่าคดีทั่วไป

ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลพิเศษ มีวิธีพิจารณาคดีที่มีลักษณะพิเศษ มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตครอบครัว หรือมีประสบการณ์ในการช่วยเหลือหรือดูแลสังคมเกี่ยวกับครอบครัว และผ่านการอบรมให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอย่างถ่องแท้ เจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว เจ้าหน้าที่สถานพินิจคอยทำหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และสืบเสาะข้อเท็จจริงต่างๆ ภายในครอบครัวเพื่อนำเสนอต่อศาล และที่ปรึกษากฎหมายที่ผ่านการอบรมการทำหน้าที่ที่แตกต่างจากการเป็นทนายความทั่วไป มีความรู้และเข้าใจถึงเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหามารุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ ในด้านวิธีพิจารณาคดี ศาลเยาวชนและครอบครัวมีวิธีพิจารณาที่เหมาะสมสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัวอยู่แล้ว มีลักษณะยืดหยุ่นหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายในห้องพิจารณา บัดลิ่งจะเป็นเพียงโต๊ะธรรมดาสำหรับผู้พิพากษา ศาล อัยการ และที่ปรึกษากฎหมายไม่ต้องสวมเสื้อครุย จึงมีลักษณะเป็นกันเอง ทำให้ผู้กระทำและผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่เกิดความรู้สึกเครียดหรือรู้สึกถูกกดดัน และกล้าที่จะเปิดเผยความจริง ก็จะช่วยให้ศาลสามารถค้นหาความจริงได้มากที่สุด ทั้งศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีเป็นการลับ บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องคดีไม่สามารถรับฟังการพิจารณาได้ จึงเป็นการประกันสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลในครอบครัวและไม่ให้กระบวนการพิจารณาคดีครอบครัวถูกบุคคลภายนอกครอบครัวนำออกไปกล่าว ทำให้บุคคลในครอบครัวได้รับความเสียหาย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ศาลเยาวชนและครอบครัว จึงเป็นศาลที่มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวกว่าศาลยุติธรรมทั่วไป ทั้งในด้านบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายครอบครัวโดยตรง มีหน่วยงานราชการที่ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงาน เจ้าหน้าที่ รวมทั้งบุคลากรอื่นๆ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว บรรยากาศภายในห้องพิจารณาที่เน้นความเป็นกันเอง รวมทั้งมีวิธีพิจารณาที่มีความเหมาะสม ยืดหยุ่นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์และเหตุผลสำคัญ คือ เจตนารมณ์และเหตุผลพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้น ต่างก็มีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งในอันที่จะรักษาสัมพันธภาพของสามีภริยาและครอบครัวเอาไว้ แตกต่างจากศาลธรรมดาที่ใช้วิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นหลัก

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุป ผู้เขียนขอสรุปเป็นประเด็น ดังนี้

1. จากการศึกษาวิเคราะห์ ผู้เขียนเห็นว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัว แต่กรณีตามมาตรา 8 วรรค

สองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลธรรมดานั้น ผู้เขียนเห็นว่า กรณีที่ศาลธรรมดามีเขตอำนาจพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว จึงเป็นไม่เหมาะสม ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8 วรรคสอง โดยกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งในกรณีที่ความผิดอื่นที่เป็นกรรมเดียวกัน และมีอัตราโทษสูงกว่าความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วยให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งหมด โดยแก้ไขให้เป็นไปตามร่างเดิมของกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ว่า “ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น และให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปบังคับใช้โดยอนุโลม”

2. ในทางปฏิบัติ การพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น จะให้มีทนายความว่าต่างแก้ต่าง ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับที่ปรึกษากฎหมายให้เข้าทำหน้าที่แทนทนายความในคดีความรุนแรงในครอบครัวทุกคดี เพื่อให้ที่ปรึกษากฎหมายได้ทำหน้าที่แก้ต่างว่าต่างสมดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

3. ในกรณีความผิดต่อชีวิตซึ่งผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวถึงแก่ความตายนั้น ควรมีการแก้ไขบทนิยามของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” ให้หมายความครอบคลุมถึงความผิดต่อชีวิต เพื่อให้ศาลสามารถใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และปกป้องคุ้มครองบุคคลในครอบครัวคนอื่นๆ ด้วย

กรม
ประมง
กรม

กรมประมง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. ด้วยรักและสันติ ร่วมยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.
- กฤต จิราภาสงสา. (2552). “แนวทางในการนำมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนมาใช้กับการกระทำความผิดโดยเด็กในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาจิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- กิตติ บุศยพลากร. “ผู้เสียหายในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาจิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธีในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย).
- เชมจุฑา สุวรรณจินดา. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีทางเพศ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาจิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา. “ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และผู้สูงอายุในครอบครัว.” ลำดับที่ 19, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา, ม.ป.ป.
- คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดความรู้สำหรับพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิบัติงาน ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2549.

บรรณานุกรม

- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : จีระการพิมพ์, 2543.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : จีระการพิมพ์, 2546.
- จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536.
- จิตฤดี วีระเวสส์. “ความรุนแรงในครอบครัว.(Domestic Violence).” บทบัณฑิตย, เล่ม 56, ตอน 3 (กันยายน 2543).
- จิรนิติ หะวานนท์. “ตุลาการและสิทธิหน้าที่ของประชาชน.” รัฐสภาสาร. ปีที่ 39. ฉบับที่ 11. (พฤศจิกายน 2534) : 10-11.
- ชาติ ศรีนวลนัด และวันชัย ศรีนวลนัด. คำอธิบายกฎหมาย เรื่องความยินยอมในคดีอาญา ความผิดอันยอมความได้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ประชุมการช่าง, 2528.
- ไชยเจริญ สันติศิริ. อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา : คำบรรยายชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาค 2. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวิทยา, 2506.
- ฐะปะนีย์ จุฬารมย์. “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทรุนแรงในครอบครัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.
- ทวี ชูโต. “ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบของผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา.” ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. กฎหมายอาญา : หลักและปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2540.
- ผกากรอง ศรีทองสุข. “บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

บรรณานุกรม

- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. ร่างพระราชบัญญัติการขจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ....ศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการใช้กฎหมายในประเทศไทย. สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า. พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์คลังวิชา จำกัด, 2547.
- เทพ สามงามยา. “หลักการพื้นฐานที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ธานี วรภัทร์. หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2549.
- นพรัตน์ อักษร. “ความผิดอันยอมความได้กับกระบวนการยุติธรรม.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- นักรบ จิตตเกษม. “บทบาทผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะการตัดสินคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- นिरชา ฐานพงษ์. “กระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองเด็กผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว : วิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- แน่นน้อย ปัญจพรรค. “ลูกผู้ชายกับอาชญากรรมต่อลูกผู้หญิง.” สตรีทัศน์, 2, 2. (พฤษภาคม - กรกฎาคม 2527) : 65-78.
- บุญเพราะ แสงเทียน. คำบรรยายกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, 2540.
- บุษกร พรรณเชษฐ์. “การศึกษาเพื่อพัฒนาบทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวภาค 6.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2547.
- ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิทยุชน, 2559.
- ประเทือง ธนิยผล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.

บรรณานุกรม

- ประธาน วัฒนวานิชย์. “การปฏิรูประบบการลงโทษ แนวทางสหวิทยาการโดยเน้นทางด้านอาชญาวิทยา.” บทบัญญัติ. 54. 4. (ธันวาคม 2541) : 11.
- ปัญญาวัฒน์ บัวพวงชน. “บทบาทที่ปรึกษากฎหมายในคดีอาญาในการเสนอความจริงต่อศาลเยาวชนและครอบครัว.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- ปัญญาลี โชติคุด. “การใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- ผกากรอง ศรีทองสุข. “บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- พิชญภา เจริญแท้. “ความหมายและมาตรการทางกฎหมายต่อการกระทำความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555.
- ไพฑูรย์ ทับจันทร์. “บทบาทของผู้พิพากษาสมทบกับการปฏิบัติหน้าที่ในศาลเยาวชนและครอบครัว.” หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2555.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร : บพิธ, 2518.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ไพโรจน์ พลเพชร, สราวุธ ประทุมราช และอัญลี เอมะ. “สิทธิมนุษยชน”, 2540.
- ภัทรารุช มกรเวส. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจตุลาการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2553.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. รายงานวิจัย ร่างพระราชบัญญัติการจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. : ศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย เปรียบเทียบกฎหมายสหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย สิงคโปร์และมาเลเซีย. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ตุลาคม 2547.

บรรณานุกรม

- มานะ ชิตตะสังคะ. “ความรุนแรงในครอบครัว” สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2560. จาก <http://www.nu.ac.th/office/gentle/violence.htm>
- มาลี พงษ์พงสาวลี. สตรีกับกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา, 2527.
- ยุวันดา สว่างศรี. “การหยุดนับระยะเวลาอายุความ : ศึกษากรณีการหลบหนีจากความยุติธรรม.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- เยาวลักษณ์ อนุพันธ์. ด้วยรักและสันติ ร่วมยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.
- รณชัย คงสกนธ์. 100(ร้อย) เรื่องรักรุนแรง. กรุงเทพมหานคร : สหประชาพาณิชย์ 2549.
- ลำพรรณ น่วมบุญลือ. สิทธิและหน้าที่ของสตรีตามกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2533.
- วัชรภรณ์ พิมพ์จุฬา. “ปัญหาบุคลากรและการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของศาลเยาวชนและครอบครัว.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, อุทัยวรรณ แจ่มสุธี และ อำนวย เนตยสุภา. การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว, 2546.
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล และคณะ. การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว. ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข : มูลนิธิเพื่อนหญิงและสถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2546.
- วิชา มหาคุณ. การปฏิรูประบบศาลเยาวชนและครอบครัวตามแนวคิดสากล. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว, 2542.
- วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม. “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม”. รายงานวิชาการหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2549.
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. กระบวนการยุติธรรมกับมาตรฐานสากล ใน ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่. ดร. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

บรรณานุกรม

- วินัย หิมสุหรี. “การกำหนดอายุความอาญากับการดำเนินคดีอาญาบางประเภท.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- วิลาลินี พนานครทรัพย์. “ความรุนแรงต่อผู้หญิงในคู่ : เสี่ยงของผู้หญิง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะศิลปศาสตร์ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- วิษณุ พงศ์พันธุ์อนุสร. “วิกฤตการณ์แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วยพระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.” วารสารกระบวนการ
ยุติธรรม, ปีที่ 6, เล่มที่ 3, (กันยายน – ธันวาคม 2556) : 65-80.
- วีระเดช บุญเพิ่ม. “อายุความร้องทุกข์ เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวที่ยอมความได้
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559.
- สมภาพ ผลเจริญ. “อำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีความรุนแรงในครอบครัว.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552.
- สลิดา สิงห์พันธ์. “การปฏิบัติของแพทย์เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำรุนแรง.” วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาบริการกฎหมายการแพทย์และ
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.
- สหธน รัตนไพศาล. “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้
กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา.” นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- สำหรี จิตตินันท์. ความรุนแรงในครอบครัว การยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักรปลัด
นายกรัฐมนตรี, กันยายน 2542.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,
คู่มือการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน และผู้ประนีประนอม
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552.

บรรณานุกรม

- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
รายงานการสัมมนา การใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหามันคงของมนุษย์.
 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
หลักสูตรฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย
ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. รายงานสถานการณ์สตรี 2550. กรุงเทพมหานคร :
 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “บันทึกเรื่องพิจารณาเสร็จ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและ
 แก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ....” ลงวันที่ 16 มีนาคม 2549.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. “รายงานการเสวนา โต้เถียง เรื่อง กระบวนการยุติธรรมกับเหยื่อคดี
 ความผิดทางเพศ : ทำร้ายหรือคุ้มครอง.” บทบัญญัติ, 53, 4 (ธันวาคม 2540).
- สิริลักษณ์ จานุกิจ. “ทัศนะของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง : ศึกษาเฉพาะกรณีการ
 คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- สุกัญญา ประจวบเหมาะ. “ความคาดหวังของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กที่มีต่อ
 บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ.” บทคัดย่อ หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ 15.
- สุชาติ แนวประเสริฐ. “สิทธิการมีที่ปรึกษากฎหมายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการตั้งที่ปรึกษา
 กฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะ
 นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552.
- สุดรัก สุขสว่าง. “การดำเนินคดีพยานิชย์ที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย : วิเคราะห์ร่าง
 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและพยานิชย์และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สิน
 ทางปัญญาและพยานิชย์ พ.ศ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.
- สุธินี รัตนวราห. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน Law on Juvenile
Delinquency. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531.

บรรณานุกรม

- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ ปกป้อง ศรีสนิท. “โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาพัฒนาแนวทางการลงโทษ : หลักการลงโทษที่ได้สัดส่วน กรณีคดียาเสพติดให้โทษ.” สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2558 ; ศิรสา พูลสนอง. “การล้างมลทินในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543. ; ทวีศักดิ์ ภัคดีโต. “ทะเบียนประวัติอาชญากร.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- หฤทยา วุชชากร. “อายุความร้องทุกข์ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจารอันยอมความได้: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2553.
- อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล. การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดบางประเภท. (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2549.
- อรัญ สุวรรณบุบผา. หลักอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- อังคณา ช่วยคำชู. “ความรุนแรงในครอบครัว : สาเหตุ ผลกระทบและแนวทางการช่วยเหลือ”.
- อังกริยา ชูตินันท์. กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3, 2552.
- อังกริยา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557.
- อัมณพ ชูบำรุง. อาชญาวิทยาและอาชญากรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.
- อุททิส แสนโกศิก. “วัตถุประสงค์ของการลงโทษ.” บทบัณฑิตย์. เล่มที่ 27. ตอนที่ 2, 2513.
- อุททิส แสนโกศิก. หลักกฎหมายอาญา: การลงโทษ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515.
- อุมาพันธ์ ตั้งคจิวงกูร. “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเยียวยาความรุนแรงในครอบครัว ศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2554.

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

Australian Law Reform Commission. Domestic Violence. Report No. 30. Canberra : A.G.P.S, 1986

Bass, Howard L. Divorce Law. New Jersey : Prentice Hall, 1976.

Bromley, P.M. and Lowe , N.V. Family Law (7th ed). London : Butterworths, 1987.

Buzawa, Eva S. and Buzawa, Carl G. Domestic violence : The Criminal Justice Response. California : Sage, 1990.

Deborah Lockton and Richard Ward. “Domestic Violence”. Cavendish Publishing Limited ,1997

Edwin M. Schur and Hugo Adam Bedau. Victimless crimes two side of a controversy. 1974.

[Elib.coj.go.th/Ebook/data/judge_report/jrp2555_10_116.pdf](http://elib.coj.go.th/Ebook/data/judge_report/jrp2555_10_116.pdf)

Eugene Mclaughlin and John Muncie. The Sage Dictionary of Criminology. 2001.

Finn, Peter. “Statutory Authority in the Use and Enforcement of Civil Protection Orders Against Domestic Abuse.” *Family Law Quarterly*, 23, 1989.

Herbert L. Packer. The Limited of The Criminal Sanction, 1968.

H.L.A. Hart. Punishment and Responsibility, 1986.

[Http://www.antjc.coj.go.th/doc/data/antjc/antjc_1462159922.pdf](http://www.antjc.coj.go.th/doc/data/antjc/antjc_1462159922.pdf)

[Http://www.friendsofwomen.net](http://www.friendsofwomen.net)

[Http://news.muslimthai.com/news/9315](http://news.muslimthai.com/news/9315)

[Http://www.nuese.ac.th](http://www.nuese.ac.th)

[Http://www.nu.ac.th/office/gentle/violence.htm](http://www.nu.ac.th/office/gentle/violence.htm)

[Http://www.thailaws.com/aboutthailaw/court_01.htm](http://www.thailaws.com/aboutthailaw/court_01.htm)

[Http://www.thaimental.com/article_htdocs/article_detail.asp?number=302](http://www.thaimental.com/article_htdocs/article_detail.asp?number=302)

[Http://www.vcharkarn.com/blog/36292](http://www.vcharkarn.com/blog/36292)

[Http://www.womenthai.org](http://www.womenthai.org)

[Http://www.violence.in.th](http://www.violence.in.th)

[Http://www2.thaihealth.or.th/Content/21595](http://www2.thaihealth.or.th/Content/21595)

บรรณานุกรม

- Lansdowne, Robyn. "Domestic Violence Legislation in New South Wales." UNSW Law Journal, 1985.
- Marianne Hester, Chris Pearson, and Nicole Harwin, "Making an Impact : Children and Domestic Violence". (London: Jessica Kingsley Publishes Ltd., 2000).
- Mollie Whalen. "Counseling to end violence against women.", 1996
- Nygh, Peter Edward. A guide to the family law Act 1975. Sydney : Butterworths, 1978.
- Pahl, S. Private Violence and Public Policy : The needs of battered woman and the response of the public services. London : Routledge and kegan Paul, 1985.
- Pleck, Elibabeth. Criminal Approaches to Family Violence, 1640-1980. In family Violence. Chicago : University of Chicago press, 1989.
- Straus, H.J. Behind Closed Door : Violence in the American Family. New York : Anchor Books, 1980.
- United Nation. Violence Against Women in the Family. Austria : United Nations Publication, 1989.
- United Nation. Women : Challenges to the year 2000. New York : United Nations Department of Public Information, 1991.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	ครรชกร เปรมศิริ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม พ.ศ. 2547 ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ สภาทนาย พ.ศ. 2548 เนติบัณฑิตยสภา สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ตำแหน่งและสถานที่ ทำงานปัจจุบัน	นิติกร บริษัท นำยุค จำกัด 40/53 หมู่ที่ 3 แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร